

Popiežiškoji kultūros taryba
Popiežiškoji tarpreliginio dialogo taryba

Jėzus Kristus – gyvojo vandens nešėjas
„Naujojo amžiaus“ (New Age) krikščioniškasis apmąstymas

PRATARMĖ

Šioje studijoje gvildenamas sudėtingas „Naujojo amžiaus“ (*New Age*) reiškinys, darantis įtaką daugeliui šiuolaikinės kultūros aspektų.

Studija nėra galutinis dokumentas. Tai – darbo grupės naujų religinių sąjūdžių klausimais bendrų apmąstymų vaisius; darbo grupę sudaro kelių Šventojo Sosto dikasterijų – Popiežiškųjų kultūros ir tarpreliginio dialogo tarybų (kurios yra pagrindinės šio projekto redaktorės), Tautų evangelizacijos kongregacijos ir Popiežiškosios krikščionių vienybės skatinimo tarybos – etatiniai nariai.

Šie apmąstymai pirmiausia skirti pastoracijos darbuotojams, idant jie gebėtų paaiškinti, kuo „Naujojo amžiaus“ sąjūdis skiriasi nuo krikščionių tikėjimo. Studija kreipia skaitytojų dėmesį į būdus, kuriais „Naujojo amžiaus“ religingumas malšina mūsų dienų vyrų ir moterų dvasinį alkį. Būtina pripažinti, kad „Naujojo amžiaus“ patrauklumą kai kuriems krikščionims iš dalies lemia jų pačių bendruomenėse tvyranti rimto dėmesio stoka temoms, tikrai sudarančioms katalikiškos sintezės dalį; tai žmogaus dvasinio matmens svarba ir jo integravimas į gyvenimo visumą, gyvenimo prasmės ieškojimas, ryšys tarp žmonių ir likusios kūrinijos, asmeninio bei socialinio keitimosi troškimas, racionalistinio ir materialistinio požiūrio į žmonių atmetimas.

Šioje publikacijoje atkreipiamas dėmesys į poreikį pažinti bei suprasti „Naująjį amžių“ kaip kultūrinę srovę, o turint galvoje katalikus, dar ir į būtinybę išmanyti autentišką katalikiškąjį mokymą bei dvasingumą, norint tinkami įvertinti šios srovės temas. Pirmuose dviejuose skyriuose „Naujasis amžius“ apibūdinamas kaip daugiabriaunė kultūros tendencija, analizuojami šioje aplinkoje reiškiamų minčių pagrindiniai pamatai. Nuo trečiojo skyriaus pateikiamos kelios gairės „Naujojo amžiaus“ reiškiniui tyrinėti lyginant jį su krikščioniškąja žinia. Taip siūlomos kelios pastoracinio pobūdžio rekomendacijos.

Norintieji giliau panirti į „Naujojo amžiaus“ tyrinėjimus prieduose ras naudingų nuorodų. Tikimasi, kad šis darbas iš tiesų paakins tolesnėms studijoms, pritaikytoms įvairioms kultūrinėms aplinkoms. Taigi norime pagaląsti žvilgsnį tų, kurie ieško patikimų pilnatviškesnio gyvenimo gairių. Esame tikrai įsitikinę, jog daugelyje beieškančių mūsų amžininkų galima įžiūrėti autentišką Dievo troškulį. Popiežius Jonas Paulius II Jungtinių Amerikos vyskupų grupei yra pasakęs: „Ganytojai turi sąžiningai savęs paklausti, ar pakankamai skyrė dėmesio žmogaus širdies jaučiamam ‘gyvojo vandens’, kurio tegali duoti Kristus, mūsų Išganytojas (plg. *Jn* 4, 7–13), troškuliui“. Kaip ir popiežius, mes irgi norime remtis „amžinu Evangelijos žinios šviežumu ir jos gebėjimu perkeisti bei atnaujinti tuos, kurie ją priima“ (AAS 86/4, 330).

1. APMĄSTYMŲ POBŪDIS

Šiais apmąstymais norima nubrėžti gaires katalikams, Bažnyčioje visais lygmenimis išitraukusiems į Evangelijos skelbimą ir tikėjimo mokymą. Dokumente nepretenduojama išsamiai atsakyti į gausius „Naujojo amžiaus“ iškeltus klausimus ar atsiliepti į kitas žmogaus

amžinosios laimės, prasmės ir išgelbėjimo paieškos šiuolaikines apraiškas. Juo kviečiama suprasti „Naująjį amžių“ ir įsitraukti į autentišką dialogą su tais, kurie paveikti „Naujojo amžiaus“ minties. Dokumente pastoracijos darbuotojams padedama suprasti bei atsakyti į „Naujojo amžiaus“ dvasingumą tiek parodant momentus, kuriais šis dvasingumas prieštarauja katalikų tikėjimui, tiek griauinant pozicijas, „Naujojo amžiaus“ mąstytojų priešpriešinamas krikščioniškajam tikėjimui. Krikščionims pirmiausia būtina tvirtai remtis savo tikėjimu. Ant tokių sveikų pamatų jie gali statydinti gyvenimą, pozityviai atliepiantį kvietimą Pirmajame šv. Petro laiške: būkite „visuomet pasirengę įtikinamai atsakyti kiekvienam klausiančiam apie jumyse gyvenančią viltį. Bet tai darykite švelniai ir atsargiai, turėdami gryną sąžinę“ (1 Pt 3, 15 ir t.).

1.1. Kodėl dabar?

Trečiasis tūkstantmetis prasideda ne tik praėjus dviem tūkstančiams metų nuo Kristaus gimimo, bet ir laiku, kai, pasak astrologų, baigiasi Žuvų amžius – jiems žinomas kaip krikščionybės amžius. Šie apmąstymai skirti „Naujajam amžiui“, kuris savo vardą sieja su tuoj turinčiu prasidėti Vandens amžiumi. „Naujasis amžius“ yra vienas iš daugybės šiuolaikinę (ypač Vakarų) kultūrą bombarduojančių mėginimų paaiškinti šį istorijos metą, ir sunku aiškiai skirti, kas su krikščioniškąja žinia dera ir kas ne. Todėl, regis, dabar tinkamas momentas krikščionišku žvilgsniu peržvelgti „Naujojo amžiaus“ mąstymą ir visą „Naujojo amžiaus“ sąjūdį.

Teisingai sakyta, kad mūsų dienomis daugybė žmonių sklendo tarp tikrumo ir netikrumo, ypač su jų tapatybe susijusiais klausimais (1). Kai kas teigia, jog krikščionių religija patriarchališka ir autokratiška, kad politinės institucijos negeba pagerinti pasaulio, kad oficialioji (įprastinė) medicina paprasčiausiai neįstengia žmonių veiksmingai gydyti. Tai, kad ankstesni esminiai visuomenės elementai šiandien laikomi nepatikimais ar stokojančiais autentiško autoritetingumo, pagimdė aplinką, kurioje žmonės, ieškantys prasmės ir jėgų gyventi, žvilgsnį kreipia vidun, į save. Taip pat daikomasi alternatyvių institucijų, kurios, tikimasi, turėtų atliepti giliausius žmonių poreikius. Chaotiškas ar menkai struktūruotas 8-ojo dešimtmečio alternatyviųjų bendruomenių gyvenimas užleido vietą drausmės ir struktūrų – tai aiškūs nepaprastai populiarių „mistinių“ sąjūdžių raktiniai elementai – paieškai. „Naujasis amžius“ daugiausia populiarus dėl to, kad malšina alkį, kurio numaldyti neįstengė pripažintos institucijos.

„Naujasis amžius“ nemaža dalimi yra atsakas į šiuolaikinę kultūrą, tačiau daugeliu aspektų sykiu ir jos kūdikis. Renesansas ir Reformacija suformavo modernų Vakarų individą, kurio nepalenkia tokios išorinės įrašos kaip valdžia ar tradicija; žmonės vis mažiau jaučia poreikį „priklausyti“ institucijoms (dėl to vienvė tapo didele šiuolaikinio gyvenimo rykšte) ir nelinkę „oficialių“ sprendimų iškelti aukščiau už savuosius. Šį žmogaus kultą lydi religijos internalizacija, ruošianti dirvą „aš“ sakralizacijai. Štai kodėl „Naujajam amžiui“ būdinga daug vertybių, kurias propaguoja verslo kultūra ir „klestėjimo Evangelija“ (apie ją daugiau bus pasakyta vėliau, 2.4 skyriuje), taip pat vartojimo kultūra, kurios įtaką aiškiai rodo spartus gausėjimas žmonių, tvirtinančių, jog krikščionybę ir „Naująjį amžių“ įmanu sulydyti paimant iš abiejų tai, kas atrodo geriausia (2). Pravartu priminti, jog ir tam tikros pakraipos krikščionybėje peržengė tradicinio teizmo ribas perimdamos vienapusišką atogrąžą į save ir taip skatindamos sampratų sumaišymą. Svarbu pastebėti, kad tam tikrose „Naujojo amžiaus“ praktikose Dievas sumenkintas iki individo sklaidos skatinimo funkcijos.

„Naujasis amžius“ kreipiasi į žmones, persiėmusius šiuolaikinės kultūros vertybėmis, šventybe laikančius laisvę, autentiškumą, kliovimąsi savimi ir panašias vertybes. Jis kreipiasi į tuos, kuriuos trikdė patriarchatas. Jis „reikalauja ne daugiau tikėjimo kaip nuėjimas į kiną“ (3) ir sykiu tikina patenkinąs žmonių dvasinius poreikius. Bet čia kyla esminis klausimas: kaip tiksliai suprantamas dvasingumas „Naujojo amžiaus“ aplinkoje? Atsakymas iškelia

aiškštèn tam tikrus krikščioniškosios tradicijos ir to, kas vadinama „Naujuoju amžiumi“, skirtumus. Kai kurios „Naujojo amžiaus“ atmainos naudojasi prigimties galiomis ir mėgina bendrauti su kitu pasauliu, kad sužinotų pavienių asmenų likimą ar padėtų jiems nusistatyti reikiamą dažnį, leidžiantį išgauti iš savęs ir aplinkybių visa, kas įmanoma. „Naujasis amžius“ dažniausiai yra visiškai fatalistiškas. Krikščionybė, priešingai, kviečia žvelgti anapus savęs ir tolyn, į Dievo, kviečiančio mus gyventi meilės dialogu, „naująjį atėjimą“ (4).

1.2. Komunikavimo priemonių amžius

Per kelis pastaruosius metus revoliucija komunikavimo technologijų srityje pagimdė visiškai naują situaciją. Lengvumas ir greitis, būdingi šiandieniam žmonių komunikavimui, yra viena iš priežasčių, kodėl „Naujajam amžiui“ taip pavyko patraukti visų amžiaus tarpsnių ir visų sluoksnių žmones, kad sekantieji Kristumi nebežino, kaip į tai žiūrėti. Nepaprastai įtakus pirmiausia tapo internetas, ypač tarp jaunuolių, laikančių jį patogiu bei patraukliu informacijos radimo būdu. Tačiau tai taip pat yra klastinga dezinformacijos daugeliu religijos aspektų priemonė: ne viskas, kas pateikiama su „katalikiškumo“ ar „krikščioniškumo“ etikete, atspindi autentiškus Katalikų Bažnyčios mokymus, kita vertus, smarkiai gausėja „Naujojo amžiaus“ svetainių, kurių spektras driekiasi nuo rimtų iki absurdiškų. Informacija apie krikščionybės ir „Naujojo amžiaus“ skirtumus reikalinga kaip niekada, o ir žmonės turi teisę į tai.

1.3. Kultūrinis kontekstas

Nagrinėjant įvairias „Naujojo amžiaus“ tradicijas, greitai paaiškėja, kad „Naujajame amžiuje“ iš tiesų mažai esama ko nors nauja. Pavadinimas, regis, paplito per Rožės kryžininkus ir masonus Prancūzijos ir Amerikos revoliucijų laikotarpiu, tačiau tikrovė, kuri juo žymima, yra Vakarų ezoterikos, išaugusios iš gnosticizmo grupių pirmaisiais krikščionybės metais ir Europoje įsibėgėjusios Reformacijos laikotarpiu, šiandienis variantas. Ji plėtojosi lygiagrečiai su mokslinėmis pasaulio sampratomis ir buvo racionaliai pateisinta XVIII ir XIX amžių tėkmėje. Šį procesą lydėjo laipsniškas asmeninio Dievo atsisakymas ir dėmesio koncentravimas į kitas būtybes, kurios tradicinėje krikščionybėje yra Dievo ir žmonijos tarpininkės, vis originaliau jas adaptuojant ar pridėdant naujų. Kita šiuolaikinės Vakarų kultūros tendencija, galingai prisidėjusi prie „Naujojo amžiaus“ idėjų paplitimo, yra visuotinis pritarimas darvinistinei evoliucijos teorijai; kartu su slėpiningų dvasinių galių ar jėgų gamtoje akcentavimu tai sudarė pamatą to, kas šiandien laikoma „Naujojo amžiaus“ teorija. Iš esmės „Naujasis amžius“ susilaukė tokio didelio pripažinimo todėl, kad pasaulėžiūra, kuria jis rėmėsi, jau buvo plačiai pripažinta. Dirvą jau gerai buvo išpurenęs reliatyvizmas ir antipatija ar abejingumas krikščioniškajam tikėjimui. Be to, gyvai diskutuota, ar ir kokia prasme „Naująjį amžių“ galima nusakyti kaip postmodernistinį reiškinių. „Naujojo amžiaus“ minties ir praktikos egzistavimas bei aistringumas liudija žmogaus dvasios jaučiamą nenumaldomą transcendencijos ir religinės prasmės ilgesį, kuris ne tik yra šiuolaikinis kultūrinis reiškiny, bet reiškesi senovės pasaulyje ir tarp krikščionių, ir tarp pagonių.

1.4. „Naujasis amžius“ ir katalikų tikėjimas

Net ir pripažinus, kad „Naujojo amžiaus“ religiškumas kažkiek atitinka teisėtus dvasinius žmogiškosios prigimties troškimus, būtina konstatuoti, jog tokie bandymai tai daryti prieštarauja krikščioniškajam apreiškimui. „Alternatyvių“ kelių į dvasingumą trauka vis stipresnė pirmiausia Vakarų kultūroje. Viena vertus, tarp katalikų labai madingos tapo naujos asmens psichologinio savęs įtvirtinimo formos – net rekolekcijų namuose, seminarijose ir vienuolių ugdymo institucijose. Sykiu vis labiau ilgimasi bei domimasi senųjų laikų išmintimi bei apeigomis; tai viena iš ezoterikos bei gnosticizmo smarkaus populiarėjimo priežasčių. Daugelį žmonių ypač traukia tai, kas – teisingai ar neteisingai – vadinama „keltiškuoju“ dvasingumu (5), taip pat senovės tautų religijos. Knygos ir kursai apie dvasingumą bei

senovines ar Rytų religijas virto klestinčiu verslu ir komerciniais sumetimais dažnai siūlomos su „Naujojo amžiaus“ etikete. Tačiau sąsajos su tomis religijomis ne visada aiškios ir net dažnai neigiamos.

Tinkamu krikščionišku žvilgsniu žvalgant „Naujojo amžiaus“ mintį ir praktiką, negalima neįžiūrėti, kad „Naujasis amžius“, panašiai kaip antrojo ir trečiojo amžiaus gnosticizmas, yra savotiška teiginių, kuriuos Bažnyčia įvertino kaip klaidingus, santrauka. Jonas Paulius II įspėja apie senųjų gnostinių idėjų grįžimą prisidengus vadinamuoju „Naujuoju amžiumi“. „Neapgaudinėkime savęs, jog tai atnaujins religiją. Tai tėra naujas būdas gnosticizmui praktikuoti – ta dvasios nuostata, kai Dievo gilaus pažinimo vardu galiausiai jo Žodis iškreipiamas ir pamainomas vien žmogiškaisiais žodžiais. Gnosticizmas niekada iki galo nebuvo palikęs krikščionybės teritorijos, jis visada šalia krikščionybės gyvavo, kartais įgydamas filosofinio sąjūdžio, tačiau dažniau religijos ar parareligijos, aiškiai, net jei tai ir nebuvo skelbiama, prieštaraujančios esminiams krikščionybės elementams, pavidalą“ (6). Pavyzdys gali būti eneagrama, charakterio analizė remiantis devyniais tipais, kuri, jei taikoma kaip dvasinio augimo priemonė, daro krikščioniškojo tikėjimo mokymą bei praktiką dviprasmiškus.

1.5. Skatinantis iššūkis

„Naujojo amžiaus“ religiško traukos nevalia nuvertinti. Krikščioniškojo tikėjimo turinį menkai išmanant, kartais klaidingai manoma, jog krikščionių religija neįkvepia gilaus dvasingumo, ir todėl to ieškoma kitur. Tiesa, kai kas skelbia, kad „Naujasis amžius“ jau baigiasi ir kalba apie „kitą“ amžių (7). Kalbama apie krizę, ėmusią ryškėti 10-ojo dešimtmečio pradžioje Jungtinėse Valstijose, tačiau sykiu pripažįstama, jog tokia „krizė“, ypač už anglakalbio pasaulio ribų, gali ateiti ir vėliau. Vis dėlto knygynai, radijo stotys ir nesuskaičiuojamų savipagalbos grupių gausa daugybėje Vakarų miestų ir miestelių liudija ką kita. Atrodo, jog bent jau šiandien „Naujasis amžius“ tebėra kupinas jėgų ir sudaro neatsiejamą dabartinio kultūrinio peizažo dalį.

„Naujojo amžiaus“ sėkmė yra iššūkis Bažnyčiai. Žmonės jaučia, kad krikščionių religija nebeteikia jiems – ir galbūt niekada neteikė – to, ko jiems tikrai reikia. Ieškojimas, žmones dažnai nuvedantis į „Naująjį amžių“, yra autentiškas gilesnio dvasingumo, to, kas paliestų jų širdis ir įprasmintų painių ir dažnai atstumiantį pasaulį, troškimas. Yra tiesos kritikoje, kurią „Naujasis amžius“ taiko „kasdienio gyvenimo, filosofijos ir net medicinos ir psichiatrijos materializmui; redukcionizmui, atsisakančiam atsižvelgti į religines ir antgamtines patirtis; industrinei nežaboto individualizmo kultūrai, mokančiai savanaudiškumo ir nekreipiančiai dėmesio į kitus žmones, ateitį ir aplinką“ (8). Problemos, kurias kelia „Naujasis amžius“, gimsta iš alternatyvių atsakymų į gyvenimo klausimus. Jei Bažnyčia nenori būti kaltinama kurtumu žmonių troškimams, ji dėl savo narių privalo padaryti du dalykus: dar giliau įleisti šaknis į savo tikėjimo pamatus ir išgirsti žmonių širdyse dažnai tylų šauksmą, nuvedantį juos kitur, jei į jį neatsiliepiama Bažnyčioje. Visa tai kviečia dar artimiau vienytis su Kristumi ir būti pasirengusiems juo sekti, nes jis yra tikrasis kelias į laimę, tiesą apie Dievą ir gyvenimo pilnatvę visiems, kurie pasiruošę atsiliepti į jo meilę.

2. „NAUJOJO AMŽIAUS“ DVASINGUMAS: APŽVALGA

Krikščionys daugelyje Vakarų šalių ir vis daugiau kitose pasaulio srityse dažnai susiduria su įvairiais „Naujuoju amžiumi“ vadinamo reiškinių aspektais. Daugelis jų norėtų sužinoti, kaip būtų geriausiai artintis prie tokio vienu metu viliojančio, sudėtingo, nepagaunamo ir kartais trikdančio reiškinių. Šiais apmąstymais krikščionims bandoma padėti:

- nustatyti besiplėtojančios „Naujojo amžiaus“ tradicijos elementus;
- nurodyti elementus, nesuderinamus su krikščioniškoju apreiškimu.

Šiuo pastoraciniu atsaku į šiandienį iššūkį nepretenduojama pateikti išsamų „Naujojo amžiaus“ reiškinių sąrašą, nes toks bandymas baigtųsi storu tomu, o ir informacijos apie tai nesunkiai galima susirasti kitur. Norint nešališkai pasverti „Naująjį amžių“, nedarant iš jo karikatūros, labai svarbu šį sąjūdį tinkamai suprasti. Būtų neišmintinga ir neteisinga sakyti, kad visa, kas susiję su „Naujuoju amžiumi“, yra gera arba visa yra bloga. Vis dėlto, turint priešais akis „Naujojo amžiaus“ religišumą pagrindžiančią viziją, tenka pripažinti, jog apskritai tai sunku suderinti su krikščioniškuoju mokymu ir dvasingumu.

„Naujasis amžius“ nėra sąjūdis ta prasme, kuri paprastai būdinga sąvokai „naujasis religinis sąjūdis“, jis taip pat nėra tai, kas paprastai žymima „kulto“ ir „sektos“ sąvokomis. Plintantis kultūrose per tokius įvairius reiškinius kaip muzika, filmai, seminarai, studijų grupės, rekolekcijos, terapijos ir daugelis kitokių renginių bei įvykių, jis yra daug labiau pasklidęs ir neformalus, net jei kai kurios religinės ar parareliginės grupės sąmoningai įtraukia „Naujojo amžiaus“ elementų, ir kai kas yra pareiškęs, jog „Naujasis amžius“ buvo idėjų šaltinis įvairioms religinėms ir parareliginėms sektoms (9). „Naujasis amžius“ yra ne vieningas ir vienerūšis sąjūdis, bet veikiau palaidas praktikuotojų, nusiteikusių *mąstyti globaliai, bet veikti lokaliai*, tinklas. Žmonės, kurie yra šio tinklo dalis, nebūtinai vienas kitą pažįsta ir retai susitinka, jei apskritai susitinka. Mėginami išvengti painiavos, kurią gali sukelti sąvoka „sąjūdis“, kai kas „Naująjį amžių“ vadina „aplinka“ (*milieu*) (10) arba „auditorijos kultu“ (*audience cult*) (11). Tačiau taip pat buvo pabrėžiama, jog „tai yra labai rišli minties srovė“ (12), sąmoningas iššūkis moderniai kultūrai. „Naujasis amžius“ yra sinkretiška struktūra, apimanti daug įvairių elementų, leidžianti dalytis interesais ar ryšiais labai skirtingais laipsniais ir įvairiais įsipareigojimo lygmenimis. Daug tendencijų, praktikų ir požiūrių, koku nors būdu susijusių su „Naujuoju amžiumi“, iš tiesų yra plačios ir nesunkiai identifikuojamos reakcijos į paplitusią kultūrą dalis, todėl žodis „sąjūdis“ nėra visiškai netinkamas. Jį galima taikyti „Naujam amžiui“ ta pačia prasme, kokia jis taikomas kitiems platiems socialiniams sąjūdžiams, kaip antai Pilietinių teisių ar Taikos sąjūdžiams; kaip ir šie, „Naujasis amžius“ apima margą visumą žmonių, vienijamų pagrindinių sąjūdžio tikslų, tačiau labai skirtingai įsipareigojusių ir labai skirtingai suprantančių specifinius klausimus.

Posakis „*Naujojo amžiaus religija*“ problemiškesnis, todėl geriausia jo vengti, nors „Naujasis amžius“ dažnai būna atsakas į žmonių religinius klausimus bei poreikius ir kreipiasi į tuos, kurie mėgina atrasti arba susigražinti dvasinį savo gyvenimo matmenį. Vengti sąvokos „Naujojo amžiaus religija“ nereiškia abejoti gyvenimo prasmės ieškojimo autentiškumu; tuo atsižvelgiama į tai, kad daugelis įsitraukusiųjų į „*Naujojo amžiaus*“ sąjūdį patys rūpestingai skiria „religiją“ ir „dvasingumą“. Daugelis yra atmetę organizuotąją religiją, nes ji, jų akimis, neįstengė atsiliepti į jų poreikius, ir būtent dėl to jie ėmė ieškoti „dvasingumo“ kitur. Be to, „Naujasis amžius“ tvirtai įsitikinęs, jog konkrečių religijų laikas pasibaigęs, todėl kalbėti apie šį sąjūdį kaip apie religiją prieštarautų jo paties savivokai. Kita vertus, visiškai pagrįsta talpinti „Naująjį amžių“ platesniame ezoterinio religiškumo, kurio patrauklumas tebedidėja, kontekste (13).

Pravartu paminėti problemą, būdingą pačiai šiai studijai. Keldama tikslą suprasti ir įvertinti reiškinių, kuris iš esmės yra žmogiškosios patirties turtingumo aukštinimas, ji gali susilaukti kritikos, jog neįstengia teisingai pasverti kultūrinio sąjūdžio, kurio esmė būtent ir yra ištrūkti iš to, kas laikoma varžančiomis racionalaus diskurso ribomis. Iš tiesų ši studija pirmiausia yra krikščionims adresuojamas kvietimas rimtai traktuoti „Naująjį amžių“ ir pradėti kritinį dialogą su žmonėmis, žvelgiančiais į tą patį pasaulį iš labai skirtingų perspektyvų.

Pastoracinis Bažnyčios veiksmingumas trečiajame tūkstantmetyje nemažai priklauso nuo gerų Evangelijos žinios perteikėjų parengimo. Tai, kas čia toliau pateikiama, yra atsakas į daugelio nurodytus sunkumus, kylančius susidūrus su labai sudėtingu ir nepagaunamu „Naujojo amžiaus“ reiškiniu. Tai – mėginimas suprasti, kas yra „Naujasis amžius“, ir nustatyti klausimus, į kuriuos jis skelbiasi atsakas. Išleista puikių knygų ir kitokių studijų, kuriose

apžvelgiamas visas reiškinyss arba išsamiai aiškinami tam tikri aspektai; kai kurios jų nurodytos priede. Tačiau jose ne būtinai žvelgiama krikščioniškojo tikėjimo akimis. Šiuo dokumentu norima padėti katalikams atrasti raktą, įgalinantį suprasti pamatinius „Naujojo amžiaus“ principus, idant jie tada gebėtų krikščioniškai įvertinti „Naujojo amžiaus“ elementus, su kuriais jiems tenka susidurti. Būtina pažymėti, jog daugelis atmeta terminą „Naujasis amžius“, pirmenybę teikdami „alternatyviojo dvasingumo“ sąvokai, kuri laikoma tikslesne ir ne taip ribojančia. Pastebėtina ir tai, jog daugeliui reiškinių, minimų šiame dokumente, nebus prisegama kokia nors etiketė, tikintis, glaustumo sumetimais, kad skaitytojai atpažins reiškinį ar reiškinius, kuriuos pagrįstai galima bent susieti su bendruoju kultūriniu sąjūdžiu, dažnai vadinamu „Naujuoju amžiumi“.

2.1. Kuo naujas „Naujasis amžius“?

Daugeliui terminas „Naujasis amžius“ aiškiai žymi reikšmingą istorijos posūkio tašką. Anot astrologų, šiuo metu gyvename Žuvų amžiuje, kuriame vyravo krikščionybė. Tačiau Žuvų amžius trečiojo tūkstantmečio pradžioje turėtų užleisti vietą Vandenio „Naujajam amžiui“ (14). „Naujojo amžiaus“ sąjūdyje Vandenio amžiui svarbus vaidmuo skiriamas daugiausia dėl teosofijos, spiritualizmo, antroposofijos ir jų ezoterinių pirmtakų įtakos. Žmonės, pabrėždami tuoj įvyksiančią pasaulio permainą, dažnai išreiškia tokios permamos – ne tiek paties pasaulio, kiek mūsų kultūros, būdo, kuriuo santykiujame su pasauliu, – *troškimą*; tai ypač aiškiai matyti iš tų, kurie kelia naujos gyvenimo paradigmos idėją. Tai patraukli prieitis, nes, kai kurių jos atmainų teigimu, žmonės nesitenkina pasyviu stebėjimu, bet veikliai prisideda prie kultūros kitimo bei naujos dvasinės sąmonės radimosi. Kitos atmainos labiau akcentuoja nenumaldomą gamtinių ciklų seką. Kad ir kaip būtų, Vandenio amžius yra vizija, ne teorija. Tačiau „Naujasis amžius“ yra plati tradicija, apimanti daugybę idėjų, neturinčių tiesioginės sąsajos su pervarta iš Žuvų amžiaus į Vandenio amžių. Esama santūrių, tačiau gana bendrų ateities vizijų, numatančių, jog greta pavienių religijų egzistuos planetinis dvasingumas, planetinės politinės institucijos papildys lokalesnes, globaliniai ekonominiai dariniai pasidarys demokratiškesni bei labiau paveikiami žmonių balso, daugiau dėmesio bus skiriama bendravimui ir švietimui, požiūris į sveikatą derins oficialiąją mediciną ir savigyda, savivoka taps androginiškesnė, rasis sistemų, susiejančių mokslą, mistiką, technologiją ir ekologiją. Tai vėlgi liudija didelį žmonių giminės ir planetos pilnatviško bei sveiko gyvenimo troškimą. Iš tradicijų, įsiliejančių į „Naujajį amžių“, galima paminėti okultines senovės Egipto praktikas, kabalizmą, ankstyvą krikščioniškąjį gnosticizmą, sufizmą, druidų žinias, keltiškąją krikščionybę, viduramžišką alchemiją, renesansinį hermetizmą, dzenbudizmą, jogą ir t. t. (15)

Tad „Naujojo amžiaus“ „naujovė“ – „ezoterinių ir pasaulietinių elementų sinkretizmas“ (16); jų sampyna virsta plačiai paplitusia nuojauta, jog prisiartino esminių permainų, paliesiančių individus, visuomenę ir pasaulį, metas. Kaitos poreikis reiškiasi įvairiopai; pabrėžiamas perėjimas:

- nuo mechaninės Niutono fizikos prie kvantinės fizikos;
- nuo modernybei būdingo proto aukštinimo prie jausmo, emocijos ir patirties vertinimo (tai dažnai vadinama persijungimu iš „smegenų kairiojo pusrutulio“ *racionaliojo* mąstymo į „smegenų dešiniojo pusrutulio“ *intuityvųjį* mąstymą);
- nuo vyriškumo ir patriarchalumo vyravimo prie moteriškumo individuose ir visuomenėje aukštinimo.

Tokiuose kontekstuose dažnai vartojama „paradigmos kaitos“ sąvoka. Kai kada aiškiai suponuojama, kad tokia kaita ne tik pageidaujama, bet ir neišvengiama. Tokį kaitos troškimą grindžiantis modernybės atmetimas nėra naujas; tai galima nusakyti kaip „šiuolaikinį pagoniškų religijų atgaivinimą, įsiterpiančią Rytų religijų, šiuolaikinės psichologijos, filosofijos, mokslo bei 6-ajame ir 7-ajame dešimtmetyje išsirutuliojusios kontrkultūros įtakai“ (17). „Naujasis amžius“ liudija ne ką kitą, kaip kultūrinę revoliuciją, vakarietiškos kultūros

vyraujančių idėjų ir vertybių atmetimą, kai jo paties idealistiškas kritiškumas paradoksaliai yra tipiškas jo kritikuojamos kultūros bruožas.

Pravartu tarti kelis žodžius apie *paradigmos kaitos* sąvoką. Ją išpopuliarino Thomas Kuhnas, amerikiečių mokslo istorikas, paradigimą laikęs „įsitikinimų, vertybių, technikų ir t. t., bendrų kokios nors bendruomenės nariams, visuma” (18). Vienai paradigmai mainant kitą, vyksta ne laipsniška raida, bet iš pagrindų pasikeičia visa perspektyva. Tai tikra revoliucija, ir Kuhnas pabrėžia, kad besivaržančios paradigmos yra nebendramatės ir negali koegzistuoti. Tad mintis, jog paradigmos kaita religijos bei dvasingumo srityje tėra naujas tradicinių įsitikinimų išdėstymo būdas, nėra teisinga. Iš tikrųjų randasi nauja pasaulėžiūra, verčianti suabejoti ne tik ankstesnės vizijos turiniu, bet ir jos pamatų aiškinimu. Galbūt geriausias pavyzdys, turint priešais akis „Naujojo amžiaus” ir krikščionybės santykį, yra visiškas Jėzaus Kristaus gyvenimo ir reikšmės pertaishymas. Abi vizijos viena su kita nesuderinamos (19).

Mokslui ir technologijai aiškiai nepavyko duoti visko, ką jie kadaise, regis, žadėjo, todėl žmonės, ieškodami prasmės bei išlaisvinimo, atsigrėžė į dvasinę sritį. „Naujasis amžius”, kaip žinome, kilo iš ieškojimo ko nors, kas būtų žmoniškiau ir gražiau už engiančią, atstumiančią gyvenimo Vakarų visuomenėje patirtį. Jo pirmųjų reiškėjų paieškos laukas buvo labai platus, todėl jo požiūris tapo itin eklektiškas. „Naująjį amžių”, tiesa, galima laikyti vienu iš „grįžimo prie religijos” ženklų, tačiau tai tikrai nėra grįžimas prie ortodoksinių krikščioniškųjų mokymų bei išpažinimų. Pirmieji šio „sąjūdžio” įsiskverbimo į Vakarų kultūrą simboliai buvo garsusis Woodstocko festivalis, 1969 metais įvykęs Niujorko valstijoje, ir miuziklas *Hair* („Plaukai”), pateikęs pagrindines „Naujojo amžiaus” temas embleminei dainoje *Aquarius* („Vandenys”) (20). Tačiau tai tebuvo ledkalnio viršūnė; jo matmenys išryškėjo tiktai palyginti neseniai. 7-ojo ir 8-ojo dešimtmečio idealizmas kai kur tebegyvas, bet šiandien jis traukia daugiausia nebe paauglius. Ryšiai su kairuoliška politine ideologija išblėso, haliucinacijas keliantiems narkotikams irgi nebeteikiama tokia reikšmė kaip anksčiau. Nuo to laiko nutiko tiek daug dalykų, jog visa tai seniai nebeatrodo revoliucinga; tvaria vyraujančios kultūros dalimi tapo anksčiau kontrkultūros ribų neperžengusios „dvasinės” ir „mistinės” tendencijos, veikiančios tokias įvairias gyvenimo sritis kaip medicina, mokslas, menas ir religija. Vakarų kultūra šiandien persiėmusi miglotesne politine ir ekologine sąmone, visai šiai kultūrinei kaitai smarkiai paveikus žmonių gyvenimo būdus. Kai kas linksta manyti, jog „Naujojo amžiaus” „sąjūdis” ir yra būtent tasai didysis perėjimas į tai, kas laikoma „nepalyginti geresniu gyvenimo būdu” (21).

2.2. Ką „Naujasis amžius” skelbiasi siūlęs?

2.2.1. Žyniavimas: turi būti angelas

Vienas dažniausiai pasitaikančių „Naujojo amžiaus” „dvasingumo” elementų yra domėjimasis neįprastais reiškiniiais, ypač paranormaliomis esybėmis. „Mediumais” laikomi asmenys tikina, jog per transą – „Naujojo amžiaus” reiškinį, vadinamą laidininkavimą (*channeling*), – kurio metu mediumas gali prarasti savo kūno bei gebėjimų kontrolę, jų asmenybę užvaldo kita esybė. Tokių seansų dalyviai paprastai noriai pripažįsta, kad tokie reiškiniai išties esą dvasiniai, tačiau, nepaisant viso kalbėjimo apie meilę ir šviesą, kyla ne iš Dievo... Galbūt teisingiau tai vadinti ne dvasingumu griežtąja šio žodžio prasme, bet šiuolaikine spiritualizmo forma. Kiti bičiuliai ir patarėjai iš dvasinio pasaulio yra angelai (tapę naujos knygų bei atvaizdų pramonės centriniu objektu). „Naujajame amžiuje” apie angelus kalbama nesistemiškai; perdėm tikslios perskyros šioje srityje kartais laikomos menkai naudingomis, nes „kiekvienoje visatos oktavoje esti daugybė vadovų, esybių, energijų ir būtybių lygmenų <...>. Su jais visais įmanu susisiekti renkantis pagal savo paties traukos ir atostūmio mechanizmus” (22). Šių dvasinių esybių dažnai šaukiamasi „nereliginiais” motyvais, idant jos padėtų atsipalaiduoti siekiant priimti geresnį sprendimą ar geriau kontroliuoti savo gyvenimą bei karjerą. Dar viena „Naujojo amžiaus” patirtis, kuria giriasi „mistikais” besivadinantys

žmonės, yra susijungimas su dvasiomis, kurios moko per tam tikrus žmones. Galiausiai kai kurios gamtinės dvasios apibūdinamos kaip galingos energijos, glūdinčios gamtos pasaulyje ir „vidinėse plotmėse“, kurios prieinamos atliekant tam tikrus ritualus, vartojant narkotikus ir taikant kitas technikas, skirtas sąmonės būklėms perkeisti. Akivaizdu, kad bent teoriškai „Naujasis amžius“ dažnai nepripažįsta jokio kito dvasinio autoriteto, išskyrus asmeninę vidinę patirtį.

2.2.2. *Dermė ir supratimas: gerieji virpesiai*

Tokie skirtingi reiškiniai kaip Findhorno sodas ir *Feng Shui* (23) kiekvienas savaip rodo dermės su gamta ar kosmosu svarbą. „Naujajame amžiuje“ neskiriama gera ir bloga. Žmogaus veiksmai yra arba apšvietimo, arba neišmanymo vaisius. Todėl nieko negalima smerkti ir niekam nereikia atleisti. Tikėjimas blogio buvimu tegali pagimdyti neigiamybę ir baimę. Atsakas į neigiamybę yra *meilė*. Tačiau tai nėra meilė, kuri paverstina darbais; tai daugiau dvasios nuostata. Meilė yra energija, aukšto dažnio virpesiai, o laimės, sveikatos ir sėkmės paslaptis – gebėjimas prie to prisiderinti, atrasti savo vietą didžiojoje būties grandinėje. „Naujojo amžiaus“ mokytojai ir gydytojai skelbiasi duodą raktą, leidžiantį surasti visų visatos elementų atitiktis, idant žmonės galėtų moduluoti savo gyvenimo toną ir būti tobuloje dermėje tarpusavyje ir su viskuo, kas juos supa. Kiekvieno autoriaus teorinis fonas vis dėlto yra skirtingas (24).

2.2.3. *Sveikata: auksinis gyvenimas („golden living“)*

Oficialioji (įprastinė) medicina šiandien linkusi apsiriboti konkrečių, atskirų ligų gydymu, nesistengdama visumiškiau pažvelgti į asmens sveikatą: tai dažnai kelia suprantamą nepasitenkinimą. Alternatyviosios terapijos taip nepaprastai išpopuliarėjo todėl, kad skelbiasi žvelgiančios į visą asmenį ir skiriančios dėmesį visuminiam išgydymui (*healing*), o ne ligos pagydymui (*curing*). Holistinė sveikatos samprata, kaip žinoma, reikšmingą vaidmenį gydant kūną teikia psichikai. Teigiama, jog asmens dvasinis ir fizinis aspektai susiliečia imuninėje sistemoje ar indiškoje čakros sistemoje. „Naujojo amžiaus“ akimis, liga ir kančia randasi iš prigimčiai prieštaraujančio elgesio; dermė su prigimtimi leidžia tikėtis daug sveikesnio gyvenimo ir net materialinio klestėjimo; kai kurie „Naujojo amžiaus“ gydytojai net tikina, kad neišvengiama nėra nė mirtis. Plėtodami savo žmogiškąjį potencialą, galime susiliesti su savo vidiniu dieviškumu ir tomis savo dalimis, kurios buvo slopinamos ar tapusios susvetimėjusios. Taip pirmiausia atsitinka esant perkeistosios sąmonės būklėms (*Altered States of Consciousness [ASC]*), kurios pasiekiamos arba narkotikais, arba įvairiomis sąmonės plėtimo technikomis, ypač „transpersonalinės psichologijos“ kontekste. Perkeistųjų sąmonės būklių specialistu dažnai laikomas šamanas, gebantis tarpininkauti tarp dvasių bei dievų transpersonalinės srities ir žmonių pasaulio.

Holistinės terapijos atmainų įvairovė gana didelė; vienos kilusios iš senovės kultūrinių, religinio ar ezoterinio pobūdžio, tradicijų, kitos susijusios su psichologinėmis teorijomis, 1960–1970 metais išplėtotomis Esalene. „Naujasis amžius“ garsėja plačiu praktikų spektru, kaip antai akupunktūra, *biofeedback*, chiropraktika, kineziologija, homeopatija, iridologija, masažas ir įvairios *bodywork* technikos (orgonomija, Feldenkraiso metodas, refleksiologija, *rolfing*, poliarumo masažas, terapeutinis lytėjimas ir t. t.), meditacija ir vizualizacija, mitybinės terapijos, psichinis gydymas, įvairios vaistažolinės medicinos atmainos, gydymas kristalais, metalais, muzika ar spalvomis, reinkarnacinės terapijos ir galiausiai dvylikos etapų programos ir savipagalbos grupės (25). Išgijimo šaltinis, tikinama, esąs mummyse, to pasiekama prisiliečiant prie savo vidinės arba kosmoso energijos.

Kalbėdamas apie tai, kad gera sveikata prailgina gyvenimą, „Naujasis amžius“ pateikia Rytų formulę, įvilktą į Vakarų sąvokas. Iš pradžių reinkarnacija priklausė induistinei cikliškumo minčiai ir rėmėsi tuo, kad *atman*, arba dieviškasis asmenybės branduolys (vėliau *jiva* sąvoka),

keliaudavo iš kūno į kūną sukdamasis kančios rate (*samsara*), pavaldžiam *karma* dėsniui ir susijusiam su elgesiu praėjusiuose gyvenimuose. Viltį sudaro galimybė atgimti geresnės būklės arba galiausiai išvis išsilaisvinti iš būtinybės gimti iš naujo. Daugelyje budizmo tradicijų iš kūno į kūną keliauja ne siela, bet sąmonės kontinuumas. Dabartinis gyvenimas įstatytas į potencialiai begalinį kosminį procesą, apimantį net dievus. Vakaruose nuo Lessingo epochos reinkarnacija buvo suprantama daug optimistiškiau, kaip laipsniškas mokymosi ir individo realizavimosi procesas. Spiritualizmas, teosofija, antroposofija ir „Naujasis amžius“ – visi reinkarnaciją laiko dalyvavimu kosminėje evoliucijoje. Toks pokrikščioniškas požiūris į eschatologiją atrodo atsakantis į neišspręstus teodicijos klausimus ir panaikina pragaro sąvoką. Sielai atsiskyrus nuo kūno, galima apžvelgti visus praėjusius gyvenimus, o jai susijungus su nauju kūnu – išvysti būsimą naują gyvenimą. Ankstesni gyvenimai žmonėms prieinami per sapnus ir meditacijos technikas (26).

2.2.4. *Vientisumas: magiška kelionė į nežinomybę*

Vienas pagrindinių „Naujojo amžiaus“ sąjūdžio užsiėmimų yra „vientisumo“ paieška. Akinama įveikti visas „dualizmo“ formas, nes tokie dalijimai yra nesveikas menkai apšviestos praeities vaisius. Dalijimai, kuriuos, „Naujojo amžiaus“ sekėjų manymu, būtina įveikti, apima realų Kūrėjo ir kūrinio skirtingumą, taip pat realią žmogaus ir gamtos, dvasios ir materijos perskyrą – visa tai klaidingai laikoma dualizmo formomis. Dažnai teigiama, jog dualistinės tendencijos galiausiai kyla iš žydiškų-krikščioniškų Vakarų civilizacijos šaknų, tuo tarpu jas teisingiau būtų sieti su gnosticizmu, pirmiausia manichėizmu. Mokslo revoliucija ir modernusis racionalizmas ypač kritikuojami dėl polinkio į fragmentiškumą, kai organinės visybės traktuojamos kaip mechanizmai, kuriuos įmanu suskaidyti iki smulkesnių sudedamųjų dalių ir per tai paaiškinti ir tendenciją dvasią suvesti į materiją, dvasinei tikrovei – įskaitant sielą – tampant vien kontingentiniu iš esmės materialių procesų „epifenomenų“. Visose šiose srityse „Naujojo amžiaus“ siūlomos alternatyvos vadinamos „holistinėmis“. Holizmas ženklina „Naujojo amžiaus“ sąjūdį pradedant domėjimusi holistiniais gydymais ir baigiant vieningos sąmonės ieškojimu, nuo ekologijos įsisąmoninimo iki jungimosi į globalinį tinklą idėjos.

(*Tęsinys kitame numeryje*)

Nuorodos

- (1) Paul Heelas. *The New Age Movement. The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*. Oxford (Blackwell) 1996, p. 137.
- (2) Plg. P. Heelas. *Op. cit.*, p. 164 ir toliau.
- (3) Plg. P. Heelas. *Op. cit.*, p. 173.
- (4) Plg. Jonas Paulius II. Enciklika *Dominum et vivificantem* (1986 05 18), 53.
- (5) Plg. Gilbert Markus OP. „*Celtic Schmeltic*“, (1): *Spirituality*, vol. 4, November-December 1998, N°21, p. 379–383, ir (2): *Spirituality*, vol. 5, January-February 1999, N°22, p. 57–61.
- (6) Giovanni Paolo II. *Varcare la soglia della speranza*. Milano (Mondadori) 1994, p. 99.
- (7) Pirmiausia plg. Massimo Introvigne. *New Age & Next Age*. Casale Monferrato (Piemme) 2000.
- (8) M. Introvigne. *Op. cit.*, p. 267.
- (9) Plg. Michel Lacroix. *L'Ideologia della New Age*. Milano (Il Saggiatore) 1998, p. 86. Žodis „sekta“ čia vartojamas ne pejoratyvine prasme ir žymi sociologinį reiškinį.
- (10) Plg. Wouter J. Hanegraaff. *New Age Religion and Western Culture. Esotericism in the Mirror of Secular Thought*. Leiden-New York-Köln (Brill) 1996, p. 377 ir kitur.
- (11) Plg. Rodney Stark and William Sims Bainbridge. *The Future of Religion. Secularisation, Revival and Cult Formation*. Berkeley (University of California Press) 1985.
- (12) Plg. M. Lacroix. *Op. cit.*, p. 8.

- (13) Tai aiškiai sakoma šveicarų „Theologie für Laien” kurse, pavadintame *Faszination Esoterik*. Plg. „Kursmappe 1 – New Age und Esoterik”, skaidres lydintis tekstas, p. 9.
- (14) Terminas vartojamas *The New Age Magazine*, kuri jau 1900 metais Jungtinių Valstijų pietinėje jurisdikcijoje leido *Ancient Accepted Scottish Masonic Rite*, pavadinime. Plg. M. York. „The New Age Movement in Great Britain”: *Szygy. Journal of Alternative Religion and Culture*, 1:2-3 (1992), Stanford CA, p. 156, pastaba Nr. 6. Kada tiksliai įvyks pervarta į „Naująjį amžių“ ir kokia bus jos prigimtis, skirtingi autoriai aiškina įvairiai; pervartos laikas nurodomas tarp 1967 ir 2376 metų.
- (15) 1977 m. pabaigoje Marilyn Ferguson dviems šimtams dešimčiai „asmenų, įsitraukusių į socialinę transformaciją”, jos taip pat vadinamų „Aquarian Conspirators” („Vandenio sąmokslininkais”), išsiuntinėjo anketą. Įdomu štai kas: „Respondentų paprašius išvardyti asmenis, kurių idėjos per asmeninius kontaktus arba raštus yra padariusios jiems įtakos, dažniausiai – rikiuojant pagal dažnumą – minėti: Pierre’as Teilhard’as de Chardinas, C. G. Jungas, Abrahamas Maslow, Carlos Rogersas, Aldousas Huxley, Robertas Assagioli ir J. Krishnamurti. Kiti dažnai minėti asmenys yra šie: Paulis Tillichas, Hermannas Hesse, Alfredas Northas Whiteheadas, Martinas Buberis, Ruth Benedict, Margaret Mead, Gregory Batesonas, Tarthangas Tulku, Alanas Wattsas, Sri Aurobindo, Swami Muktananda, D. T. Suzuki, Thomas Mertonas, Willisas Harmanas, Kennethas Bouldingas, Elise Boulding, Erichas Frommas, Marshallas McLuhanas, Buckminsteris Fulleris, Fredericas Spiegelbergas, Alfredas Korzybski, Heinzas von Foersteris, Johnas Lilly, Werneris Erhardas, Oscaras Ichazo, Maharishi Mahesh Yogi, Josephas Chiltonas Pearce’as, Karlas Pribramas, Gardneris Murphy ir Albertas Einsteinas”: *The Aquarian Conspiracy. Personal and Social Transformation in Our Time*. Los Angeles (Tarcher) 1980, p. 50 (past. 1) ir p. 434.
- (16) W. J. Hanegraaff. *Op. cit.*, p. 520.
- (17) Irish Theological Commission. *A New Age of the Spirit? A Catholic Response to the New Age Phenomenon*. Dublin 1994, 4 skyrius.
- (18) Plg. *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago (University of Chicago Press) 1970, p. 175.
- (19) Plg. Alessandro Olivieri Pennesi. *Il Cristo del New Age. Indagine critica*. Città del Vaticano (Libreria Editrice Vaticana) 1999, passim, bet ypač p. 11–34; taip pat žr. 4 skirsnį toliau.
- (20) Pravartu priminti šios giesmės žodžius, greitai įsirežusius į ištisos kartos Šiaurės Amerikoje ir Vakarų Europoje dvasią: „Kai Mėnulis įžengs į septintą dangų, o Jupiteris susilygiuos su Marsu, tada taika planetoms rodys kelią, meilė ves žvaigždes. Štai aušta Vandenio amžiaus <...>. Vyraus santarvė ir supratingumas, simpatija ir pasitikėjimas; nebebus melo ar pajuokos – auksinis gyvenimas (*golden living*), vizijų svajos, mistinis kristalinis apreiškimas ir tikras dvasios išlaisvinimas. Vandenis <...>”.
- (21) P. Heelas. *Op. cit.*, p. 1 ir toliau. 1978 m. rugpjūčio mėnesį žurnalas, leidžiamas *Berkeley Christian Coalition*, taip rašė: „Vos prieš dešimt metų madingas narkotinis hiپیų dvasingumas ir Vakaruose besidarbuojančių jogos mokytojų misticizmas neperžengė kontrkultūros ribų. Šiandien ir viena, ir kita įsiliejo į vyraujančią mūsų kultūrinio mentaliteto srovę. Mokslas, medicinos profesijos, menai, nekaltant jau apie psichologiją ir religiją, – visi ėmėsi iš pagrindų pertvarkyti savo pamatines prielaidas”. Citata iš: Marilyn Ferguson. *Op. cit.*, p. 370 ir toliau.
- (22) Plg. Chris Griscom. *Ecstasy is a New Frequency: Teachings of the Light Institute*. New York (Simon & Schuster) 1987, p. 82.
- (23) Žr. *Naujojo amžiaus sąvokų žodynėlį* šio dokumento § 7.2.
- (24) Plg. W. J. Hanegraaff. *Op. cit.*, 15 skyrius (“The Mirror of Secular Thought”). Atitikčių sistema aiškiai paveldėta iš tradicinės ezoterikos, tačiau turi naują reikšmę tiems, kurie (sąmoningai ar nesąmoningai) vadovaujami Swedenborgu. Kadangi, pasak tradicinės ezoterinės doktrinos, kiekviename gamtiniame elemente slypi dieviška gyvybė, gamta Swedenborgui yra negyvas gyvojo dvasinio pasaulio atspindys. Ši idėja yra postmodernistinio požiūrio į pasaulį kaip atkerėtą ir įvairių mėginimų jį „iš naujo užkerėti” šerdis. Blavatskaja atmetė atitiktis, tuo tarpu Jungas pabrėžtinai reliatyvizavo priešastingumą atitiktimis paremtos

ezoterinės pasaulėžiūros naudai.

(25) W. J. Hanegraaff. *Op. cit.*, p. 54–55.

(26) Plg. Reinhard Hümmel. „*Reinkarnation*”. Leidinyje: Hans Gasper, Joachim Müller, Friederike Valentin (eds.). *Lexikon der Sekten, Sondergruppen und Weltanschauungen. Fakten, Hintergründe, Klärungen*. Freiburg-Basel-Wien (Herder) 2000, 886–893.

© „[Bažnyčios žinios](http://www.lcn.lt/bzinius/bz0303/303doc1.html)“ www.lcn.lt/bzinius/bz0303/303doc1.html - 46k

„*Bažnyčios žinios*“. 2003 vasario 27, Nr. 4.

Popiežiškoji kultūros taryba

Popiežiškoji tarpreliginio dialogo taryba

Jėzus Kristus – gyvojo vandens nešėjas

„Naujojo amžiaus“ (New Age) krikščioniškasis apmąstymas

(*Tęsinys. Pradžia Nr. 3*)

2.3. Pamatiniai „Naujojo amžiaus“ mąstymo principai

2.3.1. Globalinis atsakas krizės laikotarpiu

„Tiek krikščioniškajai tradicijai, tiek pasaulietiniam tikėjimui neribota mokslo pažanga teko išgyventi didelį lūžį, pirmąkart pasireiškusį 1968 metų studentų revoliucijomis“ (27). Ankstesnių kartų išmintis staiga neteko reikšmės ir pagarbos, o mokslo visagalybė išsisklaidė, todėl Bažnyčiai šiandien tenka „skaitytis su rimtais sunkumais perteikiant savo tikėjimą jaunoms kartoms“ (28). Visuotinį tikėjimo šiais tradiciniais sąmonės ir socialinės sanglaudos ramsčiais praradimą lydėjo netikėtas kosminio religiško, ritualų ir tikėjimų, kuriuos, daugelio manymu, buvo pakeitusi krikščionybė, sugrįžimas; tačiau ta požeminė ezoterinė srovė iš tikrųjų niekada nebuvo išnykusi. Tuo tarpu susidomėjimas Rytų religijomis, ėmusiomis populiarėti XIX amžiaus pabaigoje per teosofijos sąjūdį, Vakaruose buvo naujybė, „atspindinti didėjančią globalinio dvasingumo, apimančio visas egzistuojančias religines tradicijas, suvokimą“ (29).

Amžinasis filosofinis klausimas dėl vienio ir daugio šiandien išnyra kaip poreikis įveikti ne tik nederamą sudalijimą, bet ir realų skirtingumą bei realią perskyrą. Dažniausia to apraiška yra holizmas, esminis „Naujojo amžiaus“ elementas ir vienas pagrindinių XX a. paskutiniojo ketvirčio laiko ženklų. Nenusakomai daug energijos paskirta pastangoms įveikti mechanistinei ideologijai būdingas pertvaras, net rizikuojant priimti pareigą paklusti globaliniam tinklui, kuris virsta tarsi transcendentalia valdžia. Aiškiausi to padariniai yra sąmoningo keitimo procesas ir ekologijos plėtojimas (30). Naujoji vizija, kuri yra šio sąmoningo keitimo tikslas, buvo suformuluota negreitai, o jos įgyvendinimui priešinosi senosios mąstymo formos, trokštančios, kaip teigiama, išlaikyti *status quo*. Ekologija kaip žavėjimasis gamta ir žemės, Motinos Žemės, arba *Gaia*, resakralizacija susilaukė didžiulės sėkmės ir pasklido dėl žaliųjų politikai būdingo misionieriško uolumo. Žemės „vadybininke“ turi tapti visa žmonių giminė, ir tikrai globalinis valdymas kartu su globaline etika gali laiduoti *dermę ir supratimą*, būtinus atsakingam valdymui. Motinos Žemės, kurios dieviškumas persunkia visą kūriniją, šiluma užpildo spragą tarp kūrinijos ir transcendentalaus judaizmo ir krikščionybės Dievo Tėvo, ir panaikina perspektyvą būti teisiu tokios Esybės.

Tokioje uždaro visatos vizijoje, kuri kartu su mumis į visatą įstato „Dievą“ ir kitas dvasines būtybes, įžiūrime žodžiais neišreikštą panteizmą. Tai esminis momentas, ženklinantis visą „Naujojo amžiaus“ mąstymą bei praktiką ir verčiantis iš anksto susilaikyti nuo bet kurio teigiamo vertinimo, kurį galėtume adresuoti vienam ar kitam jo dvasingumo aspektui. Būdami krikščionys, tikime, jog „žmogus savo esme yra sukurtas ir toks lieka amžinai, todėl dieviškasis ‘aš’ niekuomet negali sugerti žmogiškojo“ (31).

2.3.2. Pamatinė „Naujojo amžiaus“ mąstymo matrica

Pagrindinę „Naujojo amžiaus“ mąstymo matricą sudaro ezoterinė-teosofinė tradicija, kuri XVIII ir XIX a. buvo gana paplitusi tarp Europos intelektualų. Ji pirmiausia aptinkama tarp masonų, spiritizme, okultizme ir teosofijoje – visiems šiems reiškiniams buvo būdinga savotiška ezoterinė kultūra. Šioje pasaulio vizijoje regimoji ir neregimoji visatos susietos aibės atitikčių, analogijų ir įtakų, įžiūrimų tarp mikrokosmoso ir makrokosmoso, metalų ir planetų, planetų ir įvairių žmogaus kūno dalių, regimo kosmoso ir neregimų tikrovės sričių. Gamta yra gyva būtybė, susieta simpatijos ir antipatijos saitais, gaivinama šviesos ir paslaptingos ugnies, kurią žmonės stengiasi įvaldyti. Žmonės gali susisiekti su viršutiniais ar žemutiniais pasauliais per savo vaizduotę (sielos ar dvasios organas) arba tarpininkus (angelai, dvasios, demonai).

Su kosmoso, Dievo ir savojo „aš“ slėpiniais susipažįstama dvasinės transformacijos kelionės metu. Tikrasis tikslas yra gnosis, aukščiausia žinojimo forma, išganymo atitikmuo. Šio tikslo neįmanu pasiekti be seniausių bei iškiliausių filosofijos (to, kas nederamai vadinama *philosophia perennis*) ir religijos (pirmapradės teologijos) tradicijų paieškos, slaptos (ezoterinės) doktrinos, kuri yra visų kiekvienam prieinamų „ezoterinių“ tradicijų raktas. Ezoteriniai mokymai mokytojo perteikiami mokiniui pagal laipsniško supažindinimo programą.

Kai kas mano, kad XIX amžiuje ezoterika tapo visiškai sekuliarizuota. Alchemija, magija, astrologija ir kiti tradiciniai ezoterikos elementai buvo visiškai sujungti su šiuolaikinės kultūros aspektais, įskaitant priežastinių dėsnių paiešką, evoliucionizmą, psichologiją ir religijotyją. Tobuliausią formą ezoterikai suteikė Jelena Blavatskaja, rusų mediumė, kuri kartu su Henry Olcottu 1875 metais Niujorke įsteigė *Teosofijos draugiją*. Draugija siekė sulydyti Rytų ir Vakarų tradicijų elementus evoliucinės pakraipos spiritualizme, kėlusiam tris pagrindinius tikslus:

- 1) „ugdyti Visuotinės žmonių brolijos be rasės, religijos, luomo ir odos spalvos skirtumo branduolį;
- 2) skatinti lyginamuosius religijų tyrimus, filosofijos ir mokslo studijas;
- 3) tirti nepaaiškintus gamtos dėsnius ir žmoguje slypinčias galias.”

„Šių tikslų reikšmė <...> turėtų būti aiški. Pirmuoju implicitiškai atmetamas spiritualizmo ir teosofijos sekėjų įsivaizduojamas tradicinės krikščionybės ‘iracionalusis fanatizmas’ ir ‘sektantiškumas’ <...>. Iš tikslų išsyrk nėra aišku, kad teosofams ‘mokslas’ reiškė okultinius mokslus, o filosofija – *occulta philosophia*, kad gamtos dėsniai buvo okultinės ar psichinės prigimties, o lyginamieji religijų tyrimai turėjo atskleisti ‘pirmapradę tradiciją’, galiausiai besiremiančią hermetistine *philosophia perennis*” (32).

Svarbi ponios Blavatskajos raštų tema buvo moterų emancipacija, kuri drauge apima „vyriško“ Dievo judaizme, krikščionybėje ir islame užsipuolimą. Ji ragino grįžti prie induizmo deivės motinos ir prie moteriškųjų vertybių praktikavimo. Šias idėjas toliau skleidė Annie Besant, stovėjusi pirmose feministinio sąjūdžio gretose. Mūsų dienomis šią kovą su „patriarchaline“ krikščionyste tęsia Wicca ir „moters dvasingumo“ (*Women's spirituality*) sąjūdžiai.

Marilyn Ferguson vieną savo knygos *The Aquarian Conspiracy* („Vandens sąmokslas“) skyrių paskyrė Vandens amžiaus pirmtakams, tiems, kurie padėjo sąmonės plėtra bei savitranscendencijos patirtimi paremtos perkeičiančiosios vizijos pamatus. Pirmiausia ji mini amerikiečių psichologą Williamą Jamesą ir šveicarų psichiatrą Carlą Gustavą Jungą. Jamesas teigė, kad religija yra ne dogma, bet patirtis, ir mokė, jog žmogus išgali taip pakeisti savo psichinę nuostatą, kad taptų savo paties likimo architektu. Jungas akcentavo transcendentinį sąmonės pobūdį ir davė pradžią kolektyvinės sąmonės, savotiškos įvairių epochų bei kultūrų žmonėms bendrų simbolių bei atminčių saugyklos, idėjai. Pasak Woutero Hanegraaffo, abu šie vyrai prisidėjo prie „psichologijos sakralizacijos“, tapusios svarbiu „Naujojo amžiaus“ mąstymo ir praktikos bruožu. Jungas „ne tik psychologizavo ezoteriką, bet ir sakralizavo psichologiją, pripildydamas ją ezoterinės spekuliacijos turinių. Dėl to radosi teorijų, leidžiančių kalbėti apie Dievą, iš tikrųjų galvoje turint savo paties psichiką, ir apie savo paties psichiką, iš tikrųjų galvoje turint tai, kas dieviška. Jei psichika yra ‘dvasia’ ir jei ‘dvasia’ taip pat yra Dievas, tai kalbėti apie vieną reiškia kalbėti ir apie kitą” (33). Atsakydamas į kaltinimą, jog „psichologizavo“ krikščionybę, jis pareiškė, kad „psichologija yra modernus mitas, o tikėjimą įmanu suprasti tikrai šiuolaikinio mito šviesoje” (34). Tikra tiesa, kad Jungo psichologija nušviečia ne vieną krikščioniškojo tikėjimo aspektą, ypač būtinybę drąsiai sutikti blogio tikrovę, tačiau jo religiniai įsitikinimai įvairiais jo gyvenimo tarpsniais buvo tokie skirtingi, kad iš jų tegalima iškristalizuoti miglotą Dievo vaizdą. Pagrindinis jo minties elementas yra saulės kultas, kuriame Dievas yra asmenyje slypinti gyvybinė energija (*libido*) (35). Pasak jo paties, „toks palyginimas nėra vien žodžių žaismas” (36). Jungas iš tikrųjų kalba apie „vidinį dievą“, esminę dievystę, glūdinčią, jo įsitikinimu, kiekviename žmoguje. Vidinio pasaulio kelias eina per sąmonę. O išoriniame pasaulyje tai, kas atitinka vidinį pasaulį, yra kolektyvinė sąmonė.

Polinkį supinti psichologiją ir dvasingumą perėmė Žmogiškojo potencialo sąjūdis, 7-ojo dešimtmečio pabaigoje plėtotas Esaleno institute Kalifornijoje. Transpersonalinė psichologija, smarkiai paveikta Rytų religijų ir Jungo, siūlo kontempliacinį kursą, kur mokslas sumišęs su misticizmu. Akcentuojant kūno aspektą, būdų sąmonei išplėsti paiešką ir dėmesį kolektyvinės sąmonės mitams, akinta savyje ieškoti „vidinio Dievo“. Kad realizuotų savo potencialą, žmogus turėjo peržengti savo ego ir tapti dievu, koks jis yra giliai savo gelmėje. Tai galima pasiekti pasirenkant atitinkamą terapiją – meditaciją, parapsichologines patirtis, haliucinogeninius narkotikus. Visa tai buvo priemonės, leidžiančios pasiekti „aukščiausias“, „mistines“ susiliejimo su Dievu ir kosmosu patirtis.

Vandens simbolis buvo pasiskolintas iš astrologinės mitologijos, tačiau vėliau ėmė žymėti iš pagrindų naujo pasaulio troškimą. „Naujojo amžiaus“ jėgainės iš pradžių buvo ir šiandien iš dalies liko du centrai – *Garden* bendruomenė Findhorne, Šiaurės Rytų Škotijoje ir Esaleno Žmogiškojo potencialo plėtojimo centras Big Sure (Kalifornija, Jungtinės Valstijos). „Naująjį amžių“ nuolatos maitina auganti globalinė sąmonė ir didėjantis gresiančios ekologinės krizės suvokimas.

2.3.3. Pagrindinės „Naujojo amžiaus“ temos

„Naujasis amžius“ nėra religija tikrąja šio žodžio prasme, nors ir domisi tuo, kas vadinama „dieviškumu“. Jis iš esmės yra neformali asociacija, vienijanti įvairias veiklas, idėjas ir žmones, kuriems galima taikyti šį terminą. Tad nėra nieko, kas bent iš tolo primintų organizuotų religijų mokymus. Vis dėlto, nepaisant to ir nepaprastos įvairovės „Naujajame amžiuje“, įmanu išskirti kelis bendrus momentus:

- kosmosas yra organinė visuma;
- jis gaivinamas Energijos, kuri prilyginama Dievo sielai ar dvasiai;
- tikima įvairių dvasinių esybių tarpininkavimu; žmonės geba pakilti ligi neregimų aukštesniųjų sferų ir kontroliuoti savo gyvenimą po mirties;

- tikima „amžinojo žinojimo”, ankstesnio ir aukštesnio už visas religijas bei kultūras, egzistavimu;
- žmonės klauso apšviestųjų mokytojų...

2.3.4. Ką „Naujasis amžius” sako apie...

2.3.4.1. ... žmogaus asmenį?

„Naujasis amžius” tvirtai tiki žmogaus asmens galimybe tobulėti taikant labai įvairias technikas ir terapijas (priešingai krikščioniškai bendradarbiavimo su dieviškąja malone sampratai). Visuotinai pritariama Nietzsche's idėjai, jog krikščionybė sutrukdė autentiškam žmogiškumui visiškai pasireikšti. Tobulumas tokiame kontekste reiškia savirealizaciją pagal vertybių tvarką, kurią patys sukuriame ir įgyvendiname savo jėgomis: todėl galima kalbėti apie savikūrą. Laikantis tokio požiūrio, skirtumas tarp dabartinių ir tokių žmonių, kokie jie bus visiškai realizavę savo potencialą, yra didesnis negu tarp žmonių ir antropoidų.

Pravartu skirti *ezoteriką*, žinių paiešką ir *magiją*, arba okultizmą, priemonę galiai įgyti. Kai kurios grupės yra ir ezoterinės, ir okultinės. Okultizmo šerdį sudaro galios troškimas, paremtas svajone tapti dievu. Sąmonės plėtimo technikos skirtos atskleisti žmonėms jų dieviškąją galią, leidžiančią jiems nutiesti kelią Apšvietos amžiui. Toks žmogiškumo aukštinimas apverčia teisingą Kūrėjo ir kūrinio santykį; viena to kraštutinių formų yra satanizmas. Šetonas tampa maišto prieš konvencijas bei taisykles simboliu, dažnai besireiškiančiu agresyviomis, egoistinėmis ir smurtinėmis formomis. Kai kurios evangelikų grupės išreiškė susirūpinimą, kad tai, ką jie laiko satanistiniu simbolizmu, sublimaciškai egzistuoja įvairiose roko muzikos atmainose, kurios smarkiai veikia jaunimą. Visa tai labai toli nuo Naujojo Testamento skelbiamos taikos ir harmonijos žinios! Tai vienas iš žmogiškumo aukštinimo, neigiančio transcendentinį Dievą, padarinių.

Tačiau šis reiškinys veikia ne tik jaunuolius. Pagrindinės ezoterinės kultūrinės temos taip pat aptinkamos politikos, švietimo ir įstatymų leidimo srityse (37). Čia ypač minėtina ekologija. Smarkiai pabrėždama biocentrizmą, radikaloji ekologija atmeta antropologinę Biblijos viziją, pasaulio centru laikančią žmones kaip kokybiškai aukštesnius už kitas gamtos formas. Nepaisant to, kad tokia tendencija perdėm nuvertina žmogiškumą, ji šiandien gana ryški įstatymų leidimo bei švietimo srityse. Ta pati ezoterinė kultūrinė matrica juntama ideologinėje teorijoje, kuria ramstoma gyventojų skaičiaus kontrolės politika ir genų inžinerijos eksperimentai ir kuri, regis, išreiškia žmonių svajonę sukurti save iš naujo. Kaip žmonės tikisi tai padaryti? Dešifruodami genetinį kodą, keisdami natūralias lytiškumo taisykles, nepripažindami mirties ribų.

Pasak „Naujojo amžiaus” mokymo, kurį galima pavadinti klasikiniu, žmonės gimsta turėdami dieviškąją kibirkštį – požiūris, primenantis senovės gnosticizmą. Per tai jie įtraukti į vieningą Visumą. Tad jie laikomi iš esmės dieviškais, nors šioje kosminėje dievystėje dalyvauja skirtingais sąmonės lygiais. Mes esame bendrakūrėjai ir kuriame savo pačių tikrovę. Dažnas „Naujojo amžiaus” autorius laikosi vizijos, kiekvieną individą laikančios kuriančiąja visatos versme, ir todėl teigia, jog mes patys pasirenkame savo gyvenimo aplinkybes (net gerą ar blogą sveikatą). Tačiau, norint atrasti savo tikslią vietą kosmoso vienovėje, būtina atlikti kelionę. Ta kelionė yra psichoterapija, o išganymas – visuotinės sąmonės pažinimas. Nuodėmės nėra; tėra netobulas žinojimas. Kiekvieno pavienio žmogaus tapatybė praskiesta visuotinės būties ir viena po kitos einančių įsikūnijimų sekos. Žmonės pavaldūs žvaigždžių įtakai, tačiau gali atsiverti juose gyvenančiai dievystei be paliovos ieškodami (atitinkamomis technikomis) vis didesnės savojo „aš” ir dieviškosios kosminės energijos dermės. Apreiškimas ar Išganymas iš išorės nereikalingas: pakanka patirti savyje slypinčią išganymą (savęs paties atpirkimas) taikant įvaldytas psichofizines technikas, kreipiančias į galutinį apšvietimą.

Kai kurie tokio savęs paties atpirkimo proceso etapai yra *parengiamieji* (meditacija, kūno harmonija, savigydos energijų emanacija). Jie yra susidvasinimo, tobulėjimo ir apšvietimo procesų išeities taškas, padėdami geriau kontroliuoti save ir sutelkti psichiką individo „aš“ „transformacijos į „kosminę sąmonę“ kryptimi. Žmogui lemta išgyventi sielos reinkarnacijų skirtinguose kūnuose seką. Tačiau čia kalbama ne apie *samsara* ratą, ne apie apvalymą kaip bausmę, bet apie laipsnišką kilimą savo potencialo tobulo išskleidimo link.

Sąmonės išplėtimą norint paaiškinti kaip „mistinę“ patirtį, pasitelkiama psichologija. Joga, *zen*, transcendentinė meditacija ir tantrinės pratybos padeda patirti visišką savirealizaciją arba apšvietimą. Ypatingieji potyriai (pakartotinis savo gimimo išgyvenimas, kelionės ligi mirties vartų, *biofeedback*, šokis ir net narkotikai – visa tai gali perkeisti sąmonės būklę) veda prie vienybės suvokimo bei apšvietimo. Kadangi tėra viena Dvasia, kai kurie asmenys gali būti ryšio su aukštesniosiomis būtybėmis *kanalai*. Kiekviena šios vienatinės visuotinės būties dalis susisiekiama su visomis kitomis. Klasikine prieitimi „Naujajame amžiuje“ tapo transpersonalinė psichologija, kurios pagrindinės sąvokos yra visuotinė Dvasia, aukštesnysis „aš“, kolektyvinė ir asmeninė pasąmonė, individualusis *ego*. Mūsų tikroji tapatybė – tai aukštesnysis „aš“, grandis, jungianti Dievą, kaip dieviškąjį protą, ir žmoniją. Dvasinis tobulėjimas reiškia sąlytį su aukštesniuoju „aš“, leidžiančiu įveikti visas objekto ir subjekto, gyvenimo ir mirties, psichikos ir kūno, „aš“ ir fragmentinių „aš“ aspektų perskyras. Mūsų asmenybė yra tartum tikrojo „aš“ šešėlis ar sapnas. Aukštesniajame „aš“ išlieka ankstesnių reinkarnacijų prisiminimai.

2.3.4.2. ... *Dievą?*

„Naujasis amžius“ pabrėžtinai teikia pirmenybę rytietiškomis ar ikirikriščioniškoms religijoms, laikydamas, kad jos nepagadintos judėjiškųjų-krikščioniškųjų iškraipymų. Todėl domimasi senovinėmis žemdirbių apeigomis ir vaisingumo kultais. *Gaia*, Motina Žemė, pateikiama kaip alternatyva Dievui Tėvui, kurio vaizdinys, manoma, perdėm susijęs su patriarchaline moters pavaldumo vyrui pažiūra. Jei apie Dievą kalbama, tai jis niekada nėra asmeninis Dievas; Dievas, apie kurį kalba „Naujasis amžius“, nėra nei asmeninis, nei transcendentinis. Jis taip pat nėra nei visatos Kūrėjas, nei meilės kupinas jos laikytojas, tai pasaulyje slypinti ir su juo „kosminę vienybę“ sudaranti „beasmenė energija“: „visa yra viena“. Ši vienybė yra monistinė, panteistinė arba, tiksliau, panenteistinė. Dievas yra „gyvybės principas“, „pasaulio dvasia arba siela“, visos pasaulyje egzistuojančios sąmonės suma. Tam tikra prasme visa yra Dievas. Dievo buvimas aiškiausiai reiškiasi dvasiniais tikrovės aspektais, todėl galima sakyti, jog tam tikru būdu Dievas yra kiekviena dvasia.

„Dieviškoji energija“ tada, kai žmonių priimama sąmoningai, dažnai vadinama ir „kristine energija“. Bet Kristus, apie kurį kalbama, nėra Jėzus iš Nazareto. „Kristaus“ titulas taikomas kiekvienam, kuris yra pasiekęs tokią sąmonės būklę, kad suvokia savo dieviškumą ir todėl gali manytis esąs „visuotinis Mokytojas“. Jėzus iš Nazareto buvo vienas iš daugybės istorinių veikėjų, kuriuose ši „kristinė“ prigimtis apsireiškė, panašiai kaip Budos ir kitų atvejais. Kiekvienas istorinis Kristaus pasireiškimas aiškiai rodo, kad visi žmonės yra dangiški ir dieviški, ir skatina juos tai suvokti.

Giliausias bei asmeniškiausias („psichinis“) lygis, kuriuo žmonės „girdi“ šią „dievišką kosminę energiją“, taip pat vadinamas „Šventąja Dvasia“.

2.3.4.3. ... *pasaulį?*

Esminę reikšmę „Naujojo amžiaus“ mąstymui turėjo perėjimas nuo klasikinės fizikos mechanistinio modelio prie atominės ir subatominės fizikos, materija laikančios veikiau bangas ar energiją, o ne daleles, „holistinio“ modelio. Visata yra energijos vandenynas, traktuojamas kaip vienatinė visuma arba santykių tinklas. Energija, gaivinanti šį vienatinį

organizmą, yra „dvasia”. Dievas ir pasaulis nėra kitoniški. Pasaulis, kuris pats yra dieviškas, apimtas evoliucijos, vedančios nuo inertiškos materijos prie „aukštesnės ir tobulos sąmonės”. Pasaulis yra nesukurtas, amžinas ir sau pakankamas. Pasaulio ateitį lemia vidinė dinamika, kuri neišvengiamai teigiama ir kreipia į visko, kas egzistuoja, dieviškąją (sutaikintąją) vienybę. Dievas ir pasaulis, siela ir kūnas, protas ir jausmas, dangus ir žemė yra viena neaprepiama energijos vibracija.

Jamesas Lovelockas savo knygoje apie *Gaia* hipotezę teigia, jog „visą gyvosios materijos žemėje spektrą nuo banginių iki virusų ir nuo ažuolų iki dumblių galima laikyti viena gyva esybe, gebančia manipuliuoti Žemės atmosfera, kad pritaikytų ją savo bendriesiems poreikiams, ir apdovanotą gebomis ir galiomis, toli pranokstančiomis tas, kurias turi ją sudarančios galios” (38). Kai kam *Gaia* hipotezė atrodo esanti „keista individualizmo ir kolektyvizmo sintezė. Kyla įspūdis, tartum ‘Naujasis amžius’, išplėšęs žmones iš fragmentinės politikos, netverdamos nekantrumu meta juos į didįjį globalinio proto katilą”. Globalinėms smegenims, kad galėtų valdyti, reikia institucijų, kitaip tariant, pasaulinės vyriausybės. „Kad galėtų imtis dabarties problemų, ‘Naujasis amžius’ svajoja apie Platono *Respublikos* stiliaus dvasinę aristokratiją, valdomą slaptų draugijų...” (39). Galbūt toks teigimas būtų perdėtas, tačiau daug kas rodo, jog gnostinis elitizmas ir globalinis valdymas sutaria daugeliu tarptautinės politikos klausimų.

Visa pasaulyje susiję. Kiekviena dalis kaip tokia yra totalybės atvaizdas; visuma yra kiekviename daikte, ir kiekvienas daiktas – visumoje. „Didžiojoje būties grandinėje” visos būtybės artimai susijusios ir sudaro vieną šeimą, ženklina evoliucijos laipsnių. Kiekvienas žmogus yra *holograma*, visos kūrinijos, kur kiekvienas daiktas virpa savu dažniu, atvaizdas. Kiekvienas žmogus yra žemės centrinės nervų sistemos neuronas, o visos individualios esybės viena kitą papildo. Iš tiesų vidinis papildomumas, arba androgenija, būdinga visai kūrinijai (40).

Viena iš „Naujojo amžiaus” raštuose bei reiškiamose mintyse pasikartojančių temų yra „naujoji paradigma”, kurią atvėrė šiuolaikinis mokslas. „Mokslas davė supratimą apie visumas ir sistemas, veikiančiąsias jėgas ir transformacijas. Mokomės atpažinti tendencijas, įžiūrėti ankstyvuosius kitos, daugiau žadančios paradigmos ženklus. Kuriame alternatyvius ateities scenarijus. Aptarinėjame senų sistemų trūkumus, siūlydami naujus problemų sprendimus visose srityse” (41). Iki šiol „paradigmos kaita” buvo radikalus perspektyvos pakeitimas, ne daugiau. Dar nežinia, ar reali kaita prilygs minties aukštumoms, ir kiek vidinis persikeitimas išgalės paveikti išorinį pasaulį. Net ir iš anksto neigiamai nenusistatęs žmogus priverstas suabejoti teorijos moksliskumu girdėdamas tokius teiginius: „Karas neįsivaizduojamas visuomenėje, kurią sudaro autonominiai individai, atradę visos žmonijos sąsąjūškumą, nebijantys svetimų idėjų ir svetimų kultūrų, žinantys, kad visos revoliucijos prasideda viduje ir kad savo savitos apšvietos nevalia primesti kitiems” (42). Nelogiška iš to, kad kažkas neįsivaizduojama, daryti išvadą, jog to negali įvykti. Toks samprotavimas būdingas gnosticizmui tuo požiūriu, kad perdėm sureikšminami žinojimas ir sąmonė. Čia norime ne nuneigti pamatinį ir esminį vaidmenį, tenkantį sąmonės raidai mokslinių atradimų srityje, bet tik įspėti neprojektuoti į išorinę realybę to, kas dar tebėra minties plotmėje.

2.4. „Gyventi veikiau mite, o ne istorijoje“ (43): „Naujasis amžius” ir kultūra

„Iš esmės ‘Naujojo amžiaus’ žavesys susijęs su kultūriškai skatinamu domėjimusi savimi, savo vertingumu, gebėjimu ir problemomis. Hierarchiškai suręsta tradicinė religija gerai tinka bendruomenei, tuo tarpu nuo tradicijos atsietas dvasingumas – individui. ‘Naujasis amžius’ yra ‘apie’ ‘aš’ tuo požiūriu, kad skatina aukštinimą to, kas turi būti ir ateiti, ir ‘dėl’ ‘aš’ tuo požiūriu, kad, daug kuo skirdamasis nuo vyraujančios kultūros, gerai tinka imtis tapatybės problemų, pagimdytų konvencinių gyvenimo formų” (44).

Tradicijos patriarchalinės, hierarchinės socialinės ar bažnytinės organizacijos pavidalu atmetimas reiškia alternatyvios visuomeninės formos, aiškiai įkvėptos šiuolaikinio „aš“ supratimo, paiešką. Daugelyje „Naujojo amžiaus“ raštų tikinama, jog nieko neįmanu (tiesiogiai) padaryti, kad pakeistum pasaulį, bet viskas įmanoma, kad pakeistum save. Individualios sąmonės keitimas laikomas (netiesioginiu) pasaulio keitimo būdu. Pagrindinė socialinės kaitos priemonė yra asmeninis pavyzdys. Pasaulinis tokių asmeninių pavyzdžių pripažinimas neišvengiamai atves prie kolektyvinio proto kaitos, kuri bus didžiulis mūsų laikų pasiekimas. Tai aiškiai yra holistinės paradigmos dalis ir klasikinio filosofijos klausimo dėl vienio ir daugio nauja formuluoatė. Be to, tai susiję su Jungo atitikčių teorijos palaikymu ir priežastingumo atmetimu. Individai yra fragmentiniai planetinės hologramos vaizdai. Žvelgiant į savo vidų, visata ne tik *pažįstama*, bet ir *keičiama*. Bet juo daugiau žvelgiama savin, juo mažesnė darosi politinė arena. Ar tai išties dera su demokratinio dalyvavimo naujoje politinėje tvarkoje retorika, ar tai tėra būdas subtiliai ir niekam nesuvokiant atimti iš individų jų teises, paliekant juos atvirus manipuliacijai? Ar dabartinis rūpinimasis planetos problemomis (aplinkos apsauga, gamtinių išteklių mažėjimas, gyventojų perteklius, ekonominė praraja tarp Šiaurės ir Pietų, gigantiškas branduolinis arsenalas, politinis nestabilumas) skatina ar neskatina įsitraukti į kitus, ne mažiau realius politinius ir socialinius klausimus? Senas posakis, jog „artimo meilė prasideda namuose“ gali sveikai atsverti perdėm egocentrišką požiūrį į šiuos klausimus. Kai kurie „Naujojo amžiaus“ tyrinėtojai po tariamo abejingumo politikai skraiste įžiūri grėsmingą autoritarizmą. Davidas Spangleris pats nurodo, kad vienas iš „Naujojo amžiaus“ šešėlių yra „subtilus pasidavimas bejėgiškumui ir neatsakingumui, kai, užuot veikliai kūrus savo pilnatvišką gyvenimą, laukiama ‘Naujojo amžiaus’ atėjimo“ (45).

Nors vargu būtų teisinga teigti, kad „Naujojo amžiaus“ nuostatos visuotinai persisunkusios kvietizmu, vienas iš būgštavimų yra tas, kad privatinė savirealizacijos paieška „Naujojo amžiaus“ sąjūdyje gali iš tikrųjų griauti sveikos religinės kultūros galimybę. Dėmesys atkreiptinas į tris momentus:

– Galima savęs paklausti, ar „Naujasis amžius“ intelektualiai įtikina pateikdamas visą visatos vaizdą pasaulio vizijoje, kuri tariasi sujungianti gamtą su dvasine tikrove. Tokioje perspektyvoje Vakarų pasaulis yra padalytas pasaulis, paremtas monoteizmu, transcendencija, kitoniškumu ir atskirumu. Pamatinis dualizmas įžiūrimas realybės ir idealybės, santykinybės ir absoliutybės, baigtinybės ir begalybės, žmogystės ir dievystės, šventybės ir profanybės, praeities ir dabarties perskyrose, primenančiose Hegelio „neramiąją sąmonę“ bei laikomose tragedija. „Naujasis amžius“ tam priešpriešina vienybę sulydant. Jis tariasi sutaukinąs sielą ir kūną, moteriškumą ir vyriškumą, dvasią ir materiją, žmogystę ir dievystę, žemę ir kosmosą, tai, kas transcendentiška ir imanentiška, religiją ir mokslą, religijų skirtumus, yin ir yang. Tad kitoniškumo nebėra; tai, kas lieka, kalbant žmogiškomis sąvokomis, yra transpersonalybė. „Naujojo amžiaus“ pasaulis yra pasaulis be problemų: ten nėra nieko, ką dar reikėtų padaryti. Tačiau metafizinis klausimas dėl vienio ir daugio lieka nei atsakytas, nei galbūt net iškeltas, nes daug apgailestaujama dėl susiskaldymo ir pasidalijimo padarinių, o atsakas tėra vaizdavimas, kaip viskas atrodytų kitoje vizijoje.

– „Naujasis amžius“ perima Rytų religines praktikas dalimis, *peraiškindamas jas taip, kad jos tiktų vakariečiams*. Nuodėmės ir išganymo sąvokos pakeičiamos morališkai neutraliu kalbėjimu apie priklausomybę ir išsilaisvinimą. Tokios nuorodos į Azijos įtakas neretai būna Vakarų kultūros „pseudoorientalizacija“. Vargiai galima kalbėti apie autentišką dialogą. Kontekstuose, kur įtariama graikų-romėnų ir žydų-krikščionių įtaka, rytietiškos įtakos pasitelkiamos kaip alternatyvos Vakarų kultūrai. Oficialusis mokslas bei medicina laikomi žemesniais už holistines prietis; tas pats pasakytina apie patriarchalines ir dalines struktūras politikos bei religijos srityje – visa tai trukdo Vandens amžiaus atėjimui. Pakartosime dar kartą: akivaizdu, kad „Naujojo amžiaus“ alternatyvos reiškia visišką ryšių su jas išugdžiusia tradicija nutraukimą. Argi tokia nuostata iš tiesų tokia brandi ir laisva, kaip tikima?

– Autentiškos religinės tradicijos skatina drausmingumą, priešais akis kaip tikslą turėdamos *išmintį, dvasinę pusiausvyrą ir atjautą*. „Naujasis amžius” siejasi su visuomenės giliu, neišdildomu sveikos religinės kultūros ir rišlesnio bei šviesesnio idealo, negu paprastai siūlo politikai, troškimu, tačiau nėra aišku, kam gali būti naudinga nuolatine „aš” plėtra paremta vizija – individams ar visuomenei. „Naujojo amžiaus” ugdomieji kursai (tokie kaip *Erhard Seminar Training* [EST] ir t. t.) kontrkultūrinės vertybes supina su vyraujančiai kultūrai būdingu troškimu pasiekti sėkmę, vidiniu pasitenkinimu išorine sėkme. *Findhorno Spirit of Business* seminarai siekia perkeisti darbo patirtį, idant padidėtų našumas. Kai kurie „Naujojo amžiaus” sekėjai įsitraukia ne tik tam, kad pasidarytų autentiškesni ir spontaniškesni, bet ir kad taptų turtingi (padedant magijai ir pan.). „Guviam verslininkui dalyką dar patrauklesnį daro tai, kad ‘Naujojo amžiaus’ ugdumuosiuose kursuose, regis, ataidi verslo pasaulyje plintančios humanistiškesnės idėjos. Darbo vieta pateikiama kaip ‘mokymosi aplinka’, kalbama apie ‘gyvybės gražinimą darbui’, ‘darbo humanizavimą’, ‘vadybinę realizaciją’, ‘pirmiausia žmones’ ar ‘potencialo išlaisvinimą’. Pateikiamos ‘Naujojo amžiaus’ ugdytojų, šios idėjos gali patikti verslininkams, kurie jau buvo dalyvavę pasaulietiniu humanizmu paremtose pratybose ir norėtų patobulėti tiek asmeninio augimo, laimės ir gyvenimo džiaugsmo, tiek komercinio našumo sumetimais” (46). Tad akivaizdu, jog žmonės, dalyvaujantys tokiuose ugdymo kursuose, trokšta išminties ir dvasinės pusiausvyros; tačiau kaip veikla, į kurią jie įsitraukę, prisideda prie bendrojo gėrio? Visi šie reiškiniai vertinti ne tik remiantis motyvais, bet ir iš vaisių, klausiant, ką jie skatina – „aš” ar *solidarumą*, *solidarumą* ne tik su banginiais, medžiais ar panašiais mąstančiais žmonėmis, bet ir su visa kūrinių, įskaitant ir visą žmoniją. Pasak kardinolo Josepho Ratzingerio, žalingiausi bet kurios egoizmo filosofijos, kuria persiima institucijos ar daugelis žmonių, padariniai yra „strategijos, kaip sumažinti skaičių tų, kurie valgys nuo žmonijos stalo” (47). Tai pamatinis kriterijus bet kurios filosofijos ar teorijos poveikiui pasverti. Krikščionybė visuomet stengiasi matuoti žmogaus pastangas pagal atvirumą Kūrėjui ir visiems kitiems kūriniams, pagarbą, kuri tvirtai remiasi meile.

2.5. Kodėl „Naujasis amžius“ taip greitai ir lengvai paplito?

Kad ir kokių klausimų bei kritikos susilauktų, „Naujasis amžius” vis dėlto yra mėginimas įnešti šilumos į žiaurų ir negailestingą pasaulį. Kaip reakcija į modernybę, jis dažnai lygiuojasi į jausmų, instinktų ir emocijų lygmenį. Dairytis alternatyvaus, aiškiai optimistinio santykio su kosmosu žmonės daugiausia verčia ekonominio nestabilumo, politinio netikrumo ir klimatinių pokyčių ženklinamos apokaliptinės ateities baimė. Ieškoma visybiškumo ir laimės, dažnai atvirai dvasiniu matmeniu. Kita vertus, pažymėtina, kad „Naujasis amžius” susilaukė milžiniškos sėkmės epochoje, kuriai būdingas beveik visuotinis *įvairovės* aiškinimas. Vakarų kultūra peržengė tolerancijos ribas tuo požiūriu, kad pasyviai ar rezignuotai susitaikė su individų ar mažumą sudarančių grupių idiosinkrazijomis, taip ardydama pagarbą normalybei, kuri pateikiama kaip moralinį krūvį turinti sąvoka, neišvengiamai susijusi su absoliučiomis normomis. Tuo tarpu absoliutūs įsitikinimai ar absoliučios normos vis didesniame skaičiui žmonių reiškia negebejamą toleruoti kitų žmonių pažiūrų bei įsitikinimų. Tokioje aplinkoje alternatyvios gyvenimo ir teorijos tiesiog suklestėjo: būti skirtingam ne tik priimtina, bet ir gera bei teigiama (48).

Iš akių būtina neišleisti to, kad žmonės priklauso „Naujajam amžiui” įvairiais būdais ir lygmenimis. Dažniausia tai nėra tikra „priklausomybė” grupei ar sąjūdžiui; nelabai domimasi ir principais, kuriais „Naujasis amžius” remiasi. Gana dažnai žmonės domisi tam tikromis terapijomis ar praktikomis nesigilindami į jų pagrindus arba paprasčiausiai yra atsitiktiniai produktų, turinčių „Naujojo amžiaus” etiketę, vartotojai. Pavyzdžiui, žmonės, kurie naudojami aromaterapija ar klausosi „Naujojo amžiaus” muzikos, paprastai domina tų dalykų poveikis jų sveikatai ar savijautai, ir tik nedaugelis leidžiasi giliau, mėgindami perprasti teorinę (ar „mistine”) reikšmę. Tai tobulai atitinka vartojimo modelius, būdingus visuomenėms, kur pramogai ir laisvalaikiui tenka toks svarbus vaidmuo. „Sąjūdis” gerai prisitaikė prie rinkos

dėsnių, ir tai, kad jis taip paplito, iš dalies lėmė jo ekonomiškai patraukli pasiūla. Kai kuriuose kultūrose „Naujasis amžius“ net laikytas produktu, sukurtu rinkodaros principus taikant religijos reiškiniui (49). Visada rasis būdų, kaip pasipelnyti iš žmonių dvasinių poreikių. Kaip ir daugelis kitų dalykų šiuolaikinėje ekonomikoje, „Naujasis amžius“ yra globalinis reiškinys, palaikomas ir maitinamas visuomenės komunikavimo priemonių skleidžiamos informacijos. Galima ginčytis, ar šią globalinę bendruomenę sukūrė komunikavimo priemonės, tačiau tai, kad populiarinimo literatūra ir žiniasklaida laiduoja jos sekėjų bei palaikytojų idėjos spartų plitimą, yra akivaizdu. Kita vertus, neįmanu įtikimai įrodyti nei to, kad tokia sparti idėjų sklaida yra atsitiktinė, nei to, kad ji yra planingos veiklos vaisius, nes turime reikalą su labai menkai išstruktūrinta „bendruomenės“ forma. Panašiai kaip interneto sukurtos kibernetinės bendruomenės, tai – sritis, kur ryšiai tarp individų gali būti labai beasmeniai arba tarpasmeniai tikrai labai ribota prasme.

„Naujasis amžius“ tapo labai populiarus kaip gana nerišli visuma pažiūrų, terapijų ir praktikų, kurios dažnai atsirenkamos ir jungiamos kaip patinka, nekreipiant dėmesio į galimus nesuderinamumus ar nenuoseklumus. Bet kito ir negali laukti iš pasaulio vizijos, sąmoningai paremtos „dešiniojo smegenų pusrutulio“ intuityviu mastymu. Ir būtent todėl labai svarbu gerai pažinti pagrindinius „Naujojo amžiaus“ idėjų bruožus. Siūlomi dalykai paprastai apibūdinami kaip esantys veikiau „dvasiniai“ negu priklausantys kokiam nors apibrėžtai religijai, tačiau saita su tam tikromis Rytų religijomis yra daug artimesni nei išivaizduoja daugelis „vartotojų“. Tai neabejotinai svarbus momentas, pasvertinas renkantis „maldos“ grupes, tačiau kartu ir rimtas klausimas vadybai įmonių – o jų randasi vis daugiau, – kurių darbuotojai akinami praktikuoti meditaciją ir savo profesinėje veikloje taikyti sąmonę plečiančias technikas (50).

Pravartu tarti keletą žodžių apie koordinuotą „Naujojo amžiaus“ kaip ideologijos skatinimą; tai – labai sudėtingas klausimas. Kai kurių grupių reakcija į „Naująjį amžių“ reiškėsi kaltinimais sąmokslo, tačiau joms paprastai būdavo atsakoma, jog regime spontanišką kultūrinę kaitą, kurios kryptį lemia žmogaus kontrolei nepavaldžios jėgos. Vis dėlto reikėtų nurodyti, kad „Naująjį amžių“ su tam tikromis tarptautiniu mastu įtakingomis grupėmis sieja tikslas dalines religijas pakeisti arba išstumti į nuošalę, idant atsirastų vietos visuotinei religijai, galinčiai suvienyti žmoniją. Toje pačioje perspektyvoje derėtų žvelgti ir į labai koordinuotą tam tikrų institucijų pastangas suformuluoti globalinę etiką, etinį karkasą, kuris atspindėtų globalinį šiuolaikinės kultūros, ekonomikos ir politikos pobūdį. Negana to, ekologinių klausimų politizavimas neginčytinai suteikia ypatingą atspalvį visam Gaia hipotezės, arba motinos žemės kulto, klausimui.

3. „NAUJASIS AMŽIUS“ IR KRIKŠČIONIŠKASIS DVASINGUMAS

3.1. „Naujasis amžius“ kaip dvasingumas

„Naujasis amžius“ jo skleidėjų dažnai apibrėžiamas kaip „naujasis dvasingumas“. Atrodytų paradoksalu vadinti jį „nauju“, žinant, kiek daug idėjų paimta iš senovės religijų ir kultūrų. Tikrai nauja „Naujajame amžiuje“ yra sąmoningas alternatyvos Vakarų kultūrai ir jos judėjimams-krikščioniškoms šaknims ieškojimas. „Dvasingumas“ tada žymi vidinį harmonijos ir vienybės su tikrove potyrį, panaikinantį žmogiškojo netobulumo ir baigtinumo jausmą. Žmogus atranda savo artimą sąsają su šventa visuotine jėga ar energija, sudarančia visos gyvybės šerdį. Tai atradęs, jis gali leistis į tobulėjimo kelionę, leisiančią jam pertvarkyti

savo asmeninį gyvenimą bei santykį su pasauliu ir užimti savo vietą visuotiniame tapsmo procese bei be paliovos evoliucionuojančio pasaulio naujojoje pradžioje. Viso to vaisius – *kosminė mistika* (51), išsirutuliojanti iš dinaminėmis energijomis kunkuliuojančios visatos suvokimo. Tad kosminė energija, vibracija, šviesa, Dievas meilė ir net aukščiausiasis „aš“ – visa žymi vieną ir tą pačią tikrovę, pirminę versmę, glūdinčią kiekvienoje būtybėje.

Tokią dvasingumą sudaro du skirtingi elementai, metafizinis ir psichologinis. *Metafizinis* sandas kyla iš ezoterinių bei teosofinių „Naujojo amžiaus“ šaknų ir iš esmės yra nauja *gnosis* forma. Prie to, kas dieviška, artinamasi per uždengtą slėpinių pažinimą, individualiai stengiantis atrasti „realybę anapus to, kas vien regima, pradžią anapus laiko, tai, kas transcendentiška, anapus to, kas tik praeinamybė, pirmą pradžią tradiciją anapus vien efemerinės tradicijos, kitą anapus savęs, kosminę dievybę anapus įsikūnijusio individo“. Ezoterinis dvasingumas yra „būties už būtybių perskyros ieškojimas, savotiškas prarastos vienybės ilgesys“ (52).

„Tai gnostinė ezoterinio dvasingumo matrica, išskylanti aikštėn Vandens vaikams ieškant transcendentinės religijų vienybės. Iš istorinių religijų jie linkę atsirinkti tik ezoterinį branduolį, kurio sergėtojais skelbiasi esą. Jie kažkaip neigia istoriją ir nesutinka, kad dvasingumas gali šaknytis laike arba kokioje nors institucijoje. Jėzus iš Nazareto yra ne Dievas, bet vienas iš daugelio kosminio ir visuotinio Kristaus pasireiškimų“ (53).

Psichologinis tokio dvasingumo sandas gimsta iš ezoterinės kultūros ir psichologijos susitikimo (plg. 2.3.2). Tada „Naujasis amžius“ tampa individualaus psichinio-dvasinio persikeitimo potyriu, kuris laikomas panašiu į religinį. Kai kurie žmonės po asmeninės krizės ar ilgų dvasinių ieškojimų tokią persikeitimą išgyvena kaip gilų mistinį potyrį. Kitiems tai išsirutulioja iš meditacijos praktikavimo, kokios nors terapijos ar paranormalių potyrių, pakeičiančių sąmonės būklę ir leidžiančių suvokti tikrovės vienybę (54).

3.2. Dvasinis narcisizmas?

Kai kurie autoriai „Naujojo amžiaus“ dvasingumą laiko savotišku dvasiniu narcisizmu ar pseudomisticizmu. Įdomu, kad tokią kritiką išsakė pripažintas „Naujojo amžiaus“ narys Davidas Spangleris, kuris vėlesniuose savo darbuose atsitraukė nuo ezoteriškesnių šios mąstymo pakraipos aspektų.

Jis teigė, jog populiarenes „Naujojo amžiaus“ formoms būdinga tai, kad individai ir grupės čia „įgyvendina, dažnai okultiniu ar milenarianistiniu pavidalu, savo svajones apie ateitį ir galią <...>. Pagrindinis šio lygmens bruožas yra prisirišimas prie privataus savirealizacijos pasaulio ir nuoseklus (nors ne visada aiškiai regimas) pasitraukimas iš pasaulio. Šiuo lygmeniu ‘Naujasis amžius’ tapo apgyvendintas keistų bei egzotiškų būtybių, mokytojų, sekėjų, ne žemės gyventojų; tai psichinių galių ir okultinių slėpinių, sąmokslų ir paslėptų mokymų vieta“ (55).

Vėlesniame veikle Davidas Spangleris vardija, jo akimis, neigiamus „Naujojo amžiaus“ aspektus, arba „šešėlius“: „nusigręžimas nuo praeities dėl ateities; prisirišimas prie naujybės dėl jos pačios <...>; skirtumų nematymas dėl visybiškumo ir bendrystės, ir todėl negebėjimas suvokti ar įvertinti ribų vaidmens <...>; psichinių reiškinių painiojimas su išmintimi, laidininkavimo (*channeling*) – su dvasingumu, ‘Naujojo amžiaus’ perspektyvos – su galutine tiesa“ (56). Bet galiausiai Spangleris įsitikinęs, kad savanaudiškas, iracionalus narcisizmas būdingas tikrai keliems sekėjams. Kaip teigiamus aspektus jis pabrėžia „Naujojo amžiaus“ paskirtį būti kaitos atvaizdu ir įkūnyti šventybę, taip pat tai, kad dauguma narių yra gyvybei ir dvasinei evoliucijai tarnaujantys „labai rimti tiesos ieškotojai“.

Daugelio „Naujojo amžiaus” etikete paženkintų produktų bei terapijų komercinį aspektą aiškiai iškelia amerikiečių jėzuitas Davidas Toolanas, kelerius metus buvęs dažnas svečias „Naujojo amžiaus” aplinkoje. Pasak jo, naujaamžininkai yra atradę vidinį gyvenimą bei susižavėję perspektyva būti atsakingiems už pasaulį, tačiau kartu lengvai įpuola į individualizmą ir linksta viską traktuoti kaip vartojimo objektą. Šiuo požiūriu „Naujojo amžiaus” dvasingumas nėra krikščioniškas, tačiau jis nėra ir budistinis tol, kol nepasirengęs savęs išsižadėti. Mistinio susivienijimo svajonė praktikoje baigiasi grynai virtualiu susivienijimu, galiausiai paliekant žmogų dar vienišesnį bei alkanesnį.

3.3. Kosminis Kristus

Ankstyvosiomis krikščionybės dienomis Jėzų Kristų tikintiems teko stoti prieš gnostines religijas. Jie jų neignoravo, bet priėmė iššūkį pritaikydami Jėzui Kristui sąvokas, vartotas kreipiantis į kosmines dievybes. Geriausias to pavyzdys – garsusis himnas Kristui šventojo Pauliaus laiške kolosiečiams:

„Jis yra neregimojo Dievo atvaizdas,
visos Kūrinių pirmagimis,
nes jame sukurta visa,
kas yra danguje ir žemėje,
kas regima ir neregima,
ar sostai, ar viešpatystės,
ar kunigaikštystės, ar valdžios.
Visa sukurta per jį ir jam,
jis yra pirma visų daiktų,
ir visa juo laikosi.
Ir jis yra Kūno – Bažnyčios galva.
Jis – pradžia,
mirusiųjų pirmagimis,
kad visame kame turėtų pirmenybę,
nes Dievas panorėjo jame apgyvendinti visą pilnatvę,
ir, darydamas jo kryžiaus krauju taiką,
per jį sutaikinti su savimi
visa, kas yra žemėje ir danguje“ (1, 15–20).

Šie ankstyvieji krikščionys nelaukė naujo kosminio amžiaus. Šiuo himnu jie šventė visų dalykų, prasidėjusių Kristuje, išsipildymą. „Iš tikrųjų laikas pasiekė savo pilnatvę tuo, kad Dievas per Įsikūnijimą įžengė į žmogaus istoriją. Amžinybė įžengė į laiką – ar dar gali būti didesnis ‘išsipildymas’? Argi įmanomas dar koks nors kitas ‘išsipildymas’?” (57) Gnostinis tikėjimas kosminėmis galiomis ir kažkokiu miglotu likimu neigia ryšio su Kristuje apreikštu asmeniniu Dievu galimybę. Krikščionims tikrasis kosminis Kristus yra tas, kuris veikliai esti įvairiuose savo kūno, kuris yra Bažnyčia, nariuose. Jie savo žvilgsnį kreipia ne į beasmenes kosmines galias, bet į rūpestingą *asmeninio* Dievo meilę; kosminis biocentrizmas, jų akimis, paverstinas *socialinių* santykių (Bažnyčioje) rinkiniu. Ir jie nėra ciklinio kosminių įvykių modelio kaliniai, bet dėmesį telkia į *istorinį* Jėzų, ypač į jo nukryžiuojimą ir prisikėlimą. Laiške kolosiečiams ir Naujajame Testamente aptinkame kitokį mokymą negu tas, kuris implicitiškai glūdi „Naujojo amžiaus” mintyje: krikščionys suvokia Dievą kaip Asmenų Trejybę, sukūrusią žmonių giminę iš troškimo dalytis trinitarinio gyvenimo bendryste su sukurtaisiais asmenimis. Teisingai suprantant, tai reiškia, jog autentiškas dvasingumas yra ne tiek mūsų vykdomas Dievo ieškojimas, kiek Dievo vykdomas mūsų ieškojimas.

„Naujojo amžiaus” sluoksniuose paplitęs visiškai kitoks požiūris į kosminę Kristaus reikšmę. „Kosminis Kristus yra *dieviškasis* modelis, kuris susijungia su tikrove Jėzaus Kristaus asmenyje (bet jokia būdu šiuo asmeniu neapsiriboja). Dieviškasis susijungiamumo modelis

tapo kūnu ir gyveno tarp mūsų (Jn 1, 14) <...>. Kosminis Kristus <...> išlaisvina iš niutoniškosios mechanistinės visatos – visatos, kupinos varžymosi, laimėtojų ir pralaimėtojų, dualizmą ir antropocentrizmo, – pančių ir pesimizmo, taip pat iš nuobodulio, gimstančio tada, kai mūsų jaudinanti visata pateikiama kaip mašina, neturinti jokio slėpiningumo ir mistiškumo. Kosminis Kristus yra lokalinis ir istorinis, artimas žmogaus istorijai. Kosminis Kristus gali gyventi kaimynystėje arba mūsų giliausiame ir tikriausiame ‘aš’ (58). Tokiam tvirtinimui gal ir nepritartų visi „Naujojo amžiaus“ sekėjai, tačiau jis yra labai taiklus ir visiškai aiškiai parodo šių dviejų požiūrių į Kristų skirtingumą. „Naujasis amžius“ kosminį Kristų laiko modeliu, kurį galima atkartoti daugybėje žmonių, vietų ir laikų; būtent čia glūdi esminė paradigmos kaita – Kristus galiausiai yra potencialas mūsų viduje.

Krikščioniškajam tikėjimui Jėzus Kristus yra ne modelis, bet dieviškasis asmuo, kurio asmenybė, žmogiška ir kartu dieviška, mūsų istorijoje apreiškia Dievo meilės kiekvienam asmeniui slėpinį (Jn 3, 16); jis gyvena mumyse, nes dalijasi su mumis savo gyvenimu, tačiau tai nei primesta, nei vyksta automatiškai. Visi žmonės kviečiami dalyvauti jo gyvenime, gyventi „Kristuje“.

3.4. Krikščionybės mistika ir „Naujojo amžiaus“ mistika

Krikščionims dvasinis gyvenimas yra malonės dėka vis gilesnis ir mūsų santykį su artimu bei visata apšviečiantis ryšys su Dievu. Dvasingumas „Naujojo amžiaus“ perspektyvoje reiškia išgyvenamas sąmonės būkles, kuriose vyrauja dermės bei susilieji su Visuma pajauta. Čia „mistikos“ sąvoka žymi ne susitikimą su transcendentiniu Dievu meilės pilnatvėje, bet susitelkimo į save pagimdytą potyrį, svaiginančią vienybės su visata, panirimo į didįjį būties vandenyną pajautą (59).

Šis esminis skirtumas akivaizdus lyginant krikščionybės mistiką ir „Naujojo amžiaus“ mistiką visais lygmenimis. „Naujojo amžiaus“ mistikoje apsisvalymas paremtas nerimastavimo ar susvetimėjimo suvokimu, įveiktinu panyrant į Visumą. Atsiversti trokštantis asmuo turi naudotis technikomis, įgalinančiomis išgyventi apšvietimo potyrį, perkeičiantį individo sąmonę bei atveriantį jį dievystei, laikomai giliausia tikrovės esme.

Technikos ir metodai, siūlomi šios imanentinės religinės sistemos, kuri neturi Dievo kaip asmens sąvokos, pradeda „nuo apačios“. Tiesa, jie numato nusileidimą į savo širdies ar sielos gelmes, tačiau iš esmės yra žmogiškosios asmens mėginimas savo jėgomis pakilti ligi dievystės. Dažnai tai būna sąmonės „kilimas“ to, kas vadinama išlaisvinamuoju „vidinio dievo“ suvokimu, linkme. Šios technikos prieinamos ne kiekvienam, jų vaisiai rezervuoti privileijuotai dvasinei „aristokratijai“.

Tuo tarpu esminis krikščionių tikėjimo elementas yra Dievo nusileidimas pas savo kūrinis, ypač mažiausiuosius, silpniausiuosius ir, žvelgiant „pasaulio“ akimis, menkiausiai apdovanotuosius. Dvasinių technikų, kurias būtų naudinga išmokti, yra, tačiau Dievas gali jas aplenkti ar apseiti be jų. Krikščioniškasis „artėjimo prie Dievo metodas nesiremia kokia nors technika griežtąja šio žodžio prasme. Tai prieštarautų Evangelijos rekomenduojamai vaikiškumo dvasiai. Autentiškos krikščioniškosios mistikos šerdis yra ne technika: ji visada yra Dievo dovana, ir ją gavusysis žino, jog yra jos nevertas“ (60).

Krikščionims atsivertimas reiškia atsigręžimą į Tėvą per Sūnų paklūstant Šventosios Dvasios galiai. Juo toliau žmogus yra pažengęs ryšio su Dievu – tas ryšys visuomet ir visais požiūriais yra laisva dovana – matmeniu, juo labiau jis jaučia poreikį nusigręžti nuo nuodėmės, dvasinės trumparegystės ir savimyliskumo – to, kas trukdo pasitikint atsiduoti Dievui bei atsiverti artimui.

Visos meditacijos technikos turi būti apvalytos nuo perdėto pasitikėjimo savimi ir pretenzingumo. Krikščioniškoji malda yra ne įsimąstymo į save patį, ramybės ir savęs ištuštinimo praktikavimas, bet meilės dialogas, „reikalaujantis atsivertimo nuostatos, išėjimo iš ‘aš’ Dievo ‘tu’ link” (61). Skatindama kasdien visapusiškiau atsiduoti Dievo valiai, ji akina mus giliai, autentiškam solidarumui su savo broliais bei seserimis (62).

3.5. „Vidinis dievas“ ir „theosis“

Tai pamatinis „Naująjį amžių“ ir krikščionybę skiriantis dalykas. Daugybė „Naujojo amžiaus“ raštų persunkti įsitikinimu, kad „išorėje“ nėra jokios dieviškosios būtybės arba ji bent realiai nesiskiria nuo likusios tikrovės. Nuo Jungo laikų visada būta žmonių, reiškusių tikėjimą „vidiniu dievu“. Mūsų problema, „Naujojo amžiaus“ akimis, yra negebėjimas įžiūrėti savo pačių dievystę, negebėjimas, kurį įmanu įveikti pasitelkiant dvasinį vadovavimą arba taikant įvairias technikas paslėptam (dieviškam) potencialui išlaisvinti. Pamatinė idėja ta, kad „Dievas“ galiausiai glūdi giliai mumyse. Esame dievai ir galime atrasti savo neribotą galią šalindami neautentiškumo sluoksnius (63). Juo labiau potencialas pažįstamas, juo geriau jis realizuojamas, ir šiuo požiūriu „Naujasis amžius“ turi savą theosis, arba sudievinimo – tiksliau, to, kad esame dieviški, įžiūrėjimo bei priėmimo, – idėją. Kai kurių nuomone, gyvename „amžiuje, kuriame mūsų Dievo supratimas turi būti suvidujintas, išorinį visagalį Dievą paverčiant dinamine ir kūrybine jėga, glūdinčia viso, kas yra, šerdyje, ir suvokiama kaip Dievas – Dvasia” (64).

Savo veikalo *Adversus haereses V* knygos pratarmėje šventasis Ireniejus kalba apie „Jėzų Kristų, kuris iš savo per kraštus besiliejančios meilės tapo toks, kokie esame mes, idant padarytų mus tokius, koks yra jis pats”. Čia pateikiama krikščioniškoji *theosis*, arba sudievinimo, samprata: *theosis* yra ne tik mūsų vienu pastangų, bet ir mumyse ir per mus veikiančios Dievo malonės vaisius. Tai neišvengiamai reikalauja iš mūsų nuo pat pradžių įsisąmoninti savo neatbaigtumą bei nuodėmingumą, vadinas, persiimti nuostata, visiškai priešinga savęs aukštinimui. Be to, tai atveria mums kelią į Trejybės gyvenimą, kuris yra tobulas skirtybės vienybės šerdyje atvejis: tai daugiau sinergija, o ne susiliejimas. Visa tai yra asmeninio susitikimo vaisius, visiškai naujo gyvenimo pasiūlymas. Gyvenimas Kristuje nėra kas nors taip asmeniškai ir privatu, kad apsiribotų tik sąmonės sritimi. Kita vertus, tai nėra naujas suvokimo lygis. Toks gyvenimas yra mūsų kūno bei sielos perkeitimas dalyvaujant sakramentiniame Bažnyčios gyvenime.

4. „NAUJASIS AMŽIUS“ IR KRIKŠČIONIŲ TIKĖJIMAS KAIP PRIEŠINGYBĖ

Pavienius „Naujojo amžiaus“ religiško elementus – kad ir kokie nekalti jie atrodytų – sunku atsieti nuo atraminio karkaso, kuris sudaro visos sąjūdžio minties pagrindą. Gnostinis šio sąjūdžio pobūdis verčia mus traktuoti jį kaip visumą. Krikščionių tikėjimo akimis, neįmanu „Naujojo amžiaus“ elementų perskirti taip, kad vieni būtų priimtini, o kiti atmestini. Kadangi „Naujojo amžiaus“ sąjūdis taip sureikšmina bendravimą su gamta ir kosminį visuotinio gėrio pažinimą – kartu neigdamas apreiškštuosius krikščionių tikėjimo turinius, – jo negalima laikyti teigiamu ar nežalingu. Religinio reliatyvizmo paženklintoje kultūrinėje aplinkoje būtina įspėti, jog „Naujojo amžiaus“ religiško elementui nevalia teikti to paties rango kaip krikščionių tikėjimui, panaikinant skirtumą tarp tikėjimo ir įsitikinimo ir taip keliant painiavą tarp neapdairių žmonių. Šiuo atžvilgiu naudinga priminti Pauliaus raginimą nemokyti „klaidingų mokslų“, neužsiiminėti „pasakomis ir begaliniais kilmės sąrašais, kurie veikia kelia ginčus negu yra pravartūs išganingiems Dievo sumanymams, įgyvendinamiems tikėjimu” (*1 Tim 1, 3–4*). Kai kurios praktikos, komerciniais sumetimais klaidingai pateikiamos su „Naujojo amžiaus” etikete, iš tikrųjų su tokia pasaulio vizija nesusijusios. Dėl

to painiava dar didesnė. Todėl būtina rūpestingai nustatyti elementus, kurie priklauso „Naujamam amžiui“ ir kurių nevalia perimti Kristų ir Bažnyčią tikintiesiems.

Žemiau pateikiami klausimai gali būti paprasčiausia priemonė norint pasverti kai kuriuos esminius „Naujojo amžiaus“ minties ir praktikos elementus vadovaujantis krikščioniškąją perspektyvą. „Naujasis amžius“ siejasi su kai kuriomis paplitusiomis idėjomis apie Dievą, žmogų ir pasaulį, asmenimis, su kuriais krikščionys gali kalbėtis apie religiją, su publikacijomis, skirtomis meditacijos grupėms, terapijomis ir panašaus pobūdžio dalykais, teiginiais religijos tema ir t. t. Kai kurie iš pateikiamų klausimų, taikomi asmenims bei požiūriams, kuriems nepriklijuota aiški „Naujojo amžiaus“ etiketė, gali iškelti aikštėn neišreikštas ar nesąmoningas sąsajas su visa „Naujojo amžiaus“ aplinka.

* Kas yra Dievas – būtybė, su kuria turime ryšį, ar kas nors, kuo galima naudotis, pajungtina jėga?

„Naujamam amžiui“ būdinga Dievo samprata gana miglota, tuo tarpu krikščioniška labai aiški. „Naujojo amžiaus“ dievas yra beasmenė energija arba, tiksliau, ypatingas kosmoso priedėlis ar sandas. Dievas, tokiu supratimu, yra pasaulio gyvybinė jėga arba siela. Dievystė aptinkama kiekvienoje būtybėje, laipsniškai kylant „nuo nereikšmingiausio mineralų pasaulio kristalo ligi paties galaktinio Dievo, apie kurį negalime išvis nieko pasakyti. Tai – ne žmogus, bet Didžioji sąmonė“ (65). Kai kuriuose „klasikiniuose“ „Naujojo amžiaus“ tekstuose aiškiai teigiama, jog žmonės gali laikyti save dievais, ir vieni šį bruožą gali būti išplėtoję labiau negu kiti. Dievas ieškotinas nebe anapus pasaulio, bet mano vidaus gelmėje (66). Net ir tada, kai „Dievas“ yra kas nors, kas yra anapus manęs, jis yra tam, kad būtų manipuliuojamas.

Tai labai skiriasi nuo krikščioniškosios Dievo sampratos: krikščioniui Dievas yra dangaus ir žemės Kūrėjas ir visų asmeninių ryšių versmė. Dievas yra asmeninės prigimties, Tėvas, Sūnus ir Šventoji Dvasia; jis sukūrė visatą, kad savo gyvenimo bendryste dalytųsi su sukurtaisiais asmenimis, „Dievas, ‘kuris gyvena neprieinamoje šviesoje’, nori savo dieviškuoju gyvenimu pasidalyti su savo laisvai sukurtais žmonėmis, idant jie Jo vienatiniame Sūnuje taptų Jo įsūniai. Pats apsiरेikšdamas, Dievas nori suteikti žmonėms gebėjimą Jam atsiliepti, Jį pažinti, Jį mylėti kur kas labiau, negu jie tai būtų gebėję padaryti patys“ (67). Dievas nėra tapatinamas su gyvybės principu, kuris suprantamas kaip kosmoso „Dvasia“ ar „bazinė energija“, bet laikomas meile, kuri visiškai skiriasi nuo pasaulio ir kartu kūrybiškai slypi visame kame bei veda žmones į išganymą.

*Ar Jėzus Kristus yra vienintelis, ar egzistuoja tūkstančiai Kristų?

„Naujojo amžiaus“ literatūroje Jėzus Kristus dažnai pateikiamas kaip vienas iš daugelio išminčių, apšviestųjų ar avatarų, tuo tarpu krikščionybės tradicijoje jis yra Dievo Sūnus. Štai keli bendri „Naujojo amžiaus“ požiūrių momentai:

– asmeninis ir individualus istorinis Jėzus skirtinas nuo amžino, beasmenio bei visuotinio Kristaus;

– Jėzus nėra vienintelis Kristus;

– Jėzaus mirtis ant kryžiaus arba neigiama, arba peraiškinama, nes jis kaip Kristus negalėjęs kentėti;

– apokrifiniai tekstai (pavyzdžiui, neognostinės evangelijos) laikomi autentiškais šaltiniais, leidžiančiais pažinti Jėzaus gyvenimo aspektus, kurie neišnyra Rašto kanone. „Naujojo amžiaus“ kristologijoje svarbi vieta skiriama kitiems apreiškimams apie Jėzų, perduodamiems esybių, vadovaujančiųjų dvasių ir pakilusųjų mokytojų arba net per „Akasha kronikas“;

– Biblijos tekstams taikoma savotiška ezoterinė egzegezė, kuria siekiama apvalyti

krikščionybę, būdingą oficialiajai religijai, neleidžiančiai prasiskverbti iki jos ezoterinės esmės (68).

Krikščioniškojoje tradicijoje Jėzus Kristus yra Jėzus iš Nazareto, apie kurį kalbama evangelijose, Marijos sūnus ir vienatinis Dievo Sūnus, tikras žmogus ir tikras Dievas, visiškas dieviškosios tiesos apreiškimas, vienintelis pasaulio Išganytojas: „valdant Poncijui Pilotui, Jis dėl mūsų buvo prikaltas prie kryžiaus, nukankintas ir palaidotas. Kaip Šventajame Rašte išpranašauta, trečiąją dieną kėlėsi iš numirusių. Įžengė į dangų ir sėdi Dievo Tėvo dešinėje” (69).

*Žmogiškoji būtybė: kas egzistuoja – viena visuotinė būtybė ar daugybė individų?

„Naujojo amžiaus’ technikų tikslas yra atgaminti mistines būsenas kada nori, tartum tai būtų laboratorinė medžiaga. Atgimimas, *biofeedback*, sensorinė izoliacija, holotropinis kvėpavimas, hipnozė, mantros, pasninkavimas, miego ribojimas, transcendentinė meditacija – visa tai yra bandymai šias būsenas valdyti ir jas be paliovos išgyventi” (70). Visos tokios praktikos gimdo psichinį silpnumą (ir pažeidžiamumą). Kai pratybomis siekiama save iš naujo išrasti, kyla klausimas, kas „aš” esu. „Vidinio dievo” ir holistinės vienybės su kosmosu idėjos šį klausimą tik dar labiau paryškina. Vienišas individualias asmenybes „Naujasis amžius” (ypač transpersonalinė psichologija) laiko patologinėmis. Tačiau „tikrasis pavojus yra holistinė paradigma. ‘Naujojo amžiaus’ mąstymas paremtas totalitarine vienybe ir būtent dėl to kelia pavojų...” (71). Santūriau tariant: „Esame autentiški tada, kai ‘imamės atsakomybės’ už save, kai mūsų pasirinkimai ir reakcijos spontaniškai kyla iš mūsų giliausių poreikių, kai mūsų elgesys ir reiškiami jausmai atspindi mūsų asmens visybę” (72). Žmogiškojo potencialo sąjūdis aiškiausiai liudija įsitikinimą, kad žmonės yra dieviški ar savyje nešioja dieviškąją kibirkštį.

Krikščioniškasis požiūris išauga iš Rašto mokymų apie žmogaus prigimtį; žmonės sukurti pagal Dievo paveikslą ir panašumą (Pr 1, 27), ir Dievas psalmininko nuostabai jais labai rūpinasi (plg. Ps 8). Žmogaus asmuo yra slėpinys, kuris iki galo paaiškėja tik tai Jėzuje Kristuje (plg. GS 22) ir tikrai žmogiškas tampa tikrai ryšio su Kristumi per Dvasios dovaną dėka (73). Tai toli gražu nėra tas krikščionybei priskiriamas sukarikatūrintas antropocentrizmas, kurį atmeta daugelis „Naujojo amžiaus” autorių bei sekėjų.

*Kas yra išganymas – mūsų pačių pastangų vaisius ar laisva Dievo dovana?

Esminis momentas yra žinoti, kas yra mūsų išganymo pagrindas. Ar tai savo veiksmais padarome mes patys, kaip dažnai aiškina „Naujasis amžius”, ar esame išganomi Dievo meilės? „Naujasis amžius”, kurio raktiniai žodžiai yra savirealizacija ir savęs paties atpirkimas, žmogaus prigimtį traktuoja iš esmės pelagianistiškai ir optimistiškai (74).

Krikščionių supratimu, išganymas priklauso nuo dalyvavimo Kristaus kančioje, mirtyje ir prisikėlime, veikiau nuo tiesioginio asmeninio ryšio su Dievu negu nuo kokios nors technikos. Žmogaus padėtį, ženklina pirmosios ir individualios nuodėmės, įmanu pataisyti tik tai Dievo veikimu: nuodėmė yra Dievo įžeidimas, ir tik Dievas gali mus su savimi sutaikinti. Pagal dieviškąjį planą žmonės išganomi Jėzaus Kristaus, kuris, būdamas Dievas ir žmogaus, yra vienintelis atpirkimo tarpininkas. Krikščionybėje išganymas – ne savęs potyris, meditacinis bei intuicinis koncentravimasis į save, bet nuodėmės atleidimas, išlaisvinimas iš numyse tūnančių gilių dvilypybių ir prigimties nuraminimas bendrystės su mylinčiu Dievu dovana. Kelias į išganymą veda ne tik per savo paties pastangomis sužadintą sąmonės perkeitimą, bet per išlaisvinimą iš nuodėmės ir jos padarinių, išlaisvinimą, kuris mus nuo tada akina grumtis su nuodėme savyje ir visuomenėje, kurioje gyvename. Tai kartu neišvengiamai apima meilės kupiną solidarizavimąsi su mūsų vargstančiu artimu.

*Koks mūsų santykis su tiesa – išrandame ją ar priimame?

„Naujojo amžiaus” tiesa yra tiesa apie geruosius virpesius, kosmines atitiktis, dermę ir ekstazę, apskritai apie malonius potyrius. Svarbu rasti savo paties tiesą pagal geros savijautos kriterijų. Požiūris į religiją ir etiniai klausimai aiškiai priklauso nuo kiekvienam būdingų jausmų bei potyrių.

Krikščioniškasis mokymas pateikia Jėzų Kristų kaip „kelį, tiesą ir gyvenimą” (Jn 14, 6). Jo mokiniai raginami atverti jam ir jo vertybėms visą savo gyvenimą, kitaip tariant, atsiverti objektyvių reikalavimų, sudarančių galiausiai visiems pažinios tikrovės dalį, visumai.

*Į ką kreipiamės melddamiesi ir medituodami – į save ar į Dievą?

Matant tendenciją painioti psichologiją ir dvasingumą, negalima nepabrėžti, kad daugelis šiandien taikomų meditacijos technikų nėra malda. Neretai jos yra geras pasirengimas maldai, bet ne daugiau, net ir tada, kai pakelia nuotaiką ar pagerina fizinę savijautą. Išgyvenami potyriai būna tikrai intensyvūs, tačiau likti šiame lygyje reiškia likti vienam, dar nebūti kito akivaizdoje. Tylos potyris, užuot buvęs tylus įsimąstymas į Mylimąjį, gali suvesti mus į akistatą su tuštuma. Taip pat tiesa, kad panirimo į savo sielos gelmes technikos galiausiai yra pastanga pasiekti dievystę ar tapti dieviškam savo jėgomis. Užmiršus, kad ir pats Dievas ieško žmogaus širdies, kalbėti apie krikščioniškąją maldą nebegalima. Net ir ši potyrį išgyvenant kaip vienybę su visuotine energija, „toks perdėm lengvas ‘ryšys’ su Dievu, kurio vienintelė paskirtis yra tenkinti visus mūsų poreikius, parodo esminį tokio ‘Naujojo amžiaus’ egoizmą” (75).

„Naujojo amžiaus” praktikos nėra tikra malda, nes paprastai reiškia introspekciją arba susiliejamą su kosmine energija, ir tuo skiriasi nuo dvikryptės krikščioniškosios maldos, kuri, nors ir praktikuoja introspekciją, pirmiausia yra susitikimas su Dievu. Užuot buvusi vien žmogiška pastanga, krikščioniškoji mistika savo esme yra dialogas, reikalaujantis „atsivertimo nuostatos, išėjimo iš ‘aš’ Dievo ‘tu’ link” (76). „Krikščionis, net ir būdamas vienas bei melddamasis slapčia, suvokia, jog jis visada vienybėje su Kristumi, Šventojoje Dvasioje ir kartu su visais šventaisiais meldžiasi už Bažnyčios gerovę” (77).

*Kaip žiūrime į nuodėmę – linkstame ją neigti ar pripažįstame jos buvimą?

„Naujasis amžius” neturi tikro nuodėmės vaizdinio ir daugiau kalba apie netobulą žinojimą. Stokojame apšvietimo, kurį įmanu pasiekti atitinkamomis psichofizinėmis technikomis. Dalyvaujantiems „Naujojo amžiaus” veikloje nesakoma, kuo tikėti, ką daryti ir ko nedaryti, bet: „Egzistuoja tūkstančiai būdų vidinei tikrovei tirti. Eikite, kur veda jūsų protas ir intuicija. Pasitikėkite savimi” (78). Dievui teiktas autoritetas perkeltas į žmogiškąjį „aš”. Pati didžiausia problema, „Naujojo amžiaus” supratimu, yra ne asmeninis suklydimas ar nuodėmė, bet atitolimas nuo kosmoso. Tai atitaisyti galima vis labiau panyrant į būties visumą. Kai kurių „Naujojo amžiaus” publikacijų bei praktikų teigimu, vieno gyvenimo tam neužtenka, todėl turi egzistuoti reinkarnacija, leidžianti žmonėms iki galo išskleisti savo potencialą.

Krikščionybės akimis, „nuodėmės, ypač pirmosios, tikrovė iškyla aikštėn tik Dievo apreiškimo šviesoje. Nežinant, kas jame sakoma apie Dievą, negalima aiškiai suvokti nuodėmės, ir kyla pagunda aiškinti ją vien kaip vystymosi trūkumą, psichologinį silpnumą, klaidą, neišvengiamą netikusios socialinės struktūros padarinį ir t. t. Tiktai žinant, ką Dievas buvo sumanęs žmogaus atžvilgiu, galima suprasti, kad nuodėmė yra piktnaudžiavimas laisve, kurią Dievas suteikė žmonėms, sukurtiems tam, kad mylėtų Dievą ir vienas kitą” (79). „Nuodėmė yra nusizengimas protui, tiesai, teisingai sąžinei; ji yra tikros Dievo ir artimo meilės trūkumas dėl netinkamo prisirišimo prie tam tikrų gėrybių. Ji žeidžia žmogaus prigimtį ir kenkia žmonių solidarumui” (80). „Nuodėmė yra Dievo įžeidimas <...>. Nuodėmė stoja prieš Dievo meilę

mums ir nukreipia nuo jos mūsų širdis <...>. Tad nuodėmė yra 'savimeilė, net išdrįstanti niekinti Dievą' (81).

*Kaip elgtis esame skatinami kančios ir mirties atžvilgiu – atmesti tai ar priimti?

Kai kurie „Naujojo amžiaus“ autoriai laiko kančią paties sau pasiskirtu dalyku, bloga karma arba negebėjimu iki galo išnaudoti savo išteklių. Kitiems daugiausia rūpi būdai, kaip pasiekti sėkmę ir tapti turtingam (pvz., Deepak Chopra, José Silva ir kt.). „Naujajame amžiuje“ reinkarnacija dažnai laikoma būtinu dvasinio augimo elementu, dvasinės evoliucijos, prasidedančios prieš gimimą bei tebesitęsiančios po mirties, etapu. Patirdami kitų žmonių mirtį dabartiniame mūsų gyvenime išgyvename išganingą krizę.

Ir kosminė vienybė, ir reinkarnacija nesuderinamos su krikščioniškuoju įsitikinimu, kad žmogus yra individuali būtybė, gyvenanti vieną gyvenimą, už kurį yra visiškai atsakinga. „Naujajam amžiui“ būdinga asmens samprata verčia suabejoti tiek atsakomybe, tiek laisve. Krikščionys žino, kad „ant Kristaus kryžiaus ne tik įvyko atpirkimas per kančią, bet ir buvo atpirkta pati žmogiškoji kančia. Kristus, pats būdamas be kaltės, prisiėmė 'visą nuodėmės blogį'. Šio blogio potyris nulėmė neprilygstamą Kristaus kančios, kuri tapo atpirkimo kaina, mastą. <...> Atpirkėjas kentėjo vietoje žmogaus ir dėl žmogaus. Kiekvienas žmogus yra atpirkimo dalininkas. Todėl kiekvienas kviečiamas dalytis kančia, per kurią įvyko atpirkimas. Jis kviečiamas dalytis kančia, per kurią buvo atpirkta ir visa žmogiškoji kančia. Per kančią atnešdamas atpirkimą, Kristus į atpirkimo rangą pakėlė ir žmogiškąją kančią. Tad kiekvienas kenčiantis žmogus gali tapti atperkamosios Kristaus kančios dalininku (82).

*Kaip siūloma laikytis socialinės veiklos atžvilgiu – vengti jos ar siekti?

Nors daug kas „Naujajame amžiuje“ yra akivaizdi savireklama, kai kurios šiam sąjūdžiui toną duodančios asmenybės tvirtina, jog nederėtų apie visą sąjūdį spręsti iš savanaudiškų, iracionalių ir narciziškų žmonių, kurie sudaro mažumą, ir leisti būti apakintam kai kurių keistų praktikų, trukdančių įžiūrėti „Naujajame amžiuje“ autentišką dvasinį ieškojimą bei autentišką dvasingumą (83). Vis dėlto individų susilieėjimas į kosminį „aš“, kiekvienos skirtybės ar priešybės kosminėje harmonijoje pavertimas santykinė arba panaikinimas nėra priimtinas krikščionybei.

Tikrai meilei reikalingas kitas, kuris būtų skirtingas (asmuo). Tikrasis krikščionis ieško vienybės, paremtos kito gebėjimu bei laisve ištarti „taip“ arba „ne“ meilės dovanai. Susivienijimas krikščionybėje laikomas bendryste, vienybė – bendruomene.

*Kokio pobūdžio yra mūsų ateitis – įrašyta žvaigždėse ar tokia, prie kurios įmanu prisidėti ir patiems?

„Naujajame amžiuje“, kuris brėkšta, gyvens tobulos, androgeninės būtybės, visiškai pavaldžios kosminiams gamtos dėsniams. Šiame scenarijuje krikščionybė turėtų išnykti, užleisdama vietą globalinei religijai ir naujai pasaulio tvarkai.

Krikščionys be paliovos budi, laukdami paskutiniosios dienos, kai sugrįš Kristus. Jų Naujasis amžius prasidėjo prieš 2000 metų sulig Kristumi, kuris „yra ne kas kitas, kaip Jėzus Nazaretis, ir šis yra Dievo Sūnus, tapęs kūnu, kad visus išgelbėtų“. Jo Šventoji Dvasia yra gyva ir veikia individų širdyse, „visuomenėje ir istorijoje, tautose, kultūrose ir religijose“. Iš tiesų „visus gaivina Sūnaus be saiko teikiama Tėvo Dvasia“ (84). Gyvename laikų pabaigoje.

Kita vertus, akivaizdu, jog daugelis „Naujojo amžiaus“ praktikų, atrodo, nekelia doktrininų klausimų tiems, kurie į tai įsitraukia; tačiau sykiu nenuneigtina, kad pačios šios praktikos netiesiogiai perteikia mąstyseną, galinčią paveikti mąstymą ir įkvėpti labai savitą tikrovės

viziją. „Naujasis amžius” tikrai skleidžia jam būdingą dvasią, ir kartais būna nelengva nekenksmingus dalykus atskirti nuo to, kuo tikrai derėtų suabejoti. Be to, pravartu gerai įsisąmoninti, kad „Naujojo amžiaus” sluoksniuose paplitusi pažiūra į Kristų įkvėpta Jelenos Blavatskajos teosofinių mokymų, Rudolfo Steinerio antroposofijos ir Alice Bailey ezoterinės mokyklos. Jų šiandieniai sekėjai ne tik skleidžia jų idėjas, bet ir kartu su naujaamžininkais stengiasi suformuluoti visiškai naują tikrovės aiškinimą, doktriną, kurią kai kurie stebėtojai vadina „Naujojo amžiaus” tiesa” (85).

5. GYVYBĖS VANDENĮ MUMS SIŪLO JĖZUS KRISTUS

Vienintelis Bažnyčios pamatas yra Jėzus Kristus, jos Viešpats. Jis yra kiekvieno krikščioniško akto ir kiekvienos krikščioniškos žinios šerdis. Todėl Bažnyčia nuolatos gręžiasi į savo Viešpatį. Evangelijose pateikta daug susitikimų su Jėzumi, pradedant piemenimis Betliejuje bei išminčiais, girdėjusiais jį kalbant Šventykloje, baigiant kartu su juo nukryžiuotais piktadariais ir mokiniais, liūdnei keliaujančiais į Emausą. Tačiau epizodas, kuriame labai aiškiai parodoma, ką jis mums siūlo, yra pasakojimas apie susitikimą su samariete moterimi prie Jokūbo šulinio ketvirtajame Jono evangelijos skyriuje. Šis susitikimas net buvo apibūdintas kaip „mūsų įsipareigojimo tiesai paradigma” (86). Susitikimas su nepažįstamuoju, siūlančiu mums gyvybės vandens, rodo, kaip krikščionys galėtų ir turėtų įsitraukti į dialogą su visais, kurie nepažįsta Jėzaus.

Vienas iš žavių Jono pasakojimo apie šį susitikimą elementų yra tai, kad moteris neiškart suvokia, ką Jėzus turi galvoje kalbėdamas apie „gyvybės”, arba „gyvajį”, vandenį (11 eil.). Nepaisant to, ją traukia šis nepažįstamasis bei jo žinia, ir ji lieka jo pasiklausyti. Po pradinės nuostabos, sukeltos supratimo, kiek daug Jėzus apie ją žino („Gerai pasakei: ‘Neturiu vyro’, nes jau esi turėjusi penkis vyrus, ir dabartinis – ne tavo vyras. Čia tu tiesą pasakei”, 17–18 eil.), ji pasidaro atvira jo žodžiui: „Aš matau, Viešpatie, jos esi pranašas” (19 eil.). Tada gali prasidėti dialogas apie Dievo garbinimą: „Jūs garbinate, ko nepažįstate, o mes garbiname, ką pažįstame, nes išganymas ateina iš žydų” (22 eil.). Paliesdamas jos širdį, Jėzus parengė ją įsiklausyti į tai, ką jis turėjo pasakyti apie save kaip Mesiją: „Tai aš, kuris su tavimi kalbu” (26 eil.), parengė atverti savo širdį tikrajam garbinimui Dvasioje ir Jėzaus apsišaukimui kaip Dievo Pateptajam.

„Moteris, palikusi ašotį, nubėgo į miestą ir apskelbė žmonėms” apie šitą žmogų (28 eil.). Nepaprastas poveikis, kurį moteriai padarė jos susitikimas su nepažįstamuoju, juos taip sudomino, kad jie „ėjo pas jį” (30 eil.). Jie greitai pažino, kas jis toks: „Dabar mes tikime ne dėl tavo šnekos. Mes patys išgirdome ir žinome, kad jis iš tiesų yra pasaulio Išganytojas” (42 eil.). Nuo klausymosi apie Jėzų jie perėjo prie jo pažinimo asmeniškai ir tada suprato visuotinę jo tapatybės reikšmę. Visa tai atsitiko todėl, kad jų dvasia ir širdis buvo į tai palinkusios.

Reikšminga tai, kad šis susitikimas vyksta prie šulinio. Jėzus pasiūlo moteriai „vandens, trykštančio į amžinąjį gyvenimą” (14 eil.). Jėzaus švelnus elgesys su moterimi yra pastoracinio veiksmingumo pavyzdys, kai kitam padedama be skausmo būti sąžiningam kankinančiame savęs peržiūrėjimo procese („Jis man pasakė viską, ką esu padariusi”, 39 eil.). Tokia prieitis gali subrandinti gausų derlių tarp žmonių, kurie, kad ir patraukti vandens nešėjo (Vandens), vis dar nuoširdžiai ieško tiesos. Juos reikėtų pakviesti paklausti Jėzaus, kuris siūlo mums ne tik vandenį, kuris šiandien numalšins mūsų troškulį, bet ir dvasines „gyvojo vandens” gelmes. Svarbu pripažinti žmonių, ieškančių tiesos, nuoširdumą. Tai nėra apsimetinėjimas ar savęs apgaudinėjimas. Taip pat svarbu būti kantriam; tą gerai žino geri ugdytojai. Asmuo, sutikęs tiesą, staiga pasijunta kupinas naujų jėgų, visiškai naujos išlaisvinimo, pirmiausia iš praeities klaidų bei nuodėmių, pajautos, ir „tas, kuris stengiasi save

pažinti taip, kaip moteris prie šulinio, užkrės ir kitus troškimu pažinti tiesą, kuri išlaisvina” (87).

Kvietimas susitikti Jėzų Kristų, gyvybės vandens nešėją, bus svaresnis, jei jį pateiks tas, kuris aiškiai yra giliai išgyvenęs susitikimą su Jėzumi; tas, kuris yra ne tik girdėjęs apie Jėzų kalbant, bet ir įsitikinęs, „kad jis iš tiesų yra pasaulio Išganytojas” (42 eil.). Tada beliks tik leisti žmonėms į tai savaip, savu ritmu, atsiliepti, paliekant Dievui užbaigti tai, kas pradėta.

(Tęsinys kitame numeryje)

Nuorodos

(27) Michael Fuss. „*New Age and Europe – A Challenge for Theology*”. Leidinyje: *Mission Studies*, vol. VIII–2, 16, 1991, p. 192.

(28) *Ibid.*, loc. cit.

(29) *Ibid.*, p. 193.

(30) *Ibid.*, p. 199.

(31) Tikėjimo mokslo kongregacija. Laiškas Katalikų Bažnyčios vyskupams dėl kai kurių krikščioniškosios meditacijos aspektų *Orationis formas* (1989), 14. Plg. *Gaudium et spes*, 19; *Fides et ratio*, 22.

(32) W. J. Hanegraaff. *Op. cit.*, p. 448 ir toliau. Tikslai cituojamai iš galutinės versijos (1896), ankstesnėse versijose akcentuotas „fanatizmo” iracionalizmas ir būtinybė skatinti nesektantišką ugdymą. Hanegraaffas cituoja J. Gordoną Meltoną, apibūdinusį *New Age* religiją kaip besišaknijančią „okultinėje-metafizinėje” tradicijoje (*ibid.*, p. 455).

(33) W. J. Hanegraaff. *Op. cit.*, p. 513.

(34) Thomas M. King SJ. „*Jung and Catholic Spirituality*”. Leidinyje: *America*, 1999 04 03, p. 14. Autorius nurodo, kad „Naujojo amžiaus” sekėjai „cituoja vietas, susijusias su I *Ching*, astrologija ir Zen, tuo tarpu katalikai – vietas, susijusias su krikščioniškąja mistika, liturgija ir Susitaikinimo sakramento psichologiniu vertingumu” (p. 12). Jis taip pat vardija katalikų asmenybes bei institucijas, aiškiai įkvėptas ir besivadovaujančias Jungo psichologija.

(35) Plg. W. J. Hanegraaff. *Op. cit.*, p. 501 ir t.

(36) Carl Gustav Jung. *Wandlungen und Symbole der Libido*. Cituojama leidinyje: *Hanegraaff. Op. cit.*, p. 503.

(37) Šiuo klausimu plg. Michel Schooyans. *L'Évangile face au désordre mondial* (su kardinolo Josepho Ratzingerio pratarne). Paris (Fayard) 1997.

(38) Cituojama Maranatha bendruomenės leidinyje *The Truth and the False New Age. Introductory Ecumenical Notes*. Manchester (Maranatha) 1993, 8.10 – originalo puslapio numeris nenurodytas.

(39) Michel Lacroix. *L'Ideologia della New Age*. Milano (Il Saggiatore) 1998, p. 84 ir toliau.

(40) Plg. Davido Spanglerio idėjoms skirtą skyrių leidinyje *Actualité des religions* (n. 8, septembre 1999), p. 43.

(41) M. Ferguson. *Op. cit.*, p. 407.

(42) *Ibid.*, p. 411.

(43) „Būti amerikiečiu <...>, vadinasi, likimą veikiau įsivaizduoti, o ne paveldėti. Mes visada gyvenome veikiau mite, o ne istorijoje”: Leslie Fiedler, cituojama pagal: M. Ferguson. *Op. cit.*, p. 142.

(44) Plg. P. Heelas. *Op. cit.*, p. 173 ir toliau.

(45) David Spangler. *The New Age*. Issaquah (Mornington Press) 1988, p. 14.

(46) P. Heelas. *Op. cit.*, p. 168.

(47) Žr. pratarinę leidiniui: Michel Schooyans. *L'Évangile face au désordre mondial*, *op. cit.* Citata paimta iš itališkojo leidimo: *Il nuovo disordine mondiale*. Cinisello Balsamo (San Paolo) 2000, p. 6.

(48) Plg. Our Creative Diversity. *Report of the World Commission on Culture and Development*. Paris (UNESCO) 1995. Tai parodo svarbą, teikiamą įvairovės aukštinimui bei

skatinimui.

- (49) Plg. Christoph Bochinger. „*New Age*” und *moderne Religion: Religionswissenschaftliche Untersuchungen*. Gütersloh (Kaiser) 1994, ypač 3 skyrius.
- (50) Technikų, kurios dar nėra malda, trūkumai aptariamai § 3. 4 „Krikščioniškasis misticizmas ir *New Age* misticizmas”.
- (51) Plg. Carlo Maccari. „*La ‘mistica cosmica’ del New Age*”. Leidinyje: *Religioni e Sette nel Mondo* (1996/2).
- (52) Jean Vernet. „*L’Avventura spirituale dei figli dell’Acquario*”. Leidinyje: *Religioni e Sette nel Mondo* (1996/2), p. 42 ir toliau.
- (53) J. Vernet. *Loc. cit.*
- (54) Plg. J. Gordon Melton. *New Age Encyclopedia*. Detroit (Gale Research) 1990, p. xiii–xiv.
- (55) David Spangler. *The Rebirth of the Sacred*. London (Gateway Books) 1984, p. 78 ir toliau.
- (56) David Spangler. *The New Age. Op. cit.*, p. 13 ir toliau.
- (57) Jonas Paulius II. Apaštališkasis laiškas *Tertio millennio adveniente* (1994 11 10), 9.
- (58) Matthew Fox. *The Coming of the Cosmic Christ. The healing of Mother Earth and the Birth of a Global Renaissance*. San Francisco (Harper & Row) 1988, p. 135.
- (59) Plg. Argentinos Vyskupų Konferencijos kultūros komisijos paskelbtą dokumentą *Frente a una Nueva Era. Desafío a la pastoral en el horizonte de la Nueva Evangelización* (1993).
- (60) Tikėjimo mokslo kongregacija. *Orationis formas*, 23.
- (61) *Ibid.*, 3. Žr. skirsnius apie meditaciją ir kontempliacinę maldą Katalikų Bažnyčios katekizme, § 2705–2719.
- (62) Plg. Tikėjimo mokslo kongregacija. *Orationis formas*, 13.
- (63) Plg. Brendan Pelphrey. „*I said, You are Gods. Orthodox Christian Theosis and Deification in the New Religious Movements*”. Leidinyje: *Spirituality East and West*, Easter 2000 (Nr. 13).
- (64) Adrian Smith. *God and the Aquarian Age. The new era of the Kingdom*. Great Wakering (McCrimmons) 1990, p. 49.
- (65) Plg. Benjamin Creme. *The Reappearance of Christ and the Masters of Wisdom*. London (Tara Press) 1979, p. 116.
- (66) Plg. Jean Vernet. *Le New Age*. Paris (P. U. F.) 1992 (Collection Encyclopédique *Que sais-je?*), p. 14.
- (67) Katalikų Bažnyčios katekizmas, 52.
- (68) Plg. Alessandro Olivieri Pennesi. *Il Cristo del New Age. Indagine Critica*. Città del Vaticano (Libreria Editrice Vaticana) 1999, ypač p. 13–34. Bendrų taškų sąrašas yra p. 33.
- (69) Nikėjos išpažinimas.
- (70) Michel Lacroix. *L’Ideologia della New Age*. Milano (Il Saggiatore) 1998, p. 74.
- (71) *Ibid.*, p. 68.
- (72) Edwin Schur. *The Awareness Trap. Self-Absorption instead of Social Change*. New York (McGraw Hill) 1977, p. 68.
- (73) Plg. Katalikų Bažnyčios katekizmas, 355–383.
- (74) Plg. Paul Heelas. *The New Age Movement. The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*. Oxford (Blackwell) 1996, p. 161.
- (75) Irish Theological Commission. *A Catholic Response to the New Age Phenomenon* (1994), 3 skyrius.
- (76) Tikėjimo mokslo kongregacija. *Orationis formas*, 3.
- (77) *Ibid.*, 7.
- (78) William Bloom. *The New Age. An Anthology of Essential Writings*. London (Rider) 1991, p. xvi.
- (79) Katalikų Bažnyčios katekizmas, 387.
- (80) *Ibid.*, 1849.
- (81) *Ibid.*, 1850.
- (82) Jonas Paulius II. *Apaštališkasis laiškas apie žmogiškąją kančią Salvifici doloris* (1984 02 11), 19.

(83) Plg. David Spangler. *The New Age. Op. cit.*, p. 28.

(84) Plg. Jonas Paulius II. Enciklika *Redemptoris missio* (1990 12 07), 6, 28; ir Tikėjimo mokslo kongregacija. Deklaracija *Dominus Jesus* (2000 08 06), 12.

(85) Plg. R. Rhodes. *The Counterfeit Christ of the New Age Movement*. Grand Rapids (Baker) 1990, p. 129.

(86) Helen Bergin OP. „*Living One's Truth*”. Leidinyje: *The Furrow* (2000 01), p. 12.

(87) *Ibid.*, p. 15.

© „*Bažnyčios žinios*“ <http://www.lcn.lt/bzinius/bz0304/304doc1.html>

„*Bažnyčios žinios*“. 2003 kovo 14, Nr. 5.

Popiežiškoji kultūros taryba
Popiežiškoji tarpreliginio dialogo taryba

Jėzus Kristus – gyvojo vandens nešėjas
„Naujojo amžiaus“ (New Age) krikščioniškasis apmąstymas

(*Pabaiga. Pradžia Nr. 3*)

6. ĮSIDĖMĖTINI MOMENTAI

6.1. Vadovavimo ir nuodugnaus ugdymo būtinybė

Kristus ar Vandenis? „Naujasis amžius“ beveik visada susijęs su „alternatyvumu“ – alternatyviu požiūriu į tikrovę arba alternatyviu būdu pagerinti savo dabartinę situaciją (magija) (88). Alternatyva reiškia ne dvi galimybes, bet tikrai vieną – verčia rinktis kokį nors dalyką atsisakant kito: religijos plotmėje „Naujasis amžius“ yra judėjimo-krikščioniškojo paveldo alternatyva. Tvirtinama, jog Vandenio amžius netrukus pakeisias daugiausia krikščionišką Žuvų amžių. „Naujojo amžiaus“ mąstytojai tuo tvirtai tiki. Vieni įsitikinę, jog ši pervarta neišvengiama, kiti stengiasi veikliai prie jos atėjimo prisidėti. Žmonės, klausiantys, ar įmanoma vienu metu tikėti Kristu ir Vandeni, turėtų žinoti, jog čia privalu rinktis. „Joks tarnas negali tarnauti dviem šeimininkams: arba jis vieno nekės, o kitą mylės, arba prie vieno bus prisirišęs, o kitą nieku vers“ (*Lk* 16, 13). Norint suvokti pasirinkimo už arba prieš Kristų padarinių galią, krikščionims tereikia prisiminti skirtumą tarp išminčių iš Rytų ir karaliaus Erodo. Niekada nevalia užmiršti, jog daugelis „Naująjį amžių“ maitinusių sąjūdžių yra atvirai antikrikščioniški. Jų nuostata krikščionybės atžvilgiu yra ne neutrali, bet neutralizuojanti: nepaisant dažnų pareiškimų apie atvirumą visiems religiniams požiūriams, tradicinė krikščionybė nelaikoma priimtina alternatyva. Kartais net tiesiai sakoma, jog „tikroji krikščionybė netoleruotina“, teisinamas antikrikščioniškas elgesys (89). Toks priešiškus, iš pradžių apsiribojęs žmonėmis, daugiau negu paviršutiniškai prisirišusiais prie „Naujojo amžiaus“, pastaruoju metu ėmė smelktis į visus „alternatyviosios“ kultūros, ypač rafinuotose Vakarų visuomenėse pasižyminčios didele traukos jėga, lygius.

Suliejimas ar supainiojimas? „Naujojo amžiaus“ tradicijos sąmoningai trina realias kūrėjo ir kūrinijos, žmonijos ir gamtos, religijos ir psichologijos, subjektyvios ir objektyvios tikrovės skirtības. Siekis įveikti piktinančius pasidalijimus girtinas, tačiau „Naujajam amžiui“ tai reiškia Vakarų kultūroje visuomet aiškiai skirtingų elementų sistemingą *suliejimą*. Tačiau čia, matyt, teisingiau būtų kalbėti apie „supainiojimą“. Nebus nepagrįsta teigti, jog „Naujasis

amžius” minta iš painiavos. Krikščioniškoji tradicija visada vertino proto vaidmenį stengiantis pateisinti tikėjimą ir suvokti Dievą, pasaulį ir žmogaus asmenį (90). „Naujasis amžius”, atmesdamas šaltą, apskaičiuojantį, nežmonišką protą, pagavo daugelio nuotaiką. Akcentuoti būtinybę tinkamai subalansuoti visus mūsų gebėjimus teisinga, tačiau nustumti į pašalį gebėjimą, esmingai svarbų mūsų pilnatviškam žmogiškam gyvenimui, nepateisinama. Proto privalumas yra visuotinumai: skirtingai negu slėpingas ir traukiantis ezoterinio ar gnostinio pobūdžio „mistinis” religioškumas, jis laisvai prieinamas kiekvienam. Bet ką, kas skatina slaptumą ar sąvokų painiavą, privalu rūpestingai pasverti, nes galutinę tikrovės prigimtį tai labiau slepia negu atskleidžia. Tokia tendencija gerai atitinka postmodernistinę pasitikėjimo absoliučiomis ankstesnių laikų tikrybėmis netektį, dažnai pastūmėjančią žmones ieškoti prieglobsčio iracionalybėje. Būtina parodyti, kad sveikas tikėjimo ir proto bendradarbiavimas gali pagerinti žmogaus gyvenimą ir sustiprinti pagarbą kūriniui.

Kurti savo paties tikrovę. „Naujajame amžiuje” labai paplitęs įsitikinimas, kad asmuo pats kuria savo tikrovę, patrauklus, bet iliuzinis. Jis išryškėjo Jungo teorijoje, teigiančioje, jog žmogus esąs vartai iš išorinio pasaulio į begalinių matmenų vidinį pasaulį, kur kiekvienas asmuo yra tartum savo paties pasaulį kuriantis ir griauantis Abraksas (Abraxas). Žvaigždė, spindinti šiame begaliniame vidiniame pasaulyje, yra Dievas; jis yra žmogaus tikslas. Idėjai, kad žmonės kuria savo pačių tikrovę, rimčiausią ir didžiausią problemą kelia kančios ir mirties klausimas: žmonės, turintys sunkių negalių ar sergantys nepagydomomis ligomis, jaučiasi apgauti ir pažeminti girdėdami sakant, kad jie patys kalti dėl savo nelaimės, arba kad jų negebėjimas pakeisti padėtį rodo neteisingą požiūrį į gyvenimą. Šis klausimas tikrai nėra vien akademinis: jis daug reiškia Bažnyčios pastoraciniam artinimui prieš kiekvienam kylančių sunkių egzistencinių problemų. Mūsų ribotumas yra gyvenimo dalis, jis neatsiejamas nuo mūsų kūriniškosios egzistencijos. Mirtis ir netektis yra iššūkis ir proga, nes pagunda ieškoti prieglobsčio suvakarietintame reinkarnacijos vaizdinyje aiškiai liudija žmonių mirties baimę ir troškimą gyventi amžinai. Ar pakankamai išnaudojame mums teikiamas progas priminti tai, kas Dievo pažadėta Jėzaus Kristaus prisikėlimu? Kiek autentiškas krikščionių kiekvieną sekmadienį per Tikėjimo išpažinimą skelbiamas tikėjimas mirusiųjų prisikėlimu? Būtent tai verčia abejoti „Naujojo amžiaus” idėja, jog tam tikru būdu visi esame dievai. Visa, žinoma, priklauso nuo to, kaip apibrėžiama tikrovė. Todėl visais katalikų švietimo, ugdymo ir pamokslavimo lygmenimis būtina tinkamai stiprinti sveiką požiūrį į epistemologiją ir psichologiją. Svarbu nuolatos ieškoti veiksmingų kalbėjimo apie transcendenciją būdų. Esminė visos „Naujojo amžiaus” minties problema yra ta, kad ši transcendencija, griežtai kalbant, yra savitranscendencija, pasiektina uždaroje visatoje.

Pastoraciniai šaltiniai. 8-jame skyriuje nurodomi pagrindiniai Katalikų Bažnyčios dokumentai, kuriuose galima rasti „Naujojo amžiaus” idėjų įvertinimą. Pirmiausia minimas pratarmėje cituotas popiežiaus Jono Pauliaus II kreipimasis. Šioje kultūrinėje tendencijoje popiežius įžiūri kai kurių teigiamų aspektų – „naujos gyvenimo prasmės paiešką, naują ekologinį jautrumą, troškimą įveikti šaltą, racionalistinį religingumą”. Tačiau kartu jis atkreipia tikinčiųjų dėmesį į tam tikrus dviprasmiškus elementus, nesuderinamus su krikščionių tikėjimu: tokie sąjūdžiai „menkina Atpirkimo reikšmę”, „linkę reliatyvizuoti religinę doktriną miglotos pasaulėžiūros naudai”, „siūlo panteistinį Dievo supratimą”, „asmeninę atsakomybę už savo poelgius Dievui išmaino į pareigos kosmosui jausmą, taip sugriaudami autentišką nuodėmės sąvoką ir atpirkimo per Kristų poreikį” (91).

6.2. Praktinės iniciatyvos

Pirmiausia derėtų dar kartą priminti, kad plačiajame „Naujojo amžiaus” sąjūdyje ne visi vienodai susiję su sąjūdžio teorijomis. Be to, ši etiketė dažnai neteisingai klijuojama arba taikoma reiškiniams, kuriuos galima nusakyti kitaip. „Naujojo amžiaus” sąvoka kartais būdavo piktnaudžiaujama siekiant apjuodinti žmones ar praktikas. Todėl tarp reiškinų, susijusių – net ir miglotai – su šiuo sąjūdžiu, esmingai svarbu skirti tuos, kurie su

krikščioniškuoju požiūriu į Dievą, žmogaus asmenį ir pasaulį dera, ir tuos, kurie tam prieštarauja. Vien „Naujojo amžiaus“ termino kaip tokio vartojimas mažai ką reiškia. Tai, kas svarbu, yra asmens, grupės, praktikos ar produkto santykis su pagrindiniais krikščionybės principais.

– Katalikų Bažnyčia pati turi veiksmingų *tinklų*, kurie gali būti geriau naudojami. Pavyzdžiui, veikia daug pastoracinių, kultūrinių ir dvasingumo centrų. Atsiliepdami į Bažnyčios poreikius, jie kaip diskusijų ir studijų forumai galėtų įvairiais kūrybiškais būdais imtis painios „Naujojo amžiaus“ problemos. Deja, tenka konstatuoti, kad katalikiškieji dvasingumo centrai perdėm dažnai patys veikliai prisideda prie „Naujojo amžiaus“ religiškumo skleidimo Bažnyčioje. Norint ne tik sustabdyti painiavos ir klaidos plitimą, bet ir skatinti autentišką krikščioniškąją dvasingumą, tokią padėtį neabejotinai privalu taisyti. Pirmiausia katalikų kultūriniai centrai yra ne tik mokymo institucijos, bet ir sąžiningo dialogo vietos (92). Visais šiais klausimais domisi keli puikūs specializuoti institutai. Tai vertingi išteklių, kuriais derėtų dosniai dalytis šiuo atžvilgiu ne tokiose turtingose vietovėse.

– Kai kurios vietinės „Naujojo amžiaus“ grupės savo susitikimus vadina „maldos grupėmis“. Žmonės, pakviesti į tokias grupes, turėtų *ieškoti autentiško krikščioniško dvasingumo žymių* ir būti budrūs, kad nebūtų įtraukti į kokią nors įvesdinimo ceremoniją. Tokios grupės naudojami asmens teologinio ar dvasinio ugdymo stygiumi, kad laipsniškai įviliotų jį į tai, kas iš tikrųjų yra klaidingas kultas. Krikščionis būtina mokytis tikrojo maldos – Šventojoje Dvasioje per Jėzų Kristų į Tėvą – objekto bei turinio, idant jie išgalėtų teisingai įvertinti „maldos grupės“ intenciją. Krikščionišką maldą ir Jėzaus Kristaus Dievą nesunku atpažinti (93). Daugelis įsitikinę, jog „skolintis“ iš Rytų išminties nepavojinga, tačiau transcendentaliosios meditacijos (TM) pavyzdys turėtų akinti krikščionis nepulti akiai į kitą religiją (šiuo atveju – induizmą), kad ir ką TM skleidėjai aiškintų apie savo religinį neutralumą. Mokytis medituoti galima, tačiau pratybų objektas ar turinys aiškiai parodo, ar tai susiję su Jėzaus Kristaus apreikštu Dievu, koku nors kitoku apreikšimu ar paprasčiausiai paslėptomis „aš“ gelmėmis.

– Būtina deramai pripažinti krikščionių grupes, akinančias *rūpintis Žeme kaip Dievo kūrinija*. Pagarba kūrinijai turėtų būti tema, kūrybiškai gvildinama katalikiškose mokyklose. Tačiau nemaža iš to, ką siūlo ekologinis sąjūdis, sunku suderinti su katalikų tikėjimu. Rūpinimasis aplinka apskritai rodo šviežią atsakomybės už tai, kas Dievo mums patikėta, pajautą ir galbūt yra būtina krikščioniškojo kūrinijos tvarkymo žymė, tuo tarpu karingoji ekologija dažnai remiasi panteistiniais ir kartais gnostiniais principais (94).

– Trečiojo tūkstantmečio pradžia yra puikus kairios evangelizacijai. Protai ir širdys nepaprastai atviri rimtai informacijai apie krikščioniškąją laiką ir išganymo istorijos supratimą. Pirmenybė teiktina ne trūkumų, būdingų kitiems požiūriams, akcentavimui, bet nuolatiniam grįžimui prie savojo tikėjimo šaltinių, idant krikščioniškąją žinią būtų įmanu *pateikti teisingai ir neiškraipyta*. Turime didžiuotis tuo, kas patikėta mums saugoti, ir nepasiduoti vyraujančios kultūros spaudimui paslėpti tai žemėje (plg. Mt 25, 24–30). Viena iš naudingiausių mūsų turimų priemonių yra *Katalikų Bažnyčios katekizmas*. Egzistuoja ir milžiniškas praeities ir dabarties krikščionių vyrų bei moterų nubrėžtų kelių į šventumą paveldas. Ten, kur turtinga krikščionybės simbolika ir jos meninės, estetinės bei muzikinės tradicijos yra nežinomos ar užmirštos, daug ką reikia padaryti patiems krikščionims ir tiems, kurie trokšta gyviau patirti Dievo buvimą. Krikščionių ir „Naujojo amžiaus“ patrauktų žmonių dialogas bus vaisingesnis, jei atsižvelgs į poveikį, kurį daro visa, kas susipina su emocijomis ir simboliškai kalba. Jei mūsų užduotis yra Jėzų Kristų pažinti ir mylėti bei jam tarnauti, turime pradėti nuo Šventojo Rašto puikaus pažinimo. Tačiau patikimiausiai visą krikščioniškąją žinią įprasmina susitikimas su Viešpačiu Jėzumi maldoje ir sakramentuose, kur mūsų kasdienis gyvenimas pašventinamas.

– Neabejotinai paprasčiausia, akivaizdžiausia bei labiausiai neatidėliotina ir galbūt veiksmingiausia priemonė, kurios derėtų imtis, būtų *veiksmingas naudojimasis krikščioniškojo dvasinio paveldo turtais*. Didieji vienuolių ordinaurai turi tvirtas meditavimo ir dvasingumo tradicijas, kurias galima padaryti prieinamesnes per kursus ar kartkartėmis jų namus atveriant nuoširdiems ieškotojams. Tai jau daroma, tačiau dar nepakankamai. Pagalba dvasingumo ieškantiems žmonėms, siūlant jiems išbandytas technikas ir autentiškos maldos potyrius, gali būti proga pradėti su jais dialogą, atversiantį jiems krikščioniškosios tradicijos turtus ir galbūt ta pačia proga nuskaidrinsiantį daug su „Naujuoju amžiumi“ susijusių klausimų.

Pasitelkdamas įtaigų ir praktišką vaizdinį, vienas iš „Naujojo amžiaus“ atstovų tradicinės religijas palygino su katedromis, o „Naująjį amžių“ su pasauline muge. „Naujasis amžius“ suvokiamas kaip krikščionims adresuojamas kvietimas siūlyti savo katedrų žinią mugėje, šiuo metu apimančioje visą pasaulį. Toks vaizdinys krikščionims yra uždegantis iššūkis, nes visi momentai geri katedros žiniai žmonėms mugėje nešti. Iš tikrųjų krikščionys neturi laukti, kol juos kas nors pakvies nešti Jėzaus Kristaus Gerosios Naujienos trokštantiems atsakymų į savo klausimus, pasotinančio dvasinio maisto, gyvojo vandens. Pasiremiant siūlomą vaizdiniu, krikščionims reikia, pasistiprinus žodžiu ir sakramentu, išeiti iš katedros ir nešti Evangeliją į kiekvieną kasdienio gyvenimo aspektą – „*Eikite! Mišios baigėsi!*“. *Apaštališkajame laiške* Novo millenio ineunte Šventasis Tėvas mini šiandiniame sekuliarizuotame pasaulyje jaučiamą „dvasingumo poreikį“ ir tai, kad kitos religijos į tai atsiliepia patraukliais būdais. Krikščionims šiuo atžvilgiu jis kelia tokį iššūkį: „Mes, kurie turime malonę tikėti Kristų, Tėvo apreiškėją ir pasaulio Išganytoją, privalome parodyti, į kokias gelmes ryšys su juo gali nunešti“ (*Novo millenio ineunte*, 33). Apsipirkinėjantiems pasaulinėje religinės pasiūlos mugėje krikščionybės žavesį pirmiausia rodys Bažnyčios narių liudijimas, jų pasitikėjimas, ramumas, kantrumas, linksmumas ir konkreti meilė artimui. Visa tai yra tikėjimo gyvenimo, kurį maitina autentiška asmeninė malda, vaisiai.

7. PRIEDAS

7.1. Kai kurios glaustos „Naujojo amžiaus“ idėjų formuluotės

Williamo Bloomo 1992 metais pateikta „Naujojo amžiaus“ formuluotė, cituojama: Heelas, p. 225 ir toliau:

- Visa, kas gyva, – visa, kas egzistuoja, – yra Dvasios, Nepažiniojo, aukščiausiosios Sąmonės, daugelyje skirtingų kultūrų pažįstamos skirtingais vardais, apraiška.
- Viso, kas egzistuoja, dinamiką ženklina tikslas pilnatviškai išreikšti Meilę, Išmintį, Apšvietimą...
- Visos religijos yra tos pačios vidinės tikrovės išraiška.
- Visa gyvybė, kokią suvokiame penkiais žmogiškaisiais pojūčiais, tėra išorinė skraistė, dengianti neregimą, vidinę, priežastinę tikrovę.
- Panašiai ir žmonės yra dvilypės būtybės, turinčios (i) išorinę laikiną asmenybę ir (ii) daugiamatę vidinę esybę (sielą ar aukštesnįjį „aš“).
- Išorinė asmenybė yra ribota ir linkusi į meilę.

- Vidinės esybės įsikūnijimo tikslas – išorinės asmenybės virpesius suderinti su meilės dažniu.
- Visos įsikūnijusios sielos gali laisvai rinktis savo dvasinį kelią.
- Mūsų dvasiniai mokytojai yra tie, kurių sielos išsilaisvinusios iš būtinybės įsikūnyti ir kurie spindi besąlygiška meile, išmintimi ir apšvietimu. Kai kurios šių didžiųjų esybių gerai žinomos ir yra davusios pradžių pasaulio religijoms. Kitos nežinomos ir darbuojasi neregimai.
- Visa gyvybė, besireiškianti įvairiomis formomis bei būklėmis, yra sąryšinga energija, įskaitant ir mūsų darbus, jausmus ir mintis. Todėl kurdami savo tikrovę bendradarbiaujame su Dvasia ir tomis energijomis.
- Nors ir esame įstatyti į kosminės meilės dinamiką, visi kartu esame atsakingi už mūsų būklę, aplinką ir visą gyvenimą.
- Dabartiniu laiko tarpsniu planetos ir žmonijos evoliucija pasiekė stadiją, kai mūsų individualioje ir masinėje sąmonėje prasidėjo esminiai dvasiniai pokyčiai. Būtent todėl kalbame apie „Naująjį amžių“. Ši nauja sąmonė yra to, ką kai kas vadina kosminės meilės energijomis, vis sėkmingesnio įsikūnijimo vaisius. Ši nauja sąmonė reiškiasi instinktyviu šventumo ir pirmiausia viso, kas egzistuoja, sąryšingumo suvokimu.
- Ši nauja sąmonė ir šis naujas visos gyvybės dinaminės tarpusavio priklausomybės suvokimas reiškia, jog dabar išgyvename visiškai naujos planetinės kultūros rutuliojimosi procesą.

Jeremy Tarcherio „papildomoji formuluotė“, cituojama: Heelas, p. 226:

1. Pasaulis, įskaitant žmonių giminę, yra aukštesnės, platesnės dieviškosios prigimties išraiška.
2. Kiekviename žmoguje slypi aukštesnysis dieviškasis „aš“, kuris yra aukštesnės, platesnės dieviškosios prigimties apraiška.
3. Ši dieviška prigimtis gali būti pabudinta ir tapti individo kasdienio gyvenimo centru.
4. Šis pabudinimas yra kiekvieno individualaus gyvenimo prasmė.

Leidinyje Actualité des religions (nr. 8, septembre 1999, p. 43) cituojami Davido Spanglerio išvardyti pagrindiniai „Naujojo amžiaus“ vizijos bruožai:

- holistinė (globalistinė, nes egzistuoja tikrai viena tikrovė – energija);
- ekologinė (žemė Gaja yra mūsų motina; kiekvienas iš mūsų yra žemės centrinės nervų sistemos neuronas);
- androgininė (vaivorykštė ir Yin/Yang yra du „Naujojo amžiaus“ simboliai, žymintys priešybę, ypač vyriškumo ir moteriškumo, papildomumą);
- mistinė (šventybės įžiūrėjimas visame kame, net paprasčiausiuose dalykuose);
- planetinė (žmonės turi būti įsišakniję savo pačių kultūroje ir kartu atviri visuotiniam matmeniui, gebantys skatinti meilę, atjautą, taiką ir pasaulinės vyriausybės kūrimąsi).

7.2. Rinktinių sąvokų žodynėlis

Androginitas: ne hermafroditizmas, t. y. abiejų lyčių požymių buvimas, bet vyriškųjų ir moteriškųjų elementų buvimo kiekviename asmenyje suvokimas. Ji apibūdinama kaip vidinės harmonijos būseną, išsirutuliojanti iš *animus* ir *anima* pusiausvyros. „Naujajam amžiui“ tai būseną, išplaukianti iš tokio kiekvienam vyrui ir kiekvienai moteriai būdingo dvilypio būties bei egzistencijos būdo suvokimo.

Antroposofija: teosofinė doktrina, kurią pirmasis paskleidė kroatas Rudolfas Steineris (1861–1925), pasitraukęs iš Teosofijos draugijos, kur 1902–1913 m. vadovavo vokiškajai atšakai. Ši ezoterinė doktrina skirta įvesdinti į „objektyvų žinojimą“ dvasinėje-dieviškojoje plotmėje. Steineris tikėjo, kad ji padėjusi jam atrasti kosmoso ir žmonijos evoliucijos dėsnius. Kiekviena fizinė būtybė turi savo atitinkamą dvasinę būtybę, žemiškam gyvenimui poveikį daro astralinės energijos ir dvasinės esencijos. *Akasha kronika* laikoma pašvęstajam prieinama „kosmine atmintimi“ (95).

Didžioji baltoji brolija: Blavatskaja teigė palaikanti ryšį su *mahatmas*, arba *mokytojais*, aukštesniosiomis būtybėmis, kurios kartu sudaro Didžiąją baltąją broliją. Ji laikė juos žmonių giminės evoliucijos ir Teosofijos draugijos darbo vadovais.

Eneagrama (iš gr. *ennéa* – devyni ir *gramma* – ženklas): diagrama, kurią sudaro apskritimas su devyniais taškais, išdėstytais ant jo perimetro ir apskritimo viduje sujungtais trikampių ir šešiakampių. Iš pradžių naudota ateities būrimui, šiandien žinoma kaip sistemos, žmones suskirstančios į devynis standartinius asmenybės tipus, simbolis. Išpopuliarėjo paskelbus Helen Palmer knygą *The Enneagram* (96); autorė prisipažįsta esanti daug skolinga rusų ezoteriniam mąstytojui ir praktikui G. I. Gurdjevui, čiliečių psychologui Claudio Naranjo ir autoriui Oscarui Ichazo, *Arica* įkūrėjui. Eneagramos kilmė neaiški, kai kas teigia, jog ji kyla iš sufijų misticizmo.

Evoliucija: „Naujajam amžiui“ tai reiškia daugiau negu gyvų būtybių evoliuciją aukštesnių gyvybės formų linkme; fizinis modelis perkeliamas į dvasinę sritį įsivaizduojant, kad žmonėse slypinti jėga stumianti juos aukštesnių dvasinio gyvenimo formų kryptimi. Žmonės visiškai šios jėgos nekontroliuoja, tačiau gerais ar blogais poelgiais gali savo pažangą paspartinti arba sulėtinti. Teigiama, jog visa kūrinija, įskaitant žmoniją, nenumaldomai žengia susilieji su dievyte linkme. Šioje laipsniškos dvasinės evoliucijos, prasidedančios prieš gimimą ir tebesitęsiančios po mirties (97), vizijoje svarbi vieta aiškiai skirta reinkarnacijai.

Ezoterika (iš gr. *esoterós* – tai, kas yra viduje): paprastai žymi senovines ir paslėptas žinias, prieinamas tik tai pašvęstiesiems, vaizduojantiems save nuo daugumos žmonių paslėptų žinių sergėtojais. Iniciacijos procesas nuveda žmogų nuo vien išorinio, paviršutiniško tikrovės žinojimo prie vidinės tiesos ir pabudina jų sąmonę gilesniu lygmeniu. Leistis į tokią „vidinę kelionę“ būtina, kad atrastum savyje „dieviškąją kibirkštį“. Išganymas šiame kontekste sutampa su „aš“ atradimu.

Feng-shui: geomancijos forma, tiksliau okultinis kiniečių metodas, leidžiantis remiantis žemės ir atmosferos jėgų išmanymu nustatyti neregimų teigiamų ir neigiamų srovių pastatuose ir kitose vietose buvimą. „Kaip žmogaus kūnas ar kosmosas, sklypai yra vietos, kur susikryžiuoja tėkmės, kurių teisinga pusiausvyra yra sveikatos ir gyvenimo šaltinis“ (98).

Gelmių psichologija: C. G. Jungo, Freudo buvusio mokinio, įsteigta psichologijos mokykla. Jungas įžiūrėjo religijos ir dvasinių dalykų svarbą gerai savijautai ir sveikatai. Raktiniai jo metodo elementai buvo sapnų aiškinimas ir archetipų analizė. Archetipai yra paveldimai žmogaus psichikos struktūrai priklausančios formos; jos reiškiasi pasikartojančiais sapnų, susimąstymų, mitų ir pasakų motyvais bei vaizdiniais.

Gnosis: bendrąja prasme ne intelektualinio, bet aiškiareginio ar mistinio žinojimo forma. Teigiama, kad tai turi būti apreiškta ir įgalina žmogų priartėti prie dieviškojo slėpinio. Pirmaisiais krikščionybės amžiais Bažnyčios tėvai su gnosticizmu kovojo, nes jis prieštaravo tikėjimui. Gnostinių idėjų atgimimą kai kas įžiūri „Naujojo amžiaus“ mąstyme, ir kai kurie su „Naujuoju amžiumi“ susiję autoriai iš tiesų cituoja antikinį gnosticizmą. Vis dėlto, „Naujajam amžiui“ labiau akcentuojant monizmą ir net panteizmą ar panenteizmą, daug kas pirmenybę teikia *neognosticizmo* terminui, leidžiančiam skirti „Naujojo amžiaus“ ir Antikos gnosticizmą.

Hermeticizmas: filosofinės ir religinės praktikos bei spekuliacijos, susijusios su *Corpus Hermeticum* raštais bei Aleksandrijos tekstais, priskiriamais mitiniam *Hermiui Trismegistui*. Kai jie pirmą kartą pagarsėjo Renesanso epochoje, manyta, jog juose pateikiamos ikikrikščioniškosios doktrinos, bet vėlesnės studijos parodė, kad jie atsirado pirmaisiais krikščioniškosios eros amžiais (99). Aleksandrijos hermeticizmas yra pagrindinis šiuolaikinės ezoterikos šaltinis; abu daug kas vienija: eklektizmas, ontologinio dualizmo atmetimas, teigiamo ir simbolinio visatos pobūdžio teigimas, žmonijos nuopuolio ir atnaujinimo idėja. Hermeticistinės spekuliacijos pastiprino įsitikinimą senovinės pamatinės tradicijos, arba *philosophia perennis*, klaidingai laikomos bendra visoms religinėms tradicijoms, egzistavimu. Iš renesansinio hermeticizmo išsirutuliojo aukštoji ir ceremoninė magija.

Holizmas: raktinė „paradigminės kaitos“ sąvoka, teorinis karkasas, leidžiantis integruoti visą šiuolaikinio žmogaus pasaulėžvalgą. Supriešinant su didėjančiu fragmentišku mokslu bei kasdieniame gyvenime, „visybiškumas“ pateikiamas kaip kartinė metodologinė ir ontologinė sąvoka. Žmonija iširikiuoja į visatą kaip vieno gyvo organizmo, harmoningo dinaminių santykių tinklo dalis. Įvairūs mokslininkai, trokštantys nutiesti tiltą tarp mokslo ir religijos, ginčija klasikinį dalijimą į subjektą ir objektą – dėl to paprastai kaltinami Descartes'as ir Newtonas. Žmonija yra visuotinio gamtos ir pasaulio tinklo (ekosistemos, šeimos) dalis ir turi siekti dermės su kiekvienu šios kvazitranscendentinės viršenybės elementu. Suvokdamas savo vietą gamtoje ir kosmose, kuris irgi yra dieviškas, žmogus sykiu supranta, kad „visybiškumas“ ir „sveikumas“ yra viena ir tas pat. Holizmo sąvoka aiškiausiai suformuluota *Gaia* hipotezėje (100)

Iniciacija: religinėje etnologijoje pažintinė ir/arba patirtinė kelionė, per kurią asmuo, vienas arba kaip grupės dalis, atliekant tam tikras apeigas, priimamas į religinės bendruomenės, slaptos draugijos (pvz., masonų) ar paslaptingos (maginės, ezoterinės-okultinės, gnostinės, teosofinės ir t. t.) sąjungos narius.

Karma (iš sanskritinės šaknies Kri – veiksmas, poelgis): raktinė induizmo, džainizmo ir budizmo sąvoka, kurios reikšmė nebuvo visuomet vienoda. Iš pradžių, Vedų laikotarpiu, žymėjo ritualinį aktą, pirmiausia aukojimą, kurio dėka asmuo pasiekdavo pomirtinę laimę ar palaimą. Pasirodžius džainizmui ir budizmui (maždaug 6 amžiuje prieš Kristų), *karma* prarado su išganymu susijusią reikšmę: išsilaisvinimo kelias vedė per *atman*, arba „savęs“, pažinimą. *Samsara* doktrinoje karma tapo amžinu žmogaus gimimo ir mirties (induizmas) arba atgimimo (budizmas) ciklu (101). „Naujojo amžiaus“ perspektyvoje „karmos dėsnis“ dažnai laikomas moraliniu kosminės evoliucijos atitikmeniu. Jis nebeturi nieko bendra su blogiu ar kančia – visa tai iliuzijos, išgyventinos kaip „kosminio žaidimo“ dalis, – bet yra visuotinis priežasties ir padarinio dėsnis, įsipinantis į didžiąją sąryšingos visatos slinktį moralinės pusiausvyros link (102).

Kristalai: tvirtinama, jog jie virpa ypatingais dažniais. Todėl jie naudojami savikaitoje, įvairiose terapijose, meditacijoje, vizualizacijoje, „astralinėse kelionėse“ arba kaip talismanai. Žiūrint iš išorės, jie neturi jokios vidinės galios, bet yra paprasčiausiai gražūs.

Kristus: „Naujajam amžiui“ istorinis Jėzus tėra idėjos, energijos ar vibracijų paketo įsikūnijimas. Anot Alice Bailey, norint kad įvyktų naujasis įsikūnijimas, parodysiantis, kaip

žmonės galėtų save išgelbėti, reikia didžios maldavimų dienos, kurios metu visi tikintieji sutelktų tam reikiamą dvasinę energiją... Daugeliui žmonių Jėzus tėra dvasinis mokytojas, kuriame, panašiai kaip Budoje, Mozėje, Muhamede ir t. t., buvo apsigyvenęs kosminis Kristus. Kosminis Kristus taip pat žinomas kaip kristinė energija, sudaranti kiekvienos būtybės ir visos būties pagrindą. Individai laipsniškai įvesdintini į šios visų turimos kristinės savybės suvokimą. Kristus, „Naujojo amžiaus“ supratimu, yra aukščiausia „aš“ tobulumo būklė (103).

Laidininkavimas (*channeling*): psichiniai mediumai teigia tarnaują kaip informacijos iš kitų būtybių, paprastai aukštesniame lygmenyje gyvenančių bekūnių esybių, laidininkai. Per juos įmanu susisiekti su tokiomis skirtingomis būtybėmis kaip pakilusieji mokytojai, angelai, dievai, grupinės esybės, gamtos dvasios, aukštesnysis „aš“.

Mistika: „Naujojo amžiaus“ mistika yra daugiau koncentravimasis į save negu bendrystė su Dievu, kuris yra „visiškai kitas“. Tai susiliejimasis su visata, visiškas individo sunaikinimas visumos vienybėje. O kadangi „aš“ patyrimas prilygsta dieviškumo patyrimui, autentiškos išminties, kūrybingumo ir galios ieškotina savyje.

Monizmas: metafizinė doktrina, laikanti, kad būtybių skirtumai yra iliuziniai. Tėra viena visuotinė būtis, ir kiekvienas daiktas bei kiekvienas asmuo yra jos dalis. Teigdamas, kad tikrovė iš pagrindų dvasinė, „Naujojo amžiaus“ monizmas rodo kaip šiuolaikinė panteizmo forma (dažnai pabrėžtinai atmetanti materializmą, ypač marksizmą). Jo troškimas panaikinti bet kurį dualizmą nepalieka vietos transcendentiniam Dievui, todėl visa yra Dievas. Dar vieną problemą krikščionybei kelia blogio kilmės klausimas. C. G. Jungas laikė blogį „tamsiąja“ Dievo, kuris klasikiniame teizme visas yra geras, „puse“.

Naujoji mintis (*New Thought*): religinis sąjūdis, XIX a. įsteigtas Jungtinėse Amerikos Valstijose. Jis išsirutuliojo iš idealizmo ir tapo labai paplitusia pastarojo atmaina. Dievas yra visiškai geras, o blogis – tikrai iliuzija. Pamatinė tikrovė yra protas. Kadangi protas yra gyvenimo įvykių *priežastis*, galiausiai kiekvienas atsakingas už visus savo būklės aspektus.

Naujoji pagonybė: pavadinimas, dažnai atmetamas tų, kuriems taikomas; „Naujajam amžiui“ lygiagreti ir neretai su juo sąveikaujanti srovė. Pakilus didžiulei tradicinių religijų, ypač vakarietiško judėjiškojo-krikščioniškojo paveldo, atmetimo bangai, daug kas atsigrėžė į senąsias autochtonines, tradicines, *pagoniškas* religijas. Visa, kas buvę iki krikščionybės, laikoma labiau atitinkančia šalies ar tautos dvasią, savotiška nesugadintos gamtinės religijos, susiliečiančios su gamtos galiomis, dažnai matriarchalinės, maginės ar šamaninės, forma. Aiškinama, jog žmonija būtų sveikesnė, jei grįžtų prie gamtinio (žemdirbių) švenčių ciklo ir gyvenimo teigimo apskritai. Kai kurios „neopagoniškosios“ religijos yra nesenos rekonstrukcijos, jų ryšys su pirminėmis formomis abejotinas, ypač tada, kai jose vyrauja tokie šiuolaikinių ideologijų elementai kaip ekologija, feminizmas ar net kai kada rasinio grynumo mitai (104).

„Naujojo amžiaus“ muzika: tai klestinti pramonė. Ši muzika, kuri dažnai pateikiama kaip priemonė harmonijai su savimi ir pasauliu pasiekti, iš dalies yra „keltiška“ arba druidiška. Kai kurie „Naujojo amžiaus“ kompozitoriai tvirtina, jog jų muzika gebanti nutiesti tiltą tarp sąmonės ir pasąmonės, tačiau tai veikiausiai būna tada, kai neapsiribojant melodija meditaciškai bei ritmiškai kartojamos kokios nors raktinės frazės. Kaip ir daugelis kitų „Naujojo amžiaus“ reiškinių, yra muzika, kurios paskirtis žmones labiau įtraukti į „Naujojo amžiaus“ sąjūdį, tačiau dažniausia ji būna vien komercinės ar meninės paskirties.

Okultizmas: okultinės (paslėptos) žinios ir okultinės psichinės bei gamtinės jėgos sudaro tikėjimų praktikų, besiremiančių menamai slapta „amžinąja filosofija“, senovės graikų magijos bei alchemijos ir žydų mistikos sintezės vaisiumi, pagrindą. Kad visa tai liktų

paslėpta, grupių ir draugijų, saugančių minėtas žinias ir technikas, narys privalo laikytis slaptumo kodekso. XIX amžiuje spiritualizmas ir Teosofijos draugija paskleidė naujų okultizmo formų, savo ruožtu padariusių įtaką įvairioms „Naujojo amžiaus“ srovėms.

Panteizmas (gr. *pan* – visa ir *theos* – Dievas): įsitikinimas, jog visa yra Dievas arba kartais taip pat, kad visa yra Dieve ir Dievas yra visame kame (panenteizmas). Kiekvienas visatos elementas yra dieviškas, ir lygiai taip pat dievystė glūdi kiekviename dalyke. Šioje vizijoje Dievas negali būti atskiras, koks yra klasikiniame teizme.

Parapsichologija: domisi tokiais dalykais kaip ekstrasensinis suvokimas, telepatija, telekinezė, psichinis gydymas ir bendravimas su dvasiomis pasitelkiant mediumus ar *laidininkavimą*. Nepaisant griežtos mokslinės kritikos, parapsichologija nuolatos stiprėjo ir gerai dera su kai kuriuose „Naujojo amžiaus“ sluoksniuose labai populiaria idėja, kad žmonės turi ypatingų psichinių gebėjimų, kurie dažnai būna neišlavinti.

Planetinė sąmonė: ši 9-jame dešimtmetyje išsiplėtojusi pasaulėžvalga skatina priklausomybės jausmą labiau žmonių bendrijai negu kokiam nors tautai, genčiai ar socialinei grupei. Ją galima laikyti XX a. pradžios sąjūdžių, reikalavusių pasaulinės vyriausybės, įpėdine. Žmonijos vienybės suvokimas gerai dera su *Gaia* hipoteze.

Pozityvusis mąstymas: įsitikinimas, kad žmonės išgali keisti fizinę realybę ar išorines aplinkybes pozityviomis bei konstruktyviomis mintimis keisdami savo psichinę nuostatą. Kartais užtenka įsisąmoninti pasąmoningus įsitikinimus, lemiančius mūsų gyvenimą. Pozityviojo mąstymo šalininkai tiki, kad atitinkama nuostata teikia sveikatą ir gerą savijautą, dažnai gerovę ir net nemirtingumą.

Rebirthing: 8-ojo dešimtmečio pradžioje Leonardas Orras nusakė *rebirthing* kaip procesą, leidžiantį asmeniui nustatyti ir izoliuoti savo sąmonės sritis, kurios yra jo dabartinių problemų šaltinis.

Reinkarnacija: „Naujajame amžiuje“ reinkarnacija susieta su kylančios evoliucijos dieviškumo link sąvoka. Priešingai indų religijoms ir toms, kurios iš jų kyla, „Naujasis amžius“ laiko reinkarnaciją individo sielos žengimu vis tobulesnės būklės link. Tai, kas iš naujo įsikūnija, yra nematerialiausia ar dvasingiausia asmens dalis, tiksliau, sąmonė, ta energijos kibirkštis, kuri dalyvauja kosminėje, arba „kristinėje“, energijoje. Mirtis tėra sielos perėjimas iš vieno kūno į kitą.

Rožės kryžininkai: Vakarų okultinės grupės, užsiimančios alchemija, astrologija, teosofija ir kabalistiniu Rašto aiškinimu. Rožės kryžininkų brolija (*Rosicrucian Fellowship*) prisidėjo prie astrologijos XX amžiuje atgimimo. Senovinis ir mistinis Rožės kryžiaus ordinas (*Ancient and Mystical Order of the Rosae Crucis – AMORC*) susilaukė sėkmės dėl menamo gebėjimo materializuoti psichinius sveikatos, turtų ir laimės vaizdinius.

Sąmonės plėtimas: kosmosą laikant nepertraukiama būties grandine, visi egzistencijos lygmenys – mineralinis, augalinis, gyvūninis, žmogiškasis, kosminis ir dieviškasis – yra vieni nuo kitų priklausomi. Savo vietą šioje *holistinėje globalinės* tikrovės vizijoje žmonės suvokia tikrai toli už normalių ribų išplėtę savo sąmonę. „Naujasis amžius“ siūlo didžiulę įvairovę technikų, padedančių žmonėms pasiekti aukštesnį tikrovės suvokimo lygį, įveikti subjekto ir objekto perskyrą pažinimo procese, visiškai sulydant į viena tai, ką normali, žemesnė sąmonė suvokia kaip atskiras bei skirtingas realybes.

Spiritizmas: visais laikais būta mėginimų užmegzti ryšį su mirusiųjų dvasiomis, tačiau srovė, kuri įsiliejo į „Naująjį amžių“, buvo XIX a. spiritizmas. Jis plėtojosi Swedenborgo ir Mesmerio idėjų kilvatoryje ir tapo savotiška nauja religija. Kadangi Blavatskaja buvo

mediumė, spiritizmas darė didelę įtaką Teosofijos draugijai, nors čia daugiau akcentuotas ryšys ne su neseniai mirusiais žmonėmis, bet su esybėmis iš tolimos praeities. Allanas Kardecas daug prisidėjo prie spiritizmo paplitimo afrobraziiliškose religijose. Spiritizmo elementų taip pat pasitaiko kai kuriuose japonų naujuosiuose religiniuose sąjūdžiuose.

Šamanizmas: praktikos ir tikėjimai, susiję su bendravimu su gamtos ir mirusių žmonių dvasiomis, kai atliekant tam tikras apeigas šamanas, tarnaujantis kaip tarpininkas, užvaldomas dvasių. Šios praktikos „Naujojo amžiaus“ sluoksniams atrodė patrauklios, nes pabrėžia harmoniją su gamtos jėgomis ir gydymą. Taip pat radosi romantiškas vietinių religijų ir jų artumo žemei bei gamtai vaizdinys.

Teosofija: senas terminas, iš pradžių žymėjęs tam tikrą mistikos atmainą; sietas su graikų gnostikais ir neoplatonininkais, Mokytoju Eckhartu, Mikalojumi Kuziečiu ir Jakubu Boehme. Vėliau jį pasisavino Teosofijos draugija, kurią 1875 metais įsteigė Jelena Petrovna Blavatskaja ir kiti. Teosofinė mistika linkusi į monizmą, nes pabrėžia esminę visatos dvasinių ir materialinių sandų vienybę. Ji taip pat ieško paslėptų jėgų, įgalinančių materiją ir dvasią sąveikauti taip, kad žmogiškoji ir dieviškoji dvasia galiausiai susitinka. Šioje plotmėje teosofija siūlo mistinį atpirkimą arba apšvietimą.

Transcendentalizmas: XIX a. Naujojoje Anglijoje atsiradęs sąjūdis, subūręs rašytojus bei mąstytojus, kuriuos vienijo idealistiniai tikėjimai esmine kūrinijos vienybe, įgimtu žmogaus gerumu, intuicijos viršenybe logikos atžvilgiu ir patyrimo svarba atskleidžiant giliausias tiesas. Pagrindinis atstovas buvo Ralphas Waldo Emersonas, kuris, palikęs ortodoksinę krikščionybę dėl unitarizmo, perėjo prie naujos gamtinės mistikos, tam tikrus induistinius tikėjimus jungusios su tokiais populiariais amerikiečių polinkiais kaip individualizmas, asmeninė atsakomybė ir sėkmės poreikis.

Vandenio amžius: kiekvienas astrologinis amžius, trunkantis maždaug 2146 metus, vadinamas pagal vieną iš Zodiako ženklų, tačiau „didžiosios dienos“ eina priešinga kryptimi, todėl netrukus turi baigtis dabartinis Žuvų amžius ir prasidėti Vandenio. Kiekvienam amžiui būdinga savita kosminė energija; dėl Žuvų energijos šis amžius buvo karų ir konfliktų epocha, tuo tarpu Vandenio amžius bus harmonijos, teisingumo, taikos, vienybės ir t. t. metas. Šiuo požiūriu „Naujasis amžius“ pripažįsta istorinę neišvengiamybę. Kai kurie teigia, kad Avino amžius buvo žydų religijos, Žuvų amžius – krikščionybės laikas, o Vandenio amžius bus visuotinės religijos era.

Wicca: šiuo senu anglišku žodžiu, kuriuo žymėtos raganos, buvo įvardytas kai kurių ritualinės magijos elementų atgimimas naujoje pagonybėje. 1939 metais Anglijoje į apyvertą jį paleido Geraldas Gardneris, kuris, remdamasis kai kuriais moksliniais tekstais, teigė, jog viduramžių Europos raganystė buvusi krikščionių persekiojama senovinė gamtos religija. Sąjūdis, pavadintas *the Craft*, 7-jame dešimtmetyje sparčiai paplito Jungtinėse Valstijose, kur aptiko moterų dvasingumo srovę *Women's spirituality*.

Žmogiškojo potencialo sąjūdis: iš užuomazgų (Esalene, Kalifornijoje, 7-jame dešimt.) išsirutuliojo į grupių, siekiančių išlaisvinti žmogaus įgimtą kūrybiškumo potencialą savirealizacijos būdu, tinklą. Verslo kompanijos, vadovaudamosi galiausiai vien ekonominio pobūdžio motyvais, vis labiau taiko įvairias asmeninio keitimosi technikas vadybininkų lavinimo programose. *Transpersonal Technologies* (Transpersonalinės technologijos), *Movement for Inner Spiritual Awareness* (Vidinio dvasinio suvokimo sąjūdis), *Organisational Development* (Organizacinis tobulėjimas) ir *Organisational Transformation* (Organizacinė transformacija) pristatomi kaip nereliginiai, tačiau iš tiesų gali pasitaikyti, kad kompanijos darbuotojams bus primetinėjamas svetimas „dvasingumas“ sąlygomis, verčiančiomis kelti asmeninės laisvės klausimą. Sąsajos tarp Rytų dvasingumo ir psichoterapijos akivaizdžios, tuo tarpu jungiškoji psichologija ir Žmogiškojo potencialo sąjūdis smarkiai paveikė

šamanizmą ir tokias „rekonstruotąsias” pagonybės formas kaip druidizmą ir *Wicca* sąjūdį. Apskritai „asmeninį augimą” galima laikyti forma, kuri „Naujajame amžiuje” iškyla kaip „religinis išganymas”: aiškinama, jog išsivaduoti iš žmogiškųjų kančių bei silpnybių įmanoma plėtojant savo žmogiškąjį potencialą ir per tai vis artimiau susiliečiant su savo vidiniu Dievu (105).

7.3. Pagrindinės „Naujojo amžiaus“ vietovės

Esalenas: Big Sure, Kalifornijoje, 1962 metais Michaelo Murphy ir Richardo Price'o įsteigta bendruomenė, kurios pagrindinis tikslas buvo pasiekti savirealizaciją pasitelkus nudizmą, vizijas ir „švelniąją mediciną”. Ji tapo vienu iš pagrindinių Žmogiškojo potencialo sąjūdžio centrų ir švietimo, politikos bei ekonomikos pasaulyje paskleidė savo idėjas apie holistinę mediciną. Tai buvo daroma rengiant lyginamosios religijos, mitologijos, mistikos, meditacijos, psichoterapijos, sąmonės plėtimo ir pan. kursus. Kaip ir Findhornas, ji laikoma kertine Vandens sąmonės augimo vieta. Esaleno sovietų-amerikiečių institutas bendradarbiavo su sovietų pareigūnais vykdant Sveikatos skatinimo projektą (*Health Promotion Project*).

Findhornas: šiai holistinei agrarinei bendruomenei, kuriai pradžia davė Peteris ir Eileen Caddy, pavyko netradiciniais metodais išauginti nepaprasto dydžio augalų. Findhorno bendruomenės įsteigimas Škotijoje 1965 metais buvo svarbi „Naujuoju amžiumi” vadinamo sąjūdžio gairė. Findhornas „įkūnijo jo didžiąsias transformacijos idėjas”. Visuotinės sąmonės paieška, harmonijos su gamta siekis, laidininkavimo praktika – visa tai, kas tapo „Naujojo amžiaus” skiriamaisiais ženklais, nuo pat įsteigimo egzistavo Findhorne. Šios bendruomenės sėkmė leido jai pasidaryti pavyzdžiu ir/arba įkvėpimo versme tokioms grupėms kaip *Alternatyvos (Alternatives)* Londone, Esalenas Big Sure, Kalifornijoje, ir *Atvirasis centras (Open Center)* bei *Omegos* institutas Niujorke (106).

Monte Veritą: utopistinė bendruomenė netoli Askonos (Ascona) Šveicarijoje. Nuo XIX a. pabaigos čia susitikdavo Europos ir Amerikos kontrkultūros politikos, psichologijos, meno ir ekologijos sričių atstovai. Nuo 1933 m. kasmet vykdavo Eranos konferencijos, į kurias susirinkdavo kai kurie didieji „Naujojo amžiaus” šviesuliai. Metraščiuose aiškiai atsispindi siekis kurti bendrą pasaulinę religiją (107). Nepaprastai įdomu skaityti sąrašą tų, kurie buvo susirinkę į Monte Veritą.

8. INFORMACINĖ MEDŽIAGA

8.1. Katalikų Bažnyčios magisteriumo dokumentai

Jonas Paulius II. Kreipimasis į Jungtinių Valstijų Ajovos, Kanzaso, Misūrio ir Nebraskos vyskopus per jų vizitą *ad limina* (1993 m. gegužės 28 d.).

Tikėjimo mokslo kongregacija. Laiškas vyskupsams dėl kai kurių krikščioniškosios meditacijos aspektų *Orationis forma* (1989).

Tarptautinė teologijos komisija. Kai kurie su eschatologija susiję klausimai (1992). Nr. 9–10 (apie reinkarnaciją).

Tarptautinė teologijos komisija. Kai kurie Atpirkimo teologijos klausimai (1995). I/29 ir II/35–36.

Argentinos Vyskupų Konferencijos kultūros komisija. *Frente a una Nueva Era. Desafío a la pastoral en el horizonte de la Nueva Evangelización*. (1993).

Airijos teologijos komisija. *A New Age of the Spirit? A Catholic Response to the New Age Phenomenon*. Dublin 1994.

Godfried Danneels. Pastoracinis laiškas *Au-delà de la mort: réincarnation et resurrection* (1991 m. Velykos).

Godfried Danneels. Pastoracinis laiškas *Christ or Aquarius?* (1990 m. Kalėdos). Veritas, Dublin.

Carlo Maccari. „*La ‘mistica cosmica’ del New Age*”. Leidinyje: *Religioni e Sette del Mondo* (1996/2).

Carlo Maccari. *La New Age di fronte alla fede cristiana*. Turina (LDC) 1994.

Edward Anthony McCarthy. Pastoracinė instrukcija *The New Age Movement* (1992).

Paul Poupard. *Felicitą e fede cristiana*. Casale Monferrato (Ed. Piemme) 1992.

Joseph Ratzinger. *La fede e la teologia ai nostri giorni* (Guadalajara, 1996 m. gegužės mėn.). Leidinyje: *L'Osservatore Romano* (1996 10 27).

Norberto Rivera Carrera. *Instrucción Pastoral sobre el New Age* (1996 m. sausio 7 d.).

Christoph von Schönborn. *Risurrezione e rinacanzione* (itališkasis vertimas). Casale Monferrato (Piemme) 1990.

J. Francis Stafford. *Il movimento „New Age”*. Leidinyje: *L'Osservatore Romano* (1992 10 30).

Darbo grupė naujųjų religinių sąjūdžių klausimais (ed.), Vatikanas. *Sects and New Religious Movements. An Anthology of Texts From the Catholic Church*. Washington (USCC) 1995.

8.2. Krikščioniškosios studijos

Raúl Berzosa Martinez. *Nueva Era y Cristianismo. Entre el diálogo y la ruptura*. Madrid (BAC) 1995.

André Fortin. *Les Galeries du Nouvel Age: un chrétien s'y promène*. Ottawa (Novalis) 1993.

Claude Labreque. *Une religion américaine. Pistes de discernement chrétien sur les courants populaires du „Nouvel Age”*. Montréal (Médiaspaul) 1994.

The Methodist Faith and Order Committee. *The New Age Movement Report to Conference 1994*.

Aidan Nichols. „*The New Age Movement*”. Leidinyje: *The Month*, March 1992, p. 84–89.

Alessandro Olivieri Pennesi. *Il Cristo del New Age. Indagine critica*. Città del Vaticano (Libreria Editrice Vaticana) 1999.

Ekumeninė darbo grupė „*Neue Religiösen Bewegungen in der Schweiz*”. *New Age – aus christlicher Sicht*. Freiburg (Paulusverlag) 1987.

Mitch Pacwa SJ. *Catholics and the New Age. How Good People are being drawn into Jungian Psychology, the Enneagram and the New Age of Aquarius*. Ann Arbor MI (Servant) 1992.

John Saliba. *Christian Responses to the New Age Movement. A Critical Assessment*. London (Chapman) 1999.

Josef Südrack SJ. *Neue Religiösität – Herausforderung für die Christen*. Mainz (Matthias-Grünevald-Verlag) 1987 = *La nuova religiosità: una sfida per i cristiani*. Brescia (Queriniana) 1988.

“Theologie für die Laien” Sekretariat. *Faszination Esoterik*. Zürich (Theologie für Laien) 1996.

David Toolan. *Facing West from California's Shores. A Jesuit's Journey into New Age Consciousness*. New York (Crossroad) 1987.

Juan Carlos Urrea Viera. „*New Age*”. *Visión Histórico-Doctrinal y Principales Desafíos*. Santafé de Bogotá (CELAM) 1996.

Jean Vernet. „*L'avventura spirituale dei figli dell' Acquario*”. Leidinyje: *Religioni e Sette nel Mondo* (1996/2).

Jean Vernet. *Jésus dans la nouvelle religiosité*. Paris (Desclée) 1987.

Jean Vernet. *Le New Age*. Paris (P. U. F.) 1992.

9. BENDROJI BIBLIOGRAFIJA

9.1. Kai kurios „Naujojo amžiaus“ knygos

- William Bloom. *The New Age. An Anthology of Essential Writings*. London (Rider) 1991.
- Fritjof Capra. *The Tao of Physics. An Exploration of the Parallels between Modern Physics and Eastern Mysticism*. Berkeley (Shambhala) 1975.
- Fritjof Capra. *The Turning Point: Science, Society and the Rising Culture*. Toronto (Bantam) 1983.
- Benjamin Creme. *The Reappearance of Christ and the Masters of Wisdom*. London (Tara Press) 1979.
- Marilyn Ferguson. *The Aquarian Conspiracy. Personal and Social Transformation in Our Time*. Los Angeles (Tarcher) 1980.
- Chris Griscom. *Ecstasy is a New Frequency: Teachings of the Light Institute*. New York (Simon & Schuster) 1987.
- Thomas Kuhn. *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago (University of Chicago Press) 1970.
- David Spangler. *The New Age Vision*. Forres (Findhorn Publications) 1980.
- David Spangler. *Revelation: The Birth of a New Age*. San Francisco (Rainbow Bridge) 1976.
- David Spangler. *Towards a Planetary Vision*. Forres (Findhorn Publications) 1977.
- David Spangler. *The New Age*. Issaquah (The Morningtown Press) 1988.
- David Spangler. *The Rebirth of the Sacred*. London (Gateway Books) 1988.

9.2. Istoriniai, aprašomieji ir analitiniai veikalai

- Christoph Bochinger. „*New Age*“ und moderne Religion: *Religionswissenschaftliche Untersuchungen*. Gütersloh (Kaiser) 1994.
- Bernard Franck. *Lexique du Nouvel-Age*. Limoges (Droguet-Ardant) 1993.
- Hans Gasper, Joachim Müller, Friederike Valentin. *Lexikon der Sekten, Sondergruppen und Weltanschauungen. Fakten, Hintergründe, Klärungen*. Freiburg-Basel-Vienna (Herder) 2000 (pataisytas leidimas). Žr., *inter alia*, Christopho Schorsch, Karlo R. Essmanno ir Medardo Kehlio str. „*New Age*“ ir Reinhardo Hümmelio str. „*Reinkarnation*“.
- Manabu Haga and Robert J. Kisala (eds.). „*The New Age in Japan*“. *Leidinyje: Japanese Journal of Religious Studies*, Fall 1995, vol. 22, No. 3 & 4.
- Wouter Hanegraaff. *New Age Religion and Western Culture. Esotericism in the Mirror of Nature*. Leiden-New York-Köln (Brill) 1996. Šioje knygoje pateikti turtinga bibliografija.
- Paul Heelas. *The New Age Movement. The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*. Oxford (Blackwell) 1996.
- Massimo Introvigne. *New Age & Next Age*. Casale Monferrato (Piemme) 2000.
- Michel Lacroix. *L'Ideologia della New Age*. Milano (Il Saggiatore) 1998.
- J. Gordon Melton. *New Age Encyclopedia*. Detroit (Gale Research Inc) 1990.
- Elliot Miller. *A Crash Course in the New Age*. Eastbourne (Monarch) 1989.
- Georges Minois. *Histoire de l'athéisme*. Paris (Fayard) 1998.
- Arild Romarheim. *The Aquarian Christ. Jesus Christ as Portrayed by New Religious Movements*. Hong Kong (Good Tiding) 1992.
- Hans-Jürgen Ruppert. *Durchbruch zur Innenwelt. Spirituelle Impulse aus new Age und Esoterik in kritischer Beleuchtung*. Stuttgart (Quell Verlag) 1988.
- Edwin Schur. *The Awareness Trap. Self-Absorption instead of Social Change*. New York (McGraw Hill) 1977.
- Rodney Stark and William Sims Bainbridge. *The Future of Religion. Secularisation, Revival and Cult Formation*. Berkeley (University of California Press) 1985.
- Steven Sutcliffe and Marion Bowman (eds.). *Beyond the New Age. Exploring Alternative*

Spirituality. Edinburgh (Edinburgh University Press) 2000.
 Charles Taylor. *Sources of the Self. The making of the Modern Identity*. Cambridge (Cambridge University Press) 1989.
 Charles Taylor. *The Ethics of Authenticity*. London (Harvard University Press) 1991.
 Edznio Valle SVD. „*Psicologia e energias da mente: teorias alternativas*”. Leidinyje: A Igreja Católica diante do pluralismo religioso do Brasil (III). Estudos da CNBB n. 71, São Paulo (Paulus) 1994.
 World Commission on Culture and Development. *Our Creative Diversity. Report of the World Commission on Culture and Development*. Paris (UNESCO) 1995.
 M. York. „*The New Age Movement in Great Britain*”. Leidinyje: *Syzygy. Journal of Alternative Religion and Culture*, 1:2–3 (1992) Stanford CA.

Nuorodos

- (88) Plg. P. Heelas. *Op. cit.*, p. 138.
 (89) Elliot Miller. *A Crash Course in the New Age*. Eastbourne (Monarch) 1989, p. 122.
 Griežtai antikrikšioniškai spiritualizmo laikysenai dokumentuoti plg. R. Laurence Moore. „*Spiritualism*”. Leidinyje: Edwin S. Gaustad (ed.). *The Rise of Adventism: Religion and Society in Mid-Nineteenth-Century America*. New York 1974, p 79–103; taip pat R. Laurence Moore. *In Search of White Crows: Siritualism, Parapsychology, and American Culture*. New York (Oxford University Press) 1977.
 (90) Plg. Jonas Paulius II. Enciklika *Fides et ratio* (1998 09 14), 36–48.
 (91) Plg. Jonas Paulius II. Kreipimasis į Jungtinių Valstijų Ajovos, Kanzaso, Misūrio ir Nebraskos valstijų vyskupus per jų vizitą *ad limina* (1993 05 28).
 (92) Plg. Jonas Paulius II. Posinodinis apaštališkasis paraginimas *Ecclesia in Africa* (1995 09 14), 103. Popiežiškoji kultūros taryba paskelbė žinyną, kuriame išvardijami visi šie centrai pasaulyje: *Catholic Cultural Centres* (3rd edition, Vatican City, 2001).
 (93) Plg. Tikėjimo mokslo kongregacija. *Orationis formas*; taip pat šio dokumento § 3.
 (94) Tai viena iš sričių, kur dėl informacijos stokos atsakinguosius už švietimą gali suklaidinti grupės, kurių tikroji programa yra priešiška Evangelijos žinia. Tai ypač dažnai pasitaiko mokyklose, kur imlūs ir smalsūs jaunuoliai yra idealus ideologinės komercijos taikiny. Plg. *caveat*, pateiktą: Massimo Introvigne. *New Age & Next Age*. Casale Monferrato (Piemme) 2000, p. 277 ir toliau.
 (95) Plg. J. Badewien. *Antroposofia*. Leidinyje: H. Waldenfels (ed.). *Nuovo Dizionario delle Religioni*. Cinisello Balsamo (San Paolo) 1993, p. 41.
 (96) Helen Palmer. *The Enneagram*. New York (Harper-Row) 1989.
 (97) Plg. Argentinos Vyskupų Konferencijos kultūros komitetas. *Op. cit.*
 (98) J. Gernet, leidinyje: J.-P. Vernant et al. *Divination er Rationalité*. Paris (Seuil) 1974, p. 55.
 (99) Plg. Susan Greenwood. „*Gender and Power in Magical Practices*”. Leidinyje: Steven Sutcliffe and Marion Bowman (eds). *Beyond New Age. Exploring Alternative Spirituality*. Edinburgh (Edinburgh University Press) 2000, p. 139.
 (100) Plg. M. Fuss. *Op. cit.*, p. 198–199.
 (101) Plg. C. Maccari. *La „New Age” di fronte alla fede cristiana*. Leumann-Torino (LDC) 1994, p. 168.
 (102) Plg. W. J. Hanegraaff. *Op. cit.*, p. 283–290.
 (103) Plg. Raúl Berzosa Martinez. *Nueva Era y Cristianismo*. Madrid (BAC) 1995, p. 214.
 (104) Šiuo paskutiniu, labai subtiliu klausimu žr. Eckhard Türck. „*Neonazismus*”. Leidinyje: Hans Gasper, Joachim Müller, Friederike Valentin (eds.). *Lexikon der Sekten, Sondergruppen und Weltanschauungen*. Fakten, Hintergründe, Klärungen. Freiburg-Basel-Wien (Herder) 2000, p. 726.
 (105) Žmogiškojo potencialo sąjūdis glaustai, bet aiškiai apibūdinamas: Elizabeth Puttick. „*Personal Development: the Spiritualisation and Secularisation of the Human Potential*

Movement". Leidinyje: Steven Sutcliffe and Marion Bowman (eds). *Beyond New Age. Exploring Alternative Spirituality*. Edinburgh (Edinburgh University Press) 2000, p. 201–219.
(106) Plg. John Saliba. *Christian Responses to the New Age Movement. A Critical Assessment*. London (Geoffrey Chapman) 1999, p. 1.
(107) Plg. M. Fuss. *Op. cit.*, p. 195–196.

© „[Bažnyčios žinios](http://www.lcn.lt/bzinios/bz0305/305doc1.html)“ www.lcn.lt/bzinios/bz0305/305doc1.html - 57k